cijena 30 d

broj 62

SIRIUS

BIBLIOTEKA ZNANSTVENE FANTASTIKE

JAMESONOV SATELIT

druga najljepše ilustrirana knjiga
još 12 velikanstvenih ROBERT SILVERBERG

Neil R. Jones: Jamesonov satelit

The Jameson Satellite

Preveo Nikola Popović

U dubini svemirskog prostora, nekih dvadeset tisuća milja od Zemlje, tijelo profesora Jamesona u jednom raketnom kontejneru kružilo je u gigantskim krugovima. Raketa je bila satelit golema svijeta što se okretao oko sebe i držala se njegove orbite. Godine 1998. profesor Jameson počeo je tražiti postupak koji bi mu omogućio da sačuva svoje tijelo vječno poslije smrti. Na tome je radio vrlo dugo i naporno.

Još od faraonskih vremena ljudi su nastojali da sačuvaju svoje mrtve od zuba vremena. Veliko je bilo umijeće starih Egipćana u balzamiranju mrtvih. Praksa koja je kasnije bila zaboravljena, naročito u doba mehanike, nikada više nije bila obnovljena. Ali čak i balzamiranje na način starih Egipćana bilo bi nedovoljno — tako je razmišljao profesor Jameson — suočeno s milijunima godina. Raspadanje tijela bilo bi isto tako neizbježno kao i rezultati kremiranja odmah poslije smrti.

Profesor je pokušavao pronaći postupak pomoću kojeg bi tijelo bilo sačuvano potpuno netaknuto — zauvijek. Ali u toku vremena došao je do zaključka da se na Zemlji sve mijenja poslije određenog vremena. I sve dok je tražio mogućnosti da to ostvari na Zemlji, bio je nezadovoljan. Svi zemaljski elementi bili su sastavljeni od atoma koji su se stalno mijenjali ili rastavljali ili gradili, ali se nikada nisu uništavali. Šibicu ste mogli zapaliti, ali atomi su ostajali nepromijenjen ako su se pretvorili u dim, ugljični dioksid, pepeo i neke druge bazične elemente. Profesoru je postalo jasno da nikada neće ostvariti svoj naum ako se bude oslanjao na atomsku strukturu sredstava za balzamiranje, ili na druga sredstva koja bi trebalo da sačuvaju neki drugi sistem atomske strukture kao što je npr. ljudsko tijelo, jer je cjelokupna atomska struktura podložna univerzalnim promjenama bez obzira koliko one traju.

On je tako raspravljao sam sa sobom o mogućnosti da sačuva ljudsko tijelo nedirnuto sve do kraja svijeta kad će se Zemlja vratiti Suncu od kojeg se odvojila.

Iznenada je jednog dana našao odgovor na pitanje koje ga je mučilo tako dugo.

Mora svoje tijelo pomoću rakete izbaciti u svemirski prostor, zatvoreno u kapsulu, koja će postati zemaljski satelit i tako ostati sve dok Zemlja bude postojala. Razmišljao je vrlo logično. Svaka materija, bilo da je organskog ili anorgansko porijekla, ako se izbaci u svemir ostat će nepromijenjena zauvijek. Već

je vidio svoje tijelo zatvoreno u kapsuli koju će raketa odnijeti u svemir. Ostat će savršeno sačuvan, dok će na Zemlji milijuni generacija živjeti i umirati, a tijela će im trunuti i pretvoriti se u prah. A on će postojati nepromijenjen sve do dana kada čovječanstvo pod ohladnjelim Suncem iščezne zauvijek u razrijeđenoj atmosferi umirućeg svijeta. Njegovo će tijelo ostati nepromijenjeno i savršeno očuvano u raketnom kontejneru kao i onoga dana u davnoj prošlosti kad je pomoću rakete napustilo Zemlju. Kakva veličanstvena ideja!

Najprije su ga obuzimale sumnje. Pretpostavimo — razmišljao je — da posmrtna raketa sleti negdje na drugi planet ili da privučena Suncem bude spaljena u njegovoj blizini? A raketa bi mogla i napustiti Sunčev sistem i krenuti kroz beskrajni prostor milijunima godina i na kraju ući u sistem nekog drugog sunca, kao što meteori često ulaze u naš sistem. A što ako raketa tresne na neki planet, ili na zvijezdu, ili postane satelit nekog drugog nebeskog tijela?

Razmišljajući tako odlučio je da raketa s njegovim tijelom mora postati satelit Zemlje. Profesor je izračunao količinu radija potrebnog da ponese raketu dovoljno daleko da se ne bi vratila i pala na Zemlju, a da ostane dovoljnu blizu — tako da je gravitacija Zemlje uvijek privlači i ne dopusti da ide iz Sunčeva sistema.

Izabrao je za svoju raketu orbitu od sto tisuća kilometara od Zemlje. Najviše su ga zabrinjavali veliki meteori što su jurili svemirskim prostorom fantastičnom brzinom. No i tu je nepriliku savladao ugradivši poseban aparat, tako da više nije strahovao od sudara s tim zvijezdanim otpacima. Naime, u raketu je postavio radijske odbojne zrake koje bi skretale meteore s puta rakete ako bi se slučajno našli u blizini.

Profesor, koji je već bio u poodmaklim godinama, pripremio je sve za svaki slučaj i sada se mogao odmarati od rada uživajući u neusporedivom rezultatu koji će tek postići. Tijelo mu nikada neće biti izloženo truljenju, nikada mu kosti neće biti pretvorene u prah zemaljski od kojeg su ljudi postali i u koji se moraju pretvoriti. Tijelo će mu ostati milijunima godina potpuno očuvano, netaknuto strašnom rukom vremena kakvu mogu zamisliti samo geolozi i astronomi.

Njegovi će napori nadmašiti sve snove suvremenika, pa i one najluđe. Ridera Haggarda, koji je obradio nevjerojatno umijeće starih naroda u balzamiranju u besmrtnoj noveli »ONA«, u kojoj Holly zajedno s Ajšom otkriva veličanstvene mumije, remek-djela balzamiranja prethistorijskih naroda.

Uz pomoć nećaka, koji je izvršavao sva njegova naređenja i upute, nakon smrti profesor Jamesson je bio lansiran na svoj posljednji put u svemir raketom koju je sam izradio. Nećak je tu tajnu zadržao u svom srcu i nije je nikome odao.

Generacija za generacijom prolazila je i odlazila i postepeno je čovječanstvo izumiralo sve dok ga jednoga dana nije nestalo sa zemaljske kugle. Bilo je zamijenjeno drugim oblicima života koji su trajali dok također nisu izumrli. Godine su prolazile i slagale se jedna na drugu, nagomilali su se milijuni godina, a Jamesonov je satelit uporno kružio oko Zemlje polagano smanjujući razmak i težeći da se spoji s maticom Zemljom.

Nakon četrdeset milijuna godina putanja satelita približila se na svega trideset tisuća kilometara dok se ohladnjela Zemlja sve više primicala Suncu što je

zastiralo sve veći dio zemaljskog neba svojim crvenilom.

Raketa što je nosila ostatke profesora Jamesona nastavljala je svoju usamljenu turneju oko velikog planeta koji je prestao rotirati i zauvijek okrenuo Suncu samo jednu stranu. Slijedio ju je u sjaju blijedih zvijezda i u dubokoj tišini svemirskog prostora na tom usamljenom putu samo jedan »kovčeg« s posmrtnim ostacima. U takvoj usamljenosti povremeno narušenoj jedino prolaskom kojeg meteora, nastavljao je besciljno putovanje kroz svemirski prostor između izgubljenog svijeta Zemlje i ohladnjela Sunca.

Da li će satelit nastaviti svoj put sve do kraja svijeta ili će kroz toliko eona mali satelit postati plijenom prvog malo većeg meteora koji mu se približi? Hoće li se jednog dana vratiti na Zemlju, povećati svoju akceleraciju, kako bi u velikom luku pao na mrtav planet? Kad satelit padne, da li će tada tijelo profesora Jamesona biti sasvim očuvano ili samo hrpa prašine?

* * *

Velika tamna letjelica sa šiljastim vrhom ušla je u područje Sunčeva sistema i krenula prema maloj svijetloj točki, tamnocrvenoj svjetlosti umirućeg Sunca koje je bilo na putu da postane hladan planet, a jednoga dana i planet bez svjetlosti. Kao neki veliki meteor, poput munje, sjevnula je letjelica iz nekih drugih svjetova udaljena sistema u beskrajnom svemiru prema velikom crvenom Suncu. Brzina je bila neshvatljivo velika.

U unutrašnjosti neka čudesna bića od metala upravljala su i kontrolirala let svemirske letjelice koja je nezadrživo letjela prema tom za njih udaljenom sistemu. Velikom brzinom prošla je orbitom Neptuna i Urana te nastavila prema Suncu. Tijela tih bića bila su četvrtasti blokovi metala što je podsjećao na čelik, a kretali su se pomoću četiriju ekstremiteta sa zglobovima, dok su na gornjem dijelu imali po šest metalnih produžetaka također sa zglobovima koja su očito služila za rukovanje instrumentima. Na mjestu glave bila je čudna okruglina što se završavala šiljkom ispod kojeg je bio krug očiju postavljen tako da je biće istovremeno gledalo na sve strane. Jedno je oko bilo postavljeno na vrhu »glave» u malom udubljenju.

Bili su to Zoromi s planeta Zor koji se okretao oko svojeg Sunca što je bilo udaljeno na milijune svjetlosnih godina od našeg Sunčeva sistema. Zoromi su prije nekoliko stotina tisuća godina dostigli stupanj znanstvenog razvitka koji im je omogućilo da se oslobode svih bolesti i svih onih nedostataka koji opterećuju organizam od krvi i mesa, te tako postigli i besmrtnost. Težili su oslobađanju od smrti i uspjeli su, ali su istovremeno uništili svaku seksualnost i rađanje. Nekoliko stotina tisuća godina nije se nitko rodio, a umrlo ih je svega nekoliko u cijeloj povijesti Zoroma.

Ta čudna bića konstruirala su mehanička tijela, a operacijama koje su izvodili jedno na drugome presadili su mozgove u metalne glave, odakle su otada upravljali svim funkcijama svoga metalnog tijela. Kada bi se neki dio istrošio, zamijenili bi ga novim. Nije se moglo umrijeti od iscrpljenosti. Tako su Zoromi nastavili živjeti besmrtnim životom s vrlo malo ranjavanja. Istina, otada je bilo nekoliko nesretnih slučajeva, uništenja metalnih glava s mozgovima, što se nije moglo popraviti. No,

takvih je slučajeva bilo samo nekoliko i za toliko se smanjio broj Zoroma. Mehanička bića nisu imala potrebu za atmosferom niti ih je smetala strašna hladnoća svemirskih prostora, mogli su opstati u zrakopraznom prostoru kao i na nekom planetu s bilo kakvom atmosferom. Metalna tijela s mozgovima u metalnim lubanjama mogla su opstati i na temperaturama na kojima bi se bića od krvi i mesa odmah smrzlo.

Najomiljenija razonoda Zoroma bilo je istraživanje svemira. Uporno su i s velikim zadovoljstvom otkrivali raznolike planete i njihove stanovnike, na svojim beskrajnim putovanjima. Na stotine svemirskih brodova otputilo se u razne pravce od kojih su mnogi putovali više od stotinu godina prije nego što su se vratili na rodni planet.

Ovaj zoromski svemirski brod ušao je u Sunčev sistem promatrajući planete što su u sve užim spiralama kružili oko tamnocrvene kugle umirućeg Sunca. Nekoliko metalnih Zoroma pažljivo je proučavalo planete tog sistema pomoću specijalnih teleskopa goleme snage.

Ta bića od metala nisu imala imena već su se označavala slovima i brojkama. Međusobno su se sporazumijevala nečujnim impulsima misli i u prostorima u kojima nitko nije mogao proizvesti niti čuti zvuk.

— Kamo ćemo? — upita jedan od njih, koji je bio na kontroli leta. drugoga što je stajao i na zidu proučavao mapu toga kvadranta.

— Čini se da su to sve neki mrtvi svjetovi 4R-3579 — odgovori upitani — ali drugi planet od Sunca kao da ima atmosferu u kojoj bi moglo biti živih bića. a treći je također zaniIjiv jer ima satetita. Najprije ćemo proučiti unutrašnje planete, a ostale ćemo kad zaključimo da ima nekog smisla da ih tražimo.

— Previše posla ni za što — odvrati mu 9G-721. — Ovaj sistem planeta ne pruža mnogo više od onoga što smo već susretali tako često na našim putovanjima. Sunce se ohladilo i ne može više podržavati život na planetima, onu vrstu života koju najčešće srećemo. Trebalo bi da posjetimo neki planetni sustav s toplijim suncem.

— Govoriš o običnom životu — primjeti 25X-987. — A šta je s ostalim oblicima života? — Zar nismo nalazili život i na vrlo hladnim uvjetima, na mrtvim planetima bez sunca i i bez ikakve atmosfere?

— Da, jesmo — prizna 9G-72J — ali takvi su slučajevi i vrlo rijetki.

— Dakle, postoji mogućnost i u ovom slučaju — podsjeti 4R-3579 — i ne smeta ako provedemo malo vremena bez koristi u ovom planetnom sistemu, ta zar nije život pred nama beskrajan? Vječnost je naša. zar ne?

— Najprije ćemo posjetiti drugi planet — odredi 25X-987 koji je bio šef ove posebne ekspedicije Zoroma — i na putu tamo kružit ćemo oko trećeg planeta, tako da bismo vidjeli što ima na površini. Tada ćemo saznati ima li nešto zanimljivo. Ako ima, poslije posjeta drugom planetu, vratit ćemo se na treći. Prvi planet nije uopće zanimljiv.

Zoromski svemirski brod krenuo je pravcem koji će ih dovesti na nekoliko tisuća milja od Zemlje, a onda do Venere. Brod se velikom brzinom približavao Zemlji i usporio je kako bi je Zoromi mogli malo bolje istražiti teleskopima.

Odjednom jedan od njih dojuri, jako uzbuđen, u prostoriju u kojoj je 25X-987 razgledao topografiju nepoznata svijeta.

— Pronašli smo nešto! — uzviknuo je usplahireno.

— Što?

— Još jedan svemirski brod!

— Gdje?

— Nedaleko od nas, na našem kursu. Dođite u prednji dio broda i moći ćete ga vidjeti dalekozorom.

— Kojim kursom plovi? — pitao je 25X-987.

— Ponaša se vrlo čudno — odgovori prvi Zorom. — Čini se da kruži oko planeta.

— Pretpostavljate li da bi na tom mrtvom svijetu bilo inteligentnih bića poput nas i da je to njihov svemirski brod?

— Možda je to neki istraživački brod poput našega iz nekog drugog svijeta — primijeti drugi.

— Ali, svakako, ne iz našega — reče 25X-987.

Oba Zoroma požurila su u prostoriju za promatranje gdje se već okupilo nekoliko ljudi-strojeva ispitujući misteriozni svemirski brod, a misaone impulse izmjenjivali su hitro poput tanadi bez materije.

— Vrlo je malen!

— Brzina mu je vrlo mala!

— Taj brod može da ponese jedva nekoliko ljudi.

— Pa mi još ne znamo koliko su velika ta bića — podsjeti ih jedan.

— Možda ih ima na tisuće u tome brodu. Možda su tako maleni da ćemo ih povećalom jedva pronaći. Takvi slučajevi nisu nam nepoznati, zar ne?

— Uskoro ćemo ga dostići i vidjeti što je.

— Pitam se da li su oni opazili nas?

— Što mislite odakle je došao?

— Pa sa svijeta ispod nas — reče treći.

— Možda!?

Čudni ljudi-strojevi okupili su se oko svoga sefa 25X-987 koji je znatiželjno promatrao tuđi brod.

— Jeste li pokušali uspostaviti kontakt s njim? — upitao je najbližega.

— Nisu odgovorili na naše signale — glasio je odgovor.

— Usmjerite naš brod usporedo s njim — naredi komandant. — Dovoljno je malen da ga uvućemo u naš prtljažni odjel i pogledamo našim aparatima što je u brodu i kakva su to stvorenja. Da su inteligentni dokazuje njihov svemirski brod.

Zoromski svemirski brod usporio je i približio se tajanstvenoj letjelici što je lebdjela u blizini umirućeg svijeta.

— Kakav čudan oblik — reče 25X-987. — Nekoliko puta je manji nego što smo mislili.

Zorome je obuzelo neko čudno raspoloženje. Nešto kao znatiželja kojoj nisu mogli odoljeti. Navikli su da vide razne čudne pojave i bića na svojim putovanjima, da se sreću s vrlo čudnim brodovima, da ulijeću u neobične avanture

u raznim dijelovima svemira, te su već postali imuni za iznenađenja.

Susret s ovim malim brodom nije bio ništa naročito. Trebalo bi da bude nešlo mnogo uzbudljivije, pa da ih uzdrma u njihovu vječnu miru. No, nešto novo u vezi s tim čudnim brodom uzbudilo im je maštu i možda im se nekakav podsvjesni osjećaj uvukao u mozgove da upravo sada otkrivaju nešto vrlo neobično.

— Zadržite brod usporedo s njim — ponovio je komandant 25X-987 onome pokraj komandnih uređaja, pogledajući kroz prozor prema strani na kojoj se nalazio mali svemirski putnik.

— Pokušavam — odvrati onaj za komandama — ali čini se da svaki put kad mu se približimo on odskoči dalje, a naš brod kao da se povuče unatrag.

— Pokušava li, možda, umaći?

— Ne znam. Morali bi mnogo više povećati brzinu ako bi htjeli pobjeći.

— Možda su postigli svoju najveću brzinu i sada je ne mogu više povećavati.

— Pogledajte! — uzvikne onaj za komandama. — Jeste li vidjeli ovo? Brodić je opet odskočio.

— I naš se brod pokrenuo — reče 25X-987. — Vidio sam bljesak svjetla iz brodića kad je jurnuo naprijed.

Priđe im treći čovjek-stroj i obrati se komandantu zoromske ekspedicije.

— Koriste se radijskim odbojnim zrakama kako bi nas zadržali da im se ne približimo — reče on mirno.

— Eliminirajte im to — naredi kapetan 25X-987. Čovjek se udalji i uskoro onaj za upravljačkim pultom opet se pokuša približiti misterioznoj letjelici. Sada je uspio i više nije bilo bljeska iz svemirskog brodića.

Ušli su u odjel uz koji je sada bio privučen mali metalni cilindar, u odjel gdje su spremali različite predmete iz svemira. Strpljivo su čekali da stručnjaci otvore vrata svemirskog broda i uvuku taj čudni duguljasti brodić.

— Stavite ga pod zrake za ispitivanje da bismo vidjeli što je unutra! — naredi kapetan 25X-987.

Veća grupa Zoroma okupila se oko duguljastog predmeta čiji je oklop od nikla i krom-vanadija blistao. S velikom radoznalošću promatrali su taj tri metra dugački objekt koji se malo proširivao prema bazi. Prednji dio bio je zašiljen kao na tanetu. Osam cilindričnih mlaznica bile su pričvršćene za bazu na kojoj su bila mala krilca kao na avionskim bombama. Sa strane je imao vrata koja su se očito otvarala na vanjsku stranu. Jedan od ljudi-strojeva pruži ruku da ih otvori ali ga misao komandanta zaustavi usred pokreta.

— Ne otvaraj ga još! — upozorio je. — Ne znamo što je unutra.

Pod upravljanjem jednog od ljudi-strojeva snopovi zraka obuhvatiše metalni brod. Bio je obavljen maglicom svjetla od koje su stranice brodića postale providne kao staklo, tako da se vidjela unutrašnjost. Ljudi-strojevi očekivali su da će ugledati bar nekoliko malenih bića kako se kreću, ali su ostali zapanjeni ugledavši unutrašnjost broda. Vidjeli su samo jedno biće koje je ležalo savršeno mirno kao u nekom stadiju zaustavljena života ili kao mrtvo. Tijelo je bilo dvaput više od ljudi-strojeva. Dugo su ga tako promatrali zamišljeni, bez komunikacija, a onda im kapetan naredi.

— Izvadite ga iz toga predmeta.

Zrake su bile isključene i dva Zoroma pristupiše žustro metalnom cilindru te otvoriše vrata. Jedan od njih zurio je u čudno tijelo sa četiri uda. Biće je ležalo u luksuzno uređenom brodiću. Vezovi su bili pričvršćeni za bradu i za četiri uda kako bi držali tijelo u središtu broda. Zorom oslobodi tijelo tih vezova i uz pomoć svoga prijatelja izvuče ga iz brodića, iz tog kozmičkog sarkofaga jer drugo nije ni bio.

— On je mrtav! — objavi jedan Zorom poslije dužeg i pažljivog ispitivanja.

— On je u ovom stanju već dosta dugo.

— Čudni su utisci ostali u njegovu mozgu — primijeti drugi Zorom.

Jedan, koji je dotada stajao po strani, a tijelo mu je imalo malo drugačiji sjaj od ostalih, stupi naprijed i nagne se nad mrtvaca.

Ispitivao je poduže taj mrtvi organizam, a onda se okrene svojim suputnicima.

— Da li biste željeli čuti njegovu životnu priču?

— Želimo — odgovoriše mnogi.

— Dobro, čut ćete — reče on. — Dopremite ga u moj laboratorij. Izvadit ću mu mozak i stimulirati stanice da se aktiviraju. Oživjet ćemo ga kad mu mozak transplantiramo u jedan od naših strojeva.

Naredio je dvojici Zoroma da ponesu tijelo u laboratorij. I dok je zoromski svemirski brod kružio u blizini trećeg planeta, koji je komandant odlučio posjetiti poslije susreta s misterioznim brodićem sa čudnim putnikom, 8B-52, eksperimentator, neumorno je u svom laboratoriju pokušavao oživjeti već dugo mrtvi mozak. Nakon dugotrajnih napora, koji su napokon urodili uspjehom, stavio je mozak profesora Jamesona u glavu jednog stroja. Mozak je doveden k svijesti. Tijelo toga čudnog stvora bilo je uklonjeno kada je izvađen mozak sa svim potrebnim dijelovima.

* * *

Kada je profesor Jameson došao k sebi, osjetio je nešto čudno. Bio je bolestan. Liječnici se nisu nadali da će preživjeti. Otvoreno su mu to i kazali, ali on na to nije obraćao pažnju imajući na umu dugi i sretni niz godina iza sebe. Možda i neće još umrijeti. Pitao se koliko je dugo spavao. Čudno, osjećao je kao da nema tijela. Zašto ne može otvoriti oči? Pokušavao je bezuspješno. Neka je magla lebdjela pred njim. To je vrlo čudno, zaključi on. Sve je oko njega tiho. Zar su ga svi liječnici i bolničarke ostavili da zaspe i da umre sam?

Neka đavo nosi tu maglu koja mu sve zamračuje. Pozvat će svoga nećaka. Uzalud je pokušavao dozvati Douglasa. Nije išlo. Ta gdje su mu usta? Činilo se kao da ih nema. Zar je to sve bio nekakav delirij? Ta čudna tišina! Možda je izgubio čulo sluha zajedno sa sposobnošću da govori, a osim toga ništa nije mogao vidjeti jasno i određeno. Maglica se pretvorila nekakvu zbrku nejasnih predmeta od kojih su se neki i kretali.

Odjednom je postao svjestan nekih impulsa u vlastitom mozgu koji su ga pitali kako se osjeća. Bio je svjestan nekih tuđih, nametnutih misli, utisnutih u mozak, zaokupljenih njegovim otporom i kao da su potiskivale manje važne misli.

Činilo mu se kao da mu se netko obraća, a on je pokušavao proizvesti neki glas i kazati kako se osjeća loše. Ali nije mogao progovoriti ma koliko se trudio. Čudno, kao da je njegov odgovor zadovoljio nečije pitanje pa je odmah stiglo novo pitanje. Odakle je? Kako čudno pitanje, ako je bio u svojoj kući. Ta oduvijek je ovdje živio. Ipak im je odgovorio. Oduvijek je ovdje živio, da, čemu takvo pitanje?

Vremešni profesor sve se više čudio svome položaju. Najprije se nekako mlitavo, pasivno čudio vlastitoj nemoći i tuđini, neobičnim mislima koje su ga obuzimale i sijevale mu mozgom. Pokušao se pridići iz te letargije.

Odjednom mu se pogled razbistrio, i kakva li iznenađenja! Mogao je vidjeti sve oko sebe bez okretanja glave! A mogao je vidjeti i strop svoje sobe! Svoje sobe? Ne, to nije njegova soba. Ta gdje se nalazi? Kakvi su to čudni strojevi pred njim? Kretali su se na četiri noge. Šest ticala pružalo se iz njihovih Četvrtastih tijela. Jedno ticalo se ispruži i dotače ga po čelu. Imao je neki čudan osjećaj nad obrvom. Instinktivno je poslušao impuls i pokušao rukom da spriječi metalni dodir.

Ruka mu nije poslušala. Umjesto nje, šest ticala se podiže da spriječi pokret toga stroja. Profesor Jameson zaprepastio se promatrajući rezultat pokušaja da odgurne od sebe taj stroj nezemaljska izgleda.

Sa strepnjom je pogledao niz vlastito tijelo da bi ustanovio odakle su se to ispružila ticala. Više nije bio iznenađen. Samo strašno uplašen i začuđen. I njegovo je tijelo nalikovalo na te pokretne strojeve! Ta gdje se on nalazi? Što mu se to odjednom dogodilo?

Samo još prije nekoliko trenutaka bio je u svom krevetu s liječnikom i nećakom koji ga je — nagnut — promatrao, očekujući njegovu smrt. Posljednje što je čuo bila je skeptična primjedba jednog od liječnika.

— On će uskoro.

Ali, on, očito, nije umro. Strašna mu misao prostruji mozgom. Da li je to, možda, život poslije smrti? Ili je to bila samo jedna od iluzija bolesnog mozga? Odjednom osjeti da mu stroj ispred njega želi nešto saopćiti. Kako je to moguće kad stroj nema usta, pomisli profesor. Težnja za komunikacijom postajala jc sve urgentnija, sve silovitija. Misao — pitanje čovjeka-stroja sve mu je više prodirala u mozak. Telepatija, pomisli profesor.

Taj stvor ga je pitao odakle je došao. Nije znao što bi odgovorio. Misli su mu bile zbrkane i sukobljavale su se jedna sa drugom. Dopustio je da ga ti strojevi dovedu do prozora. Stroj s vijugavim ticalima pokazao mu je neki predmet vani. Čudan je bio osjećaj hodati na četiri metalne noge. Pogledao je kroz prozor i ono što je vidio zaprepastilo ga je toliko da umalo nije pao.

Zurio je kroz beskrajni prostor svemira. Ispod njega lebdjelo je neko nebesko tijelo, neki veliki planet. Bio je sada siguran da je sve to samo iluzija, proizvod bolesna mozga. On je u nekom groznom snu.

Pažljivo je proučavao topografiju velikog globusa koji je lebdio na velikoj udaljenosti. Istovremeno mogao je vidjeti i strojeve što su se okupili oko njega i bio je svjestan njihovo telepatske komunikacije. Što je, napokon, bilo naprijed? Oči su mu bile raspoređene oko glave i nije bilo nikakve razlike među stranima uglate konstrukcije u kojoj se nalazio profesor. Mehaničke noge mogle su se lako

kretati u bilo kom pravcu što je brzo ustanovio.

Planet pod njima nije bio Zemlja. U to je bio siguran. Nijedan poznati kontinent nije prepoznao. Ugledao je veliku plamenu crvenu loptu umirućeg Sunca. To nije bilo Sunca njegove Zemlje. Ono je bilo mnogo sjajnije.

I — Jeste li vi, možda, s tog planeta? — osjeti misaoni impuls od stroja pored sebe.

— Nisam — odvrati profesor na isti način.

Zatim je dopustio tim ljudima-strojevima (pretpostavljao je da su to ljudi-strojevi i zaključio je da su na neki njemu nepoznati način i od njega učinili čovjeka-stroj), da ga povedu kroz letjelicu koju je tek sada počeo uočavati. Bio je čvrsto uvjeren da je to interplanetarni svemirski brod.

25X-987 poveo ga je u odjel broda gdje je još ležao zagonetni brodić iz kojeg su ga izvadili. Pokazali su mu taj dugački cilindar.

— Pa to je moja raketna satelitska letjelica! — uzviknuo je profesor Jameson za sebe. iako su, zapravo, svi prisutni razumjeli njegov uzvik. — Što radi ta letjelica ovdje?

— U njemu smo pronašli tvoje mrtvo tijelo — odgovori mu 25X-987. — Tvoj smo mozak izvadili i stavili ga u stroj pošto smo ga revitalizirali i aktivirali. Mrtvo tijelo smo odbacili.

Profesor je stajao nijem, zgranut impulsima čovjeka-stroja.

— Dakle, ja sam umro! — uzvikne profesor. — I moje tijelo su stavili u raketni satelit kako bi se očuvalo sve do kraja ovog svijeta! Znači, doživio sam nevjerojatan uspjeh!

Obratio se ljudima-strojevima.

— Kako sam dugo bio mrtav? — pitao je neobično uzbuđen.

— Kako bismo mi to mogli znati? — odvrati jedan Zorom. — Pronašli smo te nedavno u toj letjelici. Ovo je naš prvi posjet ovom planetnom sistemu i slučajno smo naišli na tvoju letjelicu. Je li to satelit? Nismo ga promatrali dovoljno dugo da bismo to mogli utvrditi. Najprije smo pomislili da je to svemirski brod, ali kako nije odgovarao na naše signale, prihvatili smo ga da ga proučimo.

— Znači ovo što sam maloprije promatrao bita je ipak Zemlja — zamišljeno će profesor. — Nije nikakvo čudo što je nisam prepoznao. Topografija se u teku vremena promijenila vrlo mnogo. Kako je Sunce različito od onoga kojeg ja poznajem, mora da je prošlo više od milijun godina od kada sam umro!

— Više milijuna godina — ispravi ga 25X-987. — Sunce ove veličine ne hladi se tako brzo kako ti misliš.

Profesor Jameson je bio potresen ovim spoznajama, iako je čudesne stvari predviđao i prije svoje smrti.

— A tko ste vi? —zapitao je napokon profesor.

— Mi smo Zoromi s planeta Zor iz drugog kraja svemira. 25X-987 nastavio je tumačiti profesoru Jamesonu kako su Zoromi postigli visok stupanj razvoja i kako su zaustavili svako rađanje, evoluciju i smrt, postavši ljudi-strojevi.

— A sada nam pričaj o svome svijetu — reče 25X-987. — I o sebi.

Profesor Jameson bio je jedan od najsposobnijih ljudi, pa je mogao

inteligentno i razumljivo ispričati cijelu povijest Zemlje, do trenutka kad je umro.

Telepatski način razgovora najprije ga je malo smetao, ali se ubrzo na to navikao, tako da je lako saopćavao misli i vrlo brzo je ustanovio da je taj način komuniciranja mnogo lakši i uspješniji od govornog jer su se pojmovi mnogo lakše saopćavali. Zoromi su zainteresirano slušali tu dugu, zanimljivu priču profesora Jamesona.

— Nećak je — završi profesor — očito poslušao moje instrukcije i stavio tijelo u ovu raketu, koju sam za života sagradio; ispalio ju je u svemir, i tako sam postao satelit Zemlje kroz ove milijune godina.

— Da li doista želiš saznati koliko si dugo bio mrtav prije nego što smo te našli? — upitao je profesora 25X-987.

— Da, to bih vrlo rado saznao — odvrati profesor.

— Reći će ti naš veliki matematičar 459C-79. Matematičar mu priđe. S jedne strane njegova četvrtasta tijela bilo je mnogo puceta u dugim redovima i kvadratima.

— Koja je vaša jedinica za mjerenje dužine? — upita on.

— Kilometar.

— Koliko je puta kilometar veći od dužine tvoje raketo-satelita?

— Moja raketa-satelit duga je četiri metra. Kilometar je tisuću metara. Matematičar pritisnu nekoliko puceta.

— Kako je daleko bio tvoj planet od Sunca u to vrijeme? pitao je dalje matematičar.

— Sto pedeset milijuna kilometara — odgovori profesor.

— A tvoj satelit, zemaljski satelit, kojeg nazivaš Mjesec koliko je bio udaljen od Zemlje?

— Trista šezdeset tisuća kilometara.

— A tvoja raketa?

— Računam da je kružila na sto tisuća kilometara od Zemlje.

— Bila je samo trideset tisuća kad smo je našli — reče matematičar pritisnuvši još nekoliko puceta. — I Mjesec i sunce sada su mnogo bliže tvom planetu... Da li znaš koliko si vremena kružio oko svoga planeta u satelitu-raketi?

— Od vremena kada si ti započeo svoje kruženje oko planeta koji nazivaš Zemljom, ona je obišla oko Sunca više od četrdeset milijuna puta!

— Četrdeset milijuna puta? — uzvikne profesor Jameson iznenađeno. — Čovječanstvo je moralo za to vrijeme nestati s planeta i to vrlo davno! Znači da sam ja posljednji čovjek Zemlje!

— To je sada mrtav svijet — upade mu u riječ 25X-987.

— Svakako — zaključi matematičar. — Posljednjih nekoliko milijuna godina bile su mnogo kraće nego godine u kojima si ti živio. Zemaljska orbita je manjeg promjera, a brzina revolucije znatno se povećala sudeći po blizini Sunca koje se hladi. Rekao bih da je tvoja godina bila četiri puta duža nego što je sada.

— Koliko je dana bilo u toj tvojoj godini dok si bio živ?

— Tri stotine šezdeset i pet.

— Planet se sada prestao okretati oko svoje osi. Čudno da si sve do sada

izbjegao sudare s meteorima — primijeti matematičar 459C-79.

— Ugradio sam automatsko zračenje atoma koji su odbili sve objekte od letjelice.

— To zračenje i nas je odbijalo od tvoje letjelice — zaključi 25X-987 — sve dok ga nismo neutralizirali.

— Ti si, dakle, umro i tebe su izbacili u svemir mnogo prije nego što se pojavio život na Zoru — razmišljao je jedan od Zoroma, onda kada smo bili od krvi i mesa i kad nam je stalno prijetila smrt. U to smo se vrijeme i mi rađali, živjeli i brzo umirali.

— Dakako došlo je doba kada nam vrijeme više nije ništa značilo, pogotovo kad smo putovali svemirom — reče 72N-4783.

— Slušajte samo našeg filozofa — reče 25X-987. — On voli pričati o prošlosti, o životu na Zoru.

— Mi nikada ne mjerimo vrijeme na našim ekspedicijama, iako na Zoru to rade. Uzgred da te pitam, znaš li koliko smo dugo ovdje stajali dok si nam ti pričao povijest svoga planeta? Naša tijela-strojevi nikada se ne umaraju, to ti je, valjda, razumljivo.

— Pa — počeo je razmišljati profesor Jameson, pretpostavljajući da je prošlo malo više vremena nego što je zapravo mislio. — Rekao bih pola dana, iako mi se Čini da je i to suviše.

— Slušali smo te četiri dana — odvrati mu 72N-4783. Profesor Jameson bio je prenerażen.

— Doista nisam htio da budem tako dosadan — počeo se izvinjavati.

— Ništa, ništa — odvrati mu sugovornik. — Tvoja je priča vrlo zanimljiva, pa da je bila i dvaput duža ne bi ništa značilo, niti bi se činila tako dugom. Vrijeme je vrlo relativna stvar, a u svemiru ono, zapravo, i ne postoji i tvojih četrdeset milijuna godina otkako si umro i ovih nekoliko trenutaka od maloprije isto je.

— Krenimo dalje na tvoj planet Zemlju — reče 25X-987. — Možda ćemo tamo naći na još više iznenađujućih nalaza.

Brod Zoroma približavao se lopti s koje je prije četrdeset milijuna godina profesor Jameson bio lansiran u svemir, a on se pitao na što će sada Zemlja biti nalik i kakve će radikalne promjene zateći. Već je znao da su se geološke prilike promijenile, pojedini kontinenti drugačijeg su oblika. Toliko je mogao vidjeti sa svemirskog broda.

Malo kasnije stigli su u blizinu Zemlje. Zoromi i profesor ubrzo su se našli na planetu.

Zemlja se prestala okretati oko svoje osi, pa joj je jedna strana stalno bila okrenuta Suncu. Ta strana Zemlje bila je osunčana i zagrijana do izvjesne mjere, ali je zato druga strana bila za sva vremena hladna i pusta.

Putnici sa Zora nisu se usuđivali krenuti u jednu od hemisfera nego su se zadržali na graničnu pojasu od tisuću milja što je dijelilo hladnu i tamnu polovinu od one obasjane crvenim Suncem.

Profesor Jameson se vrlo začudio kada je kročio na Zemlju sa zoromanskog svemirskog broda zajedno s 25X-987. Promatrao je goleme promjene koje su se

desile za stotine tisuća stoljeća koje je on opisao Zoromima. I Sunce i Zemlja promijenili su se toliko da su izgubili u potpunosti prijašnji izgled. Tamo na istoku crvena lopta sve hladnijeg Sunca mirovala je na horizontu obasjavajući jednu stranu Zemlje gdje je bio vječni dan. Zemljina je rotacija potpuno nestala i ona je stajala nepokretna u prostoru okrećući se sve polaganije oko Sunca u spirali kojom se stalno i polagano približavala velikom nebeskom tijelu. Dva unutrašnja planeta Merkur i Venera bili su sada već vrlo blizu krvavo crvenoj lopti koja je izgubila svoj sjaj u procesu hlađenja. Uskoro će se ta dva bliža planeta, privučena golemom snagom Sunca, strmoglaviti u Sunce i tako vratiti u plamenu kuglu iz koje su se, svojevremeno, kao plamena eksplozija odvojili i krenuli svojom putanjom, onda kad su počeli postojati.

Atmosfere je gotovo nestalo tako je postala rijetka, pa je profesor mogao sve vidjeti izvanredno jasno i bez smetnji, a s obzirom na svoje oči mogao je gledati i u samo Sunce. Činilo se, zbog blizine, da je mnogo veće nego što ga je on znao za svoga života. Zemlja se očito vrlo mnogo približila velikoj zvijezdi.

Nebo prema zapadu bilo je crno, osim što su ga tu i tamo osvjetljavale zvijezde s toga sektora neba. Dok je tako promatrao, malo svjetlo na zapadnom nebu postajalo je sve svje« tlije i puni mjesec se veličanstven pomolio iznad horizonta rasprostirući blijedo svjetlo na umirući svijet. Bio je mnogo veći nego što ga je profesor Jameson ikada vidio za svog života na Zemlji. Povećanje Zemljine gravitacije djelovalo je na Mjesec, kao što je Sunce djelovalo na Zemlju privlačeći je sve bliže.

Taj sumorni krajolik s kojim se profesor susreo bio je sadašnja stvarnost Zemlje. Bila je to veličanstvena osamljenost i pustoš koje nije nitko bio svjedok, da bi razlikovao ovaj stupanj od boljih dana koje je ovaj svijet znao prije mnogo, mnogo godina. Čudna, pa ipak lijepa okolina prostirala se melankolično pred njegovim očima, odvlačila mu je misli u mračne apstrakcije i stvarala mučnim osjećaj potištenosti.

25X-987 trgao je profesora Jamesona iz tih mračnih misli.

— Da prošetamo malo okolo. Možda ćemo nešto pronaći. Mogu zamisliti kako ti je kad pomisliš na prošlost. To je svakako velik šok, ali to će zadesiti sve svjetove prije ili kasnije, pa čak i naš Zor. Kada dođe vrijeme, Zoromi će pronaći neki novi planet na kome će dalje živjeti Ako kreneš s nama postepeno ćeš se naviknuti na svjetove bez života, ali i na nove i prekrasne koji pulsiraju životom i energijom. Naravno, budući da je ovo bio tvoj svijet, on ima za tebe svojevrsnu sentimentalnu vrijednost, ali je to Ipak samo jedan planet medu milijunima.

Profesor Jameson je samo šutio.

— Zanima me da li ćemo naći mnogo ruševina? — pitao Je 25K-987

— Ne vjerujem — odvrati mu profesor. — Sjećam se predavanja jednog znanstvenika koji je tvrdio da će poslije pedeset tisuća godina svaka struktura i sve tvorevine ljudskih ruku nestati s lica Zemlje.

— Imao je pravo — potvrdi 25X-987. — Vrijeme je veliki uništavatelj.

Poduže su ljudi-strojevi lutali po pustoj površini, a onda je 25X-987 predložio da krenu negdje drugdje u istraživanje.

Svemirskim brodom obišli su Zemlju i došli joj s druge strane držeći se još graničnog pojasa koji je obavijao zemaljsku kuglu kao neki veliki prsten. Spustili su se na područje gdje su se uzdizali stožasti bregovi s otvorom na vrhu.

— Vulkani! — uzvikne profesor.

— Ugašeni — dometne čovjek-stroj.

Pedesetak ljudi-strojeva. zajedno s profesorom Jameriom, krenulo je da istražuje područje čudnih planinskih vrhova.

Profesor je odlutao malo dalje od ljudi-strojeva i krenuo prema udolini koja je bila nalik na neko ulegnuće na vrhu brda, izvan pogleda svojih novih prijatelja.

* * *

Bio je stigao nasred ulegnuća kad je mekano tlo pod njim popustilo i on poče padati u nešto što je bilo kao neki beskrajni ponor. Napokon je pao na nešto tvrdo. Tanka kora na vrhu se prolomila i on je pao duboko u grotlo ugašena vulkana Dugo je padao, tako mu se bar činilo. Zašto se nije onesvijestio i kako to da nije ozlijeđen ili mrtav? Onda je osjetio svoja tri ticala. Metalne noge su mu se slomile, a donji dio tijela bio je zdrobljen. Nije se mogao kretati, a polovica od šest ticala bila je paralizirana.

Kako da se izvuče iz ove provalije, pitao se. Ljudi-strojevi, Zoromi možda ga nikada neće naći. Što će se s njim dogoditi? Ostat će u ovom besmrtnom monotonom stanju, zauvijek u toj mračnoj rupi ugasla vulkana, nesposoban da se pomakne. Kakva strašna misao! Nije mogao umrijeti od gladi, jelo nije bilo poznato Zoromima. Ta strojevima ne treba hrane. Nije mogao počiniti čak ni samoubojstvo. Jedino je mogao umrijeti ako bi snažno udario metalnom glavom o nešto, ali mu to u ovom položaju nije bilo moguće.

Odjednom se sjetio da mislima pošalje poziv u pomoć. Da li će Zoromi dobiti tu poruku? Pomislio je koliko daleko dopiru telepatske poruke. Koncentrirao je snagu svojih misli na poziv i opetovano je opisivao položaj u kojem se nalazi i mjesto. Zatim je prestao slati poruke kako bi čuo eventualni odgovor Zoroma. Nije bilo odgovora. Pokušao je opet. Nije primao odgovore. Profesor Jameson je počeo očajavati.

Sve je bilo uzalud. Telepatske poruke nisu stizale do Zoroma. Možda su bili predaleko, kao što netko može biti izvan granice do koje dopire ljudski glas. Bio je osuđen na strašnu sudbinu i jezivo postojanje! Bilo bi bolje da nikada nisu ni pronašli njegovu raketu. Poželio je da su ga Zoromi uništili, umjesto što su ga vratili u život — u kakav život!

Odjednom su mu misli bile prekinute.

— Dolazimo! — Ne očajavaj!

Da je profesorovo tijelo imalo srce, ono bi skakalo od radosti. Malo kasnije pojavila sr na otvoru metalna glava jednog od ljudi-strojeva.

— Brzo ćemo te izvući iz tog ponora — reče mirno. Profesor nije saznao kako su ga izvukli jer je izgubio svijest pod utjecajem nekakvih zraka koje su pustili odozgo. Kad se osvijestio, nalazio se u unutrašnjosti svemirskog broda.

— Da si u padu razbio glavu, sve bi bilo svršeno — bile su prve misli koje je primio i kojima su ga pozdravili. — No, kako jest da jest, sada te možemo

prvoklasno popraviti.

— Zašto niste odgovorili prvi put kada sam vas zvao? — pitao ih je profesor. — Zar me niste čuli?

— Ćuli smo te ali ti nisi čuo nas. Vidiš, tvoj se mozak malo razlikuje od našega i misli možeš slati na istu daljinu kao i mi, ali ih ne možeš primati s iste daljine.

— Ja sam oštećen — reče profesor, pogledajući iskrivljene noge i paralizirana ticala.

— Sve ćemo popraviti — dođe odgovor. — Imao si sreću što ti je glava ostala cijela.

— Što ćete učiniti sa mnom? — pitao je zabrinuto profesor. — Da li ćete premjestiti moj mozak u neki drugi stroj?

— To nije potrebno. Samo ćemo premjestiti tvoju glavu na drugo tijelo.

Zoromi su se odmah dali na posao i za kratko je vrijeme glava profesora Jamesona bila odvojena od oštećena tijela koje se deformiralo prilikom pada u krater.

Za sve vrijeme bezbolne operacije profesor je pratio razmjenu mišljenja te i sam sudjelovao u razgovoru. Činilo se da je vrlo brzo njegova glava bila ugrađena u novi stroj. Za operacije svemirski je brod došao na novi položaj, i otkad su se iskrcali 25X-987 je bio stalno uz profesora Jamesona.

— Moram malo pripaziti na tebe — reče. — Imat ćeš još neprilika dok se navikneš na to metalno tijelo.

Profesor Jameson je mnogo razmišljao. Bez svake sumnje ti čudni ljudi-strojevi koji su pokupili u svemirskom prostoru raketu s njegovim tijelom i vratili ga u život, očekivali su da im se pridruži i da s njima nastavi putovanje po svemiru, da bude primljen među Zorome, kao jedan od njihovih. Da li on želi poći s njima? Još nije mogao odlučiti. Zaboravio je da ljudi-strojevi mogu čitati njegove misli.

— Zar želiš ostati sam na ovom pustom planetu? — pitao ga je 25X-987. — Sam ćeš odlučiti.

— Ne znam da li želim — odvratio je profesor Jameson.

Sjetio se one prašine oko sebe. Vjerojatno je to nekada bio sastavni dio materije nekog čovjeka i s vremenom se mijenjao u atomske strukture drugih oblika života što su slijedili nakon ljudskog. Bio je to zakon atoma koji nikada ne umire. A evo sada i njemu je nadohvat ruke moć stalnog postojanja. Mogao je biti besmrtan ako to zaželi! Bila bi to besmrtnost u beskrajnoj avanturi u beskrajnom prostoru svemira među galaksijama zvijezda i planeta.

Osjetio je veliku osamljenost. Da li će biti sretan među tim ljudima-strojevima? Bili su vrlo obazrivi i mnogo su se brinuli o njemu. Pa kakvu bi bolju sudbinu mogao očekivati? Ipak, čežnja za bićima sličnim njemu zahvatila ga je. Zov za čovječanstvom! Bila je ta čežnja neodoljiva. A što je mogao učiniti? Zar nije sve bilo uzalud? Čovječanstvo je davno, davno nestalo sa Zemlje, prije mnogo milijuna godina. Pitao se što leži iza smrti. Stvarna smrt poslije koje se tijelo raspadne i vraća u prah da bi zauzelo neko drugo mjesto kao nova atomska struktura.

Pitao se nije li bio sve ove milijune godina ne mrtav nego u nekom stanju zaustavljena života? Sjećao se znanstvenika koji je tvrdio da tijelo ne umire u trenutku kliničke smrti. Prema riječima toga učenjaka, stanice čovjekova tijela ne umiru kada prestane disanje, rad srca i cirkulacija krvi, nego ostaju u nekoj vrsti života joS nekoliko dana, naročito stanice koštanog tkiva koje umiru posljednje.

Možda su u trenutku kad su ga nakon smrti lansirali u svemirski prostor kozmičke zrake izazvale usporeno umiranje njegovih stanica, pa ga je to održalo u stanju suspendirana života kroz milijune godina? Pretpostavimo da doista umre uništivši svoj mozak. Sto leži iza smrti? Da li bi to bio bolji plan postojanja nego što mu nude Zoromi? Da li će ponovo otkriti čovječanstvo, ili su oni dostigli viši stupanj postojanja ili reinkarnacije? Postoji li vrijeme iza misterioznog portala smrti? Da li je doista bio mrtav sve ovo vrijeme? Ako jest, što može očekivati uništi li svoj mozak? Ništavilo! Zaborav!

Opet je snažan osjećaj osamljenosti obuzeo profesora Jameson a čim se iznova našao na zemlji i držao ga u melankoličnom grču.

Očajnički je odlučio da pronađe najbližu liticu i da skoči na glavu. Čovječanstvo ga je zvalo, ali nijedan čovjek nije bio živ da s njim suosjeća. Metalne noge ponijele su ga do obližnje uzvisine. Zašlo se ne poigrati s onim što dolazi poslije svega? 25X-987 razumio je pravac njegova razmišljanja i nije ga pokušao zaustaviti. Umjesto toga. čovjek-stroj je čekao strpljivo.

I dok je profesor Jameson stajao tako nad ponorom I meditirao o tome da li da skoči, što bi ga odnijelo u novi oblik postojanja, do njega stigoše misli koje je emitirao 25X-987. One su bile rezultat mudrosti, prikupljene na mnogo planeta, i iskustva od tisuće stoljeća.

— Zašto bi skočio? — pitao ga je čovjek-stroj. — Umirući svijet te je uhvatio u svoja morbidna kliješta. Sve je napokon pitanje mentalnog raspoloženja i uvjeta. Oslobodi svoj um od tog zamagljujućeg utjecaja i kreni s nama da posjetiš druge svjetove, a mnogi od njih su i lijepi i novi. Tada ćeš se osjećati mnogo bolje... Hoćeš li nam se pridružiti?

Profesor je malo razmišljao. Oklijevao je opirući se želji da se baci u dubinu na oštro stijenje. Obuzelo ga je neko čudno raspoloženje. Udaljio se od strme litice i pridružio se 25X -987.

— Idem s tobom — reče profesor.

On će postati besmrtan poslije svega i pridružiti se Zoromima na njihovu putovanju kroz svemir koje nikada neće imati kraja, od jednog svijeta do drugog, od jednog planeta do drugog.

Požurili su do svemirskog broda kako bi što prije pobjegli od sumornog tužnog umirućeg svijeta koji je zamalo satjerao profesora Jamesona da načini fatalni skok u ništavilo.

Branko Belan: Unum i Una

Pred vratima dvorane odmora za žene, Unum je morao stati u stranu jer su tog trenutka izlazila dvojica ili trojica. On im se zagledao u lica. Bili su prvi koje je susreo u termitnjaku municipalne Obrane, prokopanom na mjestu poznatom samo stratezima, iz kojega nikome osim stratezima nema izlaza do kraja života. Unum je bio nov pripadnik Obrane, još radoznao i željan drugarske prisnosti, ali ona su dvojica ili trojica prošli mimo njega kao da ga nema. Nije se to dogodilo iz nebrige. Bili su dovoljno dugo unutra da bi ih išta zanimalo osim programa.

— Jeste li odabrali? — pitao ih je Unum nesigurna glasa. Već su odmicali, ali jedan se od one dvojice ili trojice ipak napol okrenuo, podsmješljivo se nasmiješio neznalici i krenuo dalje.

Unum im je neko vrijeme gledao u leđa. Osjećao se krivim što je postavio budalasto pitanje. Kad ih više nije bilo. oklijevajući je otvorio vrata dvorane. Znao je što mu je činiti, ali ipak je ostao na pragu.

U dvorani je bilo nekoliko djevojaka. Sjedile su svaka za se, šutjele i gledale u prazno. Nisu imale što reći jedna drugoj. Ako nisu bile tu gdje ih je Unum zatekao, bile bi svaka u svojoj sobi. ili u hranilnici, ili u radnoj kuhinji, gdje bi primale odnekuda šifrirane poruke, za njih bez značenja, i slale ih adresatu, neznano kuda. Jedino su nove, kao i Unum, dolazeći iz vanjskog svijeta, imale potrebu da nešto kažu o sebi ili nešto čuju od zatečenih, ali iskustva koja su u onom svijetu donosila promjene, polako su u jednolikosti bivala zaboravljana, a u termitnjaku nijedna nije doživljavala nešto što druga ne bi doživjela na isti način. Tako je u dvorani za odmor žena, što su je stratezi zasnovali kao mjesto opuštanja, svaki razgovor postajao besmislen, pa se jezik zaboravljao i misli se nisu imale čime baviti.

Umjesto opuštanja vladala je ravnodušnost koju neće prekinuti operativac kad uđe, prošeta dvoranom, zaviruje u oči djevojaka, opipava im put, miriše kosu, osluškuje unutrašnji glas: uzmi je ili kreni dalje. Kad se odluči na izbor, pročita s privjeska što visi djevojci o vratu, broj njezine sobe, a zatim izlazi da bi joj došao u posjet kad mu se slobodno vrijeme poklopi s njezinim. A i za poklapanja vremena neče se brinuti on nego netko od stratega. Slobodan si, slobodna je, čut će u svojem zatvorenom terminalu. Odabrana bi ga smjela odbiti, ali čemu? I operativci dijele njihovu sudbinu. Jedino im posao nije isti: operativac ima svoj orar kao i one, od nula sati do nula sati, ali on zna poruku šifre i izvršava po njoj zadatke. Ako je nov, kao sto je Unum nov, pokazat će isprva potrebu da govori o sebi i sluša o drugome, ali ubrzo će iscrpsti osobne zalihe sjećanja iz vanjskog svijeta, zaboravljati riječi, zaboravljati svoja imena, jer ga nitko neće zaustavljati, nitko mu se neće obraćati, zahirit će mu i misli.

Zato će odabrana djevojka prihvatiti izbor, ne razlikujući jednog operativca od drugoga, i oni će neko vrijeme biti seksus-partneri: dva tijela koja se nalaze u određeno vrijeme i spajaju uvježbanim pokretima, i bit će to karnalni pasijans, šutnjiv kao ljubavna igra riba u akvariju.

I to su stratezi smislili. Neutaženi bi libido ometao ljudstvo u poslu. Možda su jednom zamišljali da će se u sobama djevojaka, između dvoje što su se odabrali, raspredati neki veseli razgovori kao odušci, ali to se nije događalo. Čak i oni koji su prvi put ulazili u sobu djevojke, ili djevojke koje su prvi put primale operativce, bili su duhovno vrlo sudržani, nespretni, jer su morali pripremati što će reći. Svi su zidovi u termitnjaku Obrane mogli imati uha, a štogod kažeš da kažeš, tako su ih učili i naučili, može imati još neko značenje. One njihove prve bezazlene izjave, ostatak potrebe za razmjenom misli i osjećaja, otele bi im se po navici, a zamrzle bi iz opreza.

Tako je to bilo.

Tako bi to bilo i za Unuma da nije zastao na pragu. Odatle je nevoljko šetkao pogledom od jedne do druge. Činilo se da je svrha njegova dolaska nešto drugo. Ta sitna promjena u ponašanju navela je neke djevojke da se probude iz učmalosti. Ili mu je svejedno ili sam sebe smatra tako važnim da očekuje njihovo prilaženje na tezgu, kako bi prije odluke mogao jednu po jednu podvrći testu valjanosti?

Jedino je Uni palo na um da Unum stoji tako jer mu je nelagodno. Zato ga je u sebi odabrala. Bio je drukčiji, a i ona sama se odjednom osjetila drukčijom od ostalih, pa i od same sebe kakva je bila do tada. Kad se njegov raspršen pogled zadržao nešto dulje baš na njoj, ustala je, zakoračila brzo da je nijedna ne pretekne, zaustavila se ispred njega i dodirnula ga rukom. Unum je nesigurne ruke podigao privjesak s djevojčina vrata, pročitao broj sobe i polako izišao ne okrećući joj leđa, kao da se bojao uvrede koju bi joj nanio nepoštivanjem.

U istom smo se trenutku odabrali, ti mene, ja tebe, rekao joj je kad su se prvi put našli u njezinoj sobi.

I njoj se tako činilo.

Kad sam poželjela tebe, ti si poželio mene, rekla mu je. Da sam smjela, bila bih odmah krenula za tobom, pretrčala i čekala te ovdje.

Nije smjela, a da i jest, ne bi ga tako brzo dočekala. Unum se morao vratiti u svoj terminal. Do dvorane za odmor ženaa dospio je služeći se spacioindikatorom i njime će se služiti da dođe do svog terminala. Proći će više od mjesec dana dok ne nauči napamet dopuštene mu pravce kretanja kroz hodnike koji se između sebe ničim ne razlikuju osim po oznakama koje su ukazivale na dubinu trakta. Spacioindikator mu je bio uglavljen u uhu, programiran za vrijeme, točke zadržavanja i smjerove na vodoravnicama i okomicama. Morao ga je slušati i slušao ga je, premda nije znao za vrstu kazne. One su bile to strašnije po njega, što je manje znao u čemu su. Zapravo, nije uopće znao. Stratezi nisu mogli izmisliti teže kazne od onih koje je mašta dijabolično došaptavala potencijalnim prekršiteljima posluha. Uz svaku informaciju, koju su u preparandiji Obrane učili i naučili, obavezno je slijedilo: neposluh se kažnjava. Tako je prijetnja kazne postala dio njih samih, kao i stečeno znanje. Za bilo što drugo nije u njihovoj svijesti bilo

mjesta.

Tako je to bilo.

Tako bi bilo i za Unuma da nije bio drukčiji.

* * *

Vrativši se u terminal, Unum je nastavio preispitivanje komandnih uređaja. U preparandiji Obrane uočio je na simulatoru, ali ovdje su tasteri, poluge, skale, monitori, usmjerivači zračenja i još koješta, sve nalik na kabinu svemirske letjelice, porazmješteni drukčije. Stratezi su to smislili ne samo da bi osigurali tajnost, već i da bi novog operativca slavili na kušnju snalažljivosti. On je sam morao otkriti razlike, a naprezanje uma pomoći će mu da prestane misliti na prošlost. Zatim će dobivati šifre s fingiranim porukama. On će ih izvršavati, a stratezi će ocjenjivati je li svladao zanat. Jednom će šifra biti prava: u kvadrantu 67-C širi se plin koji izbezumljuje ljude, ili: u aveniji 403-F sudaraju se teledirigirani mobili, ili: orbitalna stanica »Killer-M-h« izbačena je iz svog itinerera, ili: znanstvenik (taj i taj) obolio je od amnezije, od katalepsije, od raspadanja tkiva... Tada će Unum počevši od posljedice tragati za prouzrokovateljem, pronaći ga i onemogućiti.

Unum je razlike savladao mnogo brže negoli se to pretpostavljalo, ali nije žurio da stratezima prenese poruku: Spreman! Kršio je jednu od zabrana formalne naravi, jer je izvan ikakva nadzora; obnavljao je u sebi zbivanja što su ga dovela u termitnjak iz kojega se više ne može nikada izaći:

Po završetku osnovnog obrazovanja stoji on suočen s holografskom slikom mentora i napeto čeka u kojoj će se preparandiji usavršavati za jedno od municipalnih zvanja. Njegovi indeksi su tako visoki da nimalo ne sumnja u najsretniji ishod. S obzirom na stečena znanja i umijeća nije osjećao neke posebne sklonosti. Uostalom, razlike između humanističkih i tehničkih znanosti više nisu postojale. Ideal inženjera duša bio je ostvaren. Minimalna razlika sastojala se u tome hoće li imati posla sa živim bićima ili sa strojevima i napravama, ali na radnom se mjestu s ljudima saobraćalo kao sa strojevima, a sa strojevima kao sa ljudima. Feed-in, feed-back! Ljudi su mogli zatajiti, a strojevi su se mogli pokvariti. To je sve. Međutim, maksimalna razlika je bila u stupnju časti i odgovornosti; što veća odgovornost, to veća čast. Unum nije sumnjao da će ga pripasti administrativna preparandija, a po apsolviranju — najveća čast, organizacija. Odatle mali korak, za njega, do položaja jednog od otaca municipija.

Mentor je rekao: Pripremat ćeš se za najčasnije zvanje. Čestitam!

Unum je to i očekivao.

Mentor je rekao: Zacijelo misliš da ćeš u administrativnu preparandiju?

Unum nije imao pojma što bi bilo časnije.

Mentor je rekao: Najčasnije zvanje je Obrana

Unum nije znao da nešto takvo postoji, niti u čemu je.

Mentor je rekao: Učio si da ratova više nema, pa je shvatljivo da te čudi čemu Obrana?

Unum je učio da su ratovi postojali sve do proteklog, drugog tisućljeća, kad je Zemlja bila podijeljena na države, a države odijeljene granicama.

Mentor je rekao: Ratova više nema, ali ima prisvajanja vlasti nad teritorijima i nad dobrima, kao i gubljenja vlasti nad teritorijima i dobrima, ali teritoriji nisu geografske kategorije, a dobra su važna jedino kao opredmećenje ideja. Na istom prostoru mogu se naći razne vlasti koje djeluju ovdje ili s nekog drugog mjesta, bližeg ili daljeg, pa čak i sa suprotne strane naše zemaljske polutke. Vršioci vlasti u našem municipiju mogu i ne biti naši očevi municipija, a kad to nisu, onda su nam neprijatelji. Od njih nas brani Obrana uništavajući ih, ali i preventivnim mjerama, zauzimanjem položaja odakle djeluju, točnije, nametanjem naše vlasti nad duhovnim prostorom njihove vlasti, neprijateljske, na što nam daje pravo ne samo njihovo zasizanje u našu vlast, nego i pravednost koja je na našoj strani.

Unum se sjeti da su sve države u prošlom tisućljeću i prije toga, od pamtivijeka, napajale pravednošću koja je bila na strani svake pojedine od njih.

Mentor je rekao: Koje su to vlasti što nas ugrožavaju, i nikada nećeš saznati osim ako postaneš strateg, kao što je vjerojatno da hoćeš, jer tvoja izvanredno razvijena intuicija nije nimalo oštetila tvoju izvanrednu inteligenciju.

Unum je bio opijen srećom koja ga je dopala.

Mentor je rekao: Odsad nećeš pripadati nikome do Obrani. Tvoji te roditelji neće više nikada vidjeti. Bit će obavtješteni da ti je pripala najveća čast u municipiju.

Unum je to primio posve hladno. Najveća čast, najveća odgovornosti

Mentor je rekao: Izađi kroz vrata broj 6!

* * *

Preparandiju Obrane završio je Unum jednako tako uspješno kao i osnovno obrazovanje. Među najboljima, možda najbolji. Po apsolviranju dopala ga je najveća čast među najvećim častima. Otpremljen je u zatvorenom sanduku u termitnjak Obrane sa zvanjem destruktora.

Mentor preparandije mu je na rastanku rekao: Tvoj će zadatak biti da prema zapovijedi šifre pronalaziš neprijatelja i da ga prema zahtjevu strategа privremeno ili trajno uništiš. Bit ćeš ubilac. Čestitam!

Unum je i to primio posve hladno. Učili su ga i naučili da sve prima posve hladno.

Jedino Unu nije primao posve hladno. Štoviše, bilo mu je u njenom naručju sve toplije, toliko toplije da se osjećaj vršenja najveće časti nekako sam od sebe topio.

Nije prošlo dugo vremena do trenutka kad je primio nefingiranu šifru. On je to znao, jer se na monitoru pojavilo lice Čovjeka kojega je ubio, a da nije znao tko je taj i gdje je. To lice, mladenačko kao i njegovo, trebalo je da ga ispuni ponosom uspješnosti izvršena zadatka, jer su mu lik ubijenog poslali stratezi kao trofej i čestitku.

Ali nije ga ispunilo ponosom. Preplavilo ga je nešto nalik tuzi. Ubio je neznanca, ali dok ga je promatrao mrtva na ekranu, počeo je sumnjati po čemu je to zadatak najčasnijeg zvanja. Njegov čin je bio, nametnula mu se ta misao, nalik na puščani metak vojnika koji je u povijesnim ratovima ubio sebi ravna vojnika samo zato da od njega sam ne bude ubijen. Instruktori povijesti govorili su o toj

besmislici s podsmijehom koja je prožimala sljedbenike finalizma. Zamislite, ako možete, govorili su, generali su slali na bojišta milijune ljudi koji su se između sebe ubijali na kopnu, na moru, u zraku, u podmorju, u planetarnim orbitama. Zatim su sjedali za pregovaračke stolove, iznosili brojke ubijenih i iznova pomicali granice. Kakva gluposti Izmislili su i neutronske bombe da bi sačuvali zgrade, tvornice i strojeve, i uništavali su samo ljude, do jednog koji bi se zatekao na prostoru zračenja, bez odabira, na tone! Kakva zločinačka glupost! I preparandisti su se zajedno s instruktorima grohotom smijali. A onda su zaraćeni brojili žive i vrednovali osvojeno, pa bi ustanovili da pravdi nije posve udovoljeno, da su pobijedili poraženi, a izgubili pobjednici, i ponovno su ratovali... Grohot! Grohoti Grohot!.,.. I sada je grohot bubnjao u Unumovoj glavi, ali izrugivao je njega samoga, jer je sve bilo isto samo što se mrtvi ne broje na tone, granice se poklapaju, a stratezi, kao i generali, ne ubijaju i ne bivaju ubijeni.

— Možda su se tako dogovorili za pregovaračkim stolom — otelo bi se iznenada Unumu.

Una ga nije pitala ni tko ni što. Kad bi u mislima odlutao od nje, izustio bi neku rečenicu koja se nije ni na šta nastavljala niti je kazivala išta sama po sebi. Događalo mu se to i za vrijeme kratka sna u koji bi iznenada utonuo. Što se više mrtvih lica redalo na ekranu monitora, sve su češća bila njegova nestajanja iz Unine prisutnosti. Ona bi ga tada milovala i strepila za njega. Bila je skoro tri godine u Obrani. Imala je za to vrijeme mnoge seksus-partnere, ali ulaskom Unuma u njezin život... njezin život je bio jedino vrijeme s Unumom... svi su se oni pretopili u jednog jedinog, a i taj se još jedva održavao u njezinu pamćenju, premda je poneki od njih, ako je bio nov kao i Unum, i dok je bio nov, pokušavao unijeti nešto osobna u odnosu s njom. Una ih je škrtim odgovorima ili šutnjom polako odvikavala pitanja i usklika: Znaš, da si sjajna! . Možeš li biti malo pasivnija?... To je za mene novo! Tko te je tome naučio?... Što ne bi bila malo aktivnija?... Kako ti je bilo s onim prije mene?... Ovo pitanje ne bi nijednom prešutjela: Zar nisi bio i prije sa mnom?

Imala je spreman odgovor i za pitanje: Jesam li bio dobar? Glasio je: Nemam pojma i ne zanima me. Imaš li još koje pitanje?...

Partner bi tada gledao oko sebe kao da traži pristanak zidova, ali kako nije mogao znati jesu li je čuli i hoće li njega čuti, za svaki bi slučaj rekao: Nemam.

S Unumom tako nije bilo. Ono što su jedno drugome htjeli reći, saznavali su iz očiju, iz pokreta, iz tišine, iz neke čudnovate neimenovane sukladnosti osjećaja. On je žurio k njoj kao da bi mu mogla pobjeći, premda je to bilo isključeno, a ona ga je dočekivala kao da je već izgubila nadu da će doći, premda je i to bilo isključeno. Stratezi su i ljubav podvrgli posluhu. Oni koji su se odabrali, morali su u određeno im vrijeme biti zajedno, ali bilo im je na volju da ga iskoriste ili ne iskoriste za ljubav. Usprkos tome, Unum je sve brže pretrčavao hodnike, kao da raste mogućnost da je neće naći, a ona ga je dočekivala kao da je bilo sve manje nade da će doći.

* * *

Nekoliko mjeseci poslije prvog susreta Unuma i Une, prvi put je ušao kao da

ne zna gdje, kamo i zašto. Vrata je otvarao tako polako da je ona u prvi tren mislila da joj netko drugi dolazi u posjet. Ugledavši njega olakšano se zaletjela, ali držanje Unuma odrezalo joj je krila zaleta kao ranjenoj ptici.

— Poznavao sam ga iz preparandije. Bio mi je drag — rekao je Unum gledajući u prazan translucentni zid.

Una se nije usudila da pita o kome on to govori i zašto tako odsutno. Možda zidovi ipak slušaju! Uvijek se Una bojala da bi Unum mogao reći nešto što ne smije, ali nije pri tome mislila da bi i sama bila ugrožena, premda je reći i čuti za strategе jedno te isto! A kad ga je odabrala i bila odabrana, vrijedila je sebi samo toliko koliko je vrijedila njemu. Zato mu je prišla vrlo pažljivo kao krhkom leptiru koji se između dva zapuha vjetra zaustavio na latici cvijeta. Položila ga je na ležaj i blago milovala.

— Ubio sam ga! Ubio sam ga! Ubio sam ga!... — mucao je možda u snu, možda budan.

Una pritisne svoje usne na njegove da bi ga omela u ispovijedanju. Neko je vrijeme mirovao, ali nije dugo izdržao Otklonio je lice u stranu.

— Satelitska stanica... Saturn... Orbit 11... Ulazak u orbit 12... Sudar... Koercija itinerera zrakama omikron 92

— Unum Unum... — šaputala mu je u uho i naslanjala ruku na njegova usta. I cijelim je svojim tijelom pokušala zastrijeti njegov glas.

— Našao sam emitenta smrtonosnih zraka u neprijateljskom satelitu — nastavljao je on. — Bio je u orbitu 4... Ubio sam ga... Bio mi je prijatelj u preparandiji...

— Unum! Šuti! — molila je Una.

— Imao sam dojam da me s monitora gleda ravno u oči i osuđuje za besmisleno umorstvo — vikao je Unum trgajući se.

Nije joj preostalo drugo nego da se čvrsto pripije uz njega, prislanjajući mu, savinuta nad njim, svoje tople grudi. Uspjela je. Smirio se kao dijete koje se tek oslobodilo fantazmagoričnog sna, ali još je neko vrijeme drhturio kao od zime, pa ga je Una grijala dahom.

Od tada je Unum bio sve nemirniji. Čak i kad su bili jedno u istovremenom ljubavnom srhu, misao nije uvijek slijedila tijelo, odlazila je i gubila se u labirintima prisjećanja ne nalazeći izlaza.

Ali više nije govorio ni u snu ni budan. Htio je, ali ona mu je odmah rukama zatvarala usta, a on se pokoravao tom pokretu, jer mu je napisala: Najdraži, otimaju ti se naglas misli koje te lako mogu odvesti u propast. Dopusti mi radi sebe da te u tome makar i silom spriječim. Ljubim te neodoljivo. Samo tebe. Izgubim li te, ubio si me.

Unum je to nekoliko puta pročitao i svaki put kimnuo glavom da pristaje.

Polako je zaboravljao da je ubio prijatelja, vrlo polako. Više tjedana je prošlo a da nije bio u stanju ozariti se što ima Unu, ali ona je strpljivo čekala i dočekala da se ozari i da nju ozari...

Sve dok...

Ušao je jednog dana k Uni oklijevajući kao i onda kad je ubio prijatelja, ali

ne s onim izrazom izgubljenosti, ne kao da ne zna gdje je i kome je došao. Bio je blijed, očiju uronjenih, tamnih, kao da su prikrivene ustajalom močvarnom vodom.

Una je kao i onda ustala da ga povede do ležaja, ali on joj rukom, teškom kao da je od olova, dade znak da mu se ne približuje. Ona nasluti da mu se dogodilo nešto još gore. Što? Što uopće može biti još gore? Promatrala ga je pod teretom neshvatljive zloslutnje ne znajući što će. Odjednom je opazila da mu se crte lica nekako rasplinjuju. Tješila se da je obmanula; suosjećanje joj je slabilo vid, pomislila je.

— Više mi se to neće nikada dogoditi — govorio je sjetno. I zvučnost njegova glasa je bilo drukčija, zasjenjena. Nešto se u njemu opiralo izgovoru. Samoglasnici su bili mukliji, suglasnici su zapinjali kao da mu je otekao jezik.

— Bolestan si! — rekla je Una i učinila još jedan korak prema njemu, ali on je podigao i drugu ruku, tešku poput olova.

— Dobio sam šifru koju nisam znao... Morao sam uzeti kodeks... Stratezi to ne vole... Stratezi... Ne ubijaju i ne bivaju ubijeni... ti stratezi... Težak zadatak, Una... Ubiti Špijuna!... Gdje je? U terminalu do mojega? Na suprotnoj strani geoida? U nekom od planetarnih orbita?... Od taktičkog poteza neprijatelja, koji je zasnovan na poznavanju tajne, do špijuna... koji je tajnu odao... hoteći... nehoteći... ne znajući?... Krivudava putanja jednog glaska... Jedno, i to baš to jedno, zrnce pijeska iz Sahare, zavitlano uraganom!... Naći ga!... Dematerijalizirati ga, izbrisati kao da ga nikada nije bilo i... kao da ni najmanji trag nije ostavio o sebi dok ga je bilo... nikome... ni u sjećanjima... Uspjeh je put do položaja stratega... Uspio sam.

To nije smio reći! Ništa nije smio reći! Između nje i njega bile su njegove ruke raširenih prstiju, zgrčenih u zglobovima. Na fonu svjetla, prsti su se činili gotovo prozirni. Ona je imala osjećaj da postaje gluha. Morala je napinjati sluh, jer su njegove riječi dopirale sve izdaljega, premda je ostajao na mjestu. Ako zidovi slušaju, Unum potpisuje sebi smrtnu osudu, a i njoj. Više nije imalo smisla opirati se. Neka joj kaže sve i neka joj priđe olakšan od tmore, i neka se zatim utopi u nju kao u moru. U modrim će ih dubinama spojiti konačna radost.

— Kao strateg... izgubio bih te... Htio sam otkazati posluh, ali u tom te slučaju ne bih nikada više vidio... Nisam imao izbora... Ispunio sam zadatak da bih sada bio s tobom...

Unine su se oči ispunile suzama. Umrijeti s Unumom, zar to nije nebeski?

— Nekoliko sati sam tražio špijuna... Podaci iz memorije terminala bili su proturječni, ukrštavali su se, potirali... Formule zakona vjerojatnosti postaju gotovo nemoćne... Kompjutor je pokazivao znakove poremećenosti... Ali uspio sam. Una, uspio...

Una ga nije razumjela. Uspio je! Zašto zatvara vrata do položaja stratega? Ona bi znala da ga više nema ne zato što on neće da je ima, već zato što je to Obrana... Oplakala bi ga i ponovno bi se redali operativci. Ostala bi joj uspomena na veliki, jedinstveni doživljaj. Ona bi postala škrinja te uspomene. Zašto se ubija? Nisu je zanimale riječi. Osjećala je bol koji je vatrometno izbijao iz njih. Unum je bio sve više vulkan koji potmulom tutnjavom najavljuje buđenje, a ona čuje tutnjavu koja ne nalazi put do nje. oprašta se od nje. traži prostor praska izvan

njihova svijeta.

— Uspio sam i budući mrtvac se pojavio na monitoru sitan, udaljen... Predznak da ga imam... Sjedio je spokojno u terminalu, okrenut mi leđima. Još samo jedan potez i atomi... od kojih je sastavljen... prelazit će u negmateriju... Stratezi znadu gdje je... Kad ne bi znali ne bi mi ga mogli pokazati... Uostalom, svejedno je!... Artik? Antartik? Pacifički atol? Podmorje? Bespuća Anda ili Himalaje? Zemlja ili Svemir?... Svejedno je!... Još samo jedan potez!... Povukao sam ga. Bila je to biljarska putanja dezintegrirajućih zraka... Uspio sam... Na ekranu monitora njegov mi se lik približio s potiljka. Tada sam učinio nešto suvišno. Htio sam ga vidjeti s lica. Mogao sam to postići, premda radoznalost nije preporučljiva. Da su to stratezi smatrali važnim, vidio bih ga ne samo s potiljka. Zašto bi onda meni to bilo važno?... Ne znam... Ipak sam okretao njegov položaj i ugledao ga... Smješno!...

Zaista se Unum nekako blijedo nasmiješio.

Tada je učinio nekoliko koraka do Une, nekoliko teških koraka kao da noge vuče kroz gusto blato.

— Poljubi me, Una! — rekao je bunarskim glasom. Poljubila ga je posve laganim dodirom usana. Možda je tog trenutka već znala istinu, ali cijelo se njezino biće opiralo da je samoj sebi prizna. Zato i jest njezin poljubac htio biti samo leptirski dodir. I bio bi da se Unum nije prignuo naprijed i tako je prisilio da se suoči s neizbježivim.

Osjetivši neprirodnu mekoću njegova tkiva, Una je ustuknula, ali prepast je samo sekundu, dvije, bila jača od ljubavi. Htjela ga je zagrliti kao da će ga time zaštiti. Nije joj dopustio. Podigao je olovno još jednom ruke da je spriječi, primakao se translucentnom zidu, utisnuo se u nj, raširio prate...

Sada je mogla vidjeti obrise lubanje, kralježnjaka, ključnih kostiju, prstnih Članaka...

Ono Što je govorio jedva je razabrala:

— Pročitao sam još jednu poslanu mi šifru... Glasila je... »Kazna za prekršaj apsolutne šutnje... izvršena je... besprijekorno... Čestitamo!«...

Bilo ga je sve manje.

Okrenuo se prema njoj. U dupljama očiju bile su još samo sjenke.

Krenuo je prema vratima.

Već mu je i skelet bio proziran.

Uz parajući jecaj Una se bacila prema njemu, prema onoj maglici koja je bila još uvijek Unum.

Ali ono nešto prošlo je kroz vrata koja su ostajala zatvorena.

U sobi je bila još jedino njegova odjeća.

Una ju je držala.

Ostavština!

Položila je odjeću na ležaj, pomno je složila onako kakva je bila dok je njoj bio Unum.

Legla je na njegovu odjeću i obujmila se rukavima. Tako je čekala kaznu.

Jer stratezi ne trpe da netko zna ono što ne smije znati.

Bob Shaw: Besmislena kopija

Unreasonable Facsimile

Preveo Zoran Milović

Coburn je buljio u svoju djevojku sve zaplašeniji. Čuo je da se stvari kao što je ova događaju savršeno normalnim mladim ženama ali je oduvijek smatrao da je Erica na takvo nešto imuna.

— Nikada ranije nisi mi spominjala brak — tupo joj je odgovorio. — Osim toga... ti si zoolog.

— Čime očito želiš reći da imam buhe? Ili možda nešto drugo? — upita Erica, uspravljajući se u svojoj punoj visini, s očima koje su bile dva centrimetra iznad Coburnovih. Kretnja koju je učinila imala je za njega sasvim drugačiji efekt i njezino atletski razvijeno tijelo želio je više no ikada, no to ga je podsjetilo i na kobru koja se uzdiže prije napada.

— Ne, ne — brzo je odvratio. — Samo sam želio reći kako netko, tko se bavi poslom kao što je tvoj, mora znati da je monogamno stanje sasvim neprirodno između...

— Između životinja. Ti znači tako misliš o meni, je li?

— No, ti svakako nisi ni povrće ni mineral — smijuljio se Coburn, iako je bio očajan. — Problem je u tome da se ja ne mogu oženiti tobom.

— Zašto ne?

— No, pa... vidiš... — njegov je mozak ubrzano radio tražeći inspiraciju. — Riječ je o tome da... ah... da sam se pridružio Svemirskoj trgovinskoj korporaciji.

Erica se trgnu.

— Samo zato da bi pobjegao od mene!

— Ne zato — Coburn pogleda ukriž, nadajući se da će mu to dati izgled čovjeka koji je zaluđen svemirom. — Draga, to je poticaj izvana. Ne mogu se boriti protiv toga. Divlji, neistraženi, tamni prostori mame me. Noge mi gore od želje da zakorače na površinu dalekih nepoznatih zvijezda.

— Planeta — odvrati Erica okrutnim glasom.

— Da, da, planeta, upravo sam to i želio reći.

— U tom slučaju, i ja ću otići nekamo daleko. — Oči su joj bile zamagljene suzama. — Otići ću da te zaboravim.

Coburn je bio mlad čovjek meka srca i bio je žalostan. Što se Erica rastužila, ali ubrzo ga je smirila pomisao da je uspio umaći braku koji je, kao što zna svaki stanovnik dvadeset prvog stoljeća, dosadan i zamoran anakronizam.

To više bio je iznenađen kad je otkrio — tri dana pošto je Erica otišla na znanstveno putovanje u neko mjesto kojem je ime bilo gotovo nemoguće izgovoriti — da mu se život više uopće ne čini vrijedan življenja. Nijedna od ugodnosti što su mu se u onom trenutku kad mu je Erica govorila o braku činile tako atraktivnima sada uopće nije bila primamljiva.

Na kraju — zaključujući da je dospio do najniže točke svoga života — učinio je ono što mu se u tom trenutku činilo jedino logično.

Pridružio se Svemirskoj trgovinskoj korporaciji.

* * *

Nešto kasnije Coburn je otkrio da je pogriješio što se tiče najniže točke svoga života. Ova mu je misao došla na pamet iznenada, pošto je proveo tri mjeseca u službi.

Iako nije imao nikakva iskustva u pilotiranju svemirskim brodovima i mada ga posao nije osobito zanimao, ipak je uspio završiti osnovni tečaj za svega dva tjedna, zahvaljujući univerzalnim komandama koje su prividno bile iste na svim vrstama transportnih vozila, od automobila, aviona i podmornica, pa sve do svemirskih brodova. Ta zgodna stvarčica omogućavala je čovjeku da se koncentrira na to kamo ide, umjesto da misli kako će stići na cilj.

Coburn je upravo to i činio: koncentrirao se na prijevoz svjetlećih krzna između dva zvjezdana sistema negdje daleko s one strane Granice, kad iznenada na potiljku osjeti leden dodir metala. Uzviknuo je od iznenađenja najviše stoga što je otkrio da se na njegovu svemirskom brodu za jednu osobu našao i slijepi putnik, ali novi nalet straha zapljusnuo ga ie kad je zaključio da je jedina stvar koju bi slijepi putnik prislonio uz njegov potiljak mogla biti revolver.

— Ovo je revolver — potvrdio je njegove slutnje hrapav, promukao glas. — Samo ti lijepo učini onako kako ću ti reći, pa ti se neće dogoditi ništa ružno.

— Ne želim ništa drugo nego da se vratim kući, ako vi nemate ništa protiv.

Bio je to srazmjerno popunjen, poduzetan čovjek naglih kretnja, četrdesetih godina, obrijane glave, sa crvenim injem posutim ozeblinama po lubanji i licu.

Coburn kimnu glavom.

— Da ste željeli doći do moje baze ostali biste sakriveni do kraja puta.

— Točno.

— Prema tome pretpostavljam da se želite spustiti negdje drugdje.

— Opet imaš pravo, sinko. A sada okreni prema planetu Toner Dva, eno tamo — odvrati čovjek i kucnu prstom svijetlu sjajnu točku na ekranu.

— Ma ne, vi, zacijelo, ne želite ići tamo! To je mjesto potpuno nenastanjeno!

— Sinko moj, upravo zato i želim otići tamo. Ja sam Patsy Eckert.

Na spomen toga imena Coburnovo srce trenutno je oslabjelo. Eckerta se ne bi moglo opisati kao kralja kriminalaca — suviše često su ga ulovili a da bi mu pristajao taj naziv — ali su ga tražili na najmanje stotinu svjetova, jer je svima postalo očigledno da on jednostavno nije sposoban učiniti nešto što bi bilo u skladu sa zakonom. Krađe, otimačine, ucjene, silovanja i ubojstva bili su njegov način života i njemu je sve to bilo tako jednostavno kako je drugim ljudima jednostavno raditi, zabavljati se, igrati se.

— Mislio sam... — prošaputa Coburn — mislio sam da ste...

— Pogubljen? Ne, ovaj put ne. Pobjegao sam, ali mi se čini da ću se nekoliko godina morati skrivati i to na nekom mjestu gdje im neće biti ni nakraj pameti da me traže.

Coburn nije bio glup, i pokušao je spriječiti svoj proces razmišljanja da ne bi došao do neizbježnog zaključka o vlastitoj sudbini.

— Ali vi ste svakako sposobni pronaći i neko mnogo bolje sklonište — pokaže brzo rukom na ekran i svemir oko njih. — Pogledajte samo koliko je prostora u galaksiji. Svaka od ovih milijuna svijetlih točaka predstavlja jedan planet...

— Zvijezdu — doda Eckert promatrajući Coburna sa zanimanjem.

— Ma da, upravo sam to i želio reći. Sasvim sigurno u tim golemim praznim prostorima...

Eckert podiže revolver.

— Sinko, ako ne želiš da ti se u glavi pojave neki golemi prazni prostori, upravi brod tamo gdje sam ti rekao.

Coburn zlovoljno kimnu glavom i poče na tastaturi otipkavati komande za brodski kompjuter koji će promijeniti kurs i usmjeriti letjelicu prema najbližoj zvijezdi i spustiti je na njen drugi planet. Bilo je sasvim očito da Eckert, kad se jednom spusti na tlo, neće dopustiti da brod nastavi putovanje, i Coburnu postade jasno da je najbolje čemu se može nadati položaj zarobljenika na neistraženom planetu. Druga mogućnost bila je brza smrt ubrzo nakon slijetanja, no to mu se nije baš svidjelo.

U turobnoj tišini brod je prolazio kroz seriju dimenzionalnih skokova. Sistem prema kojem su išli bio je sve bliži, dok je njegova slika na ekranu postojala sve veća, sve dok se nije pojavila slika drugog planeta. Bila je lopta blage bijele boje, pokrivena oblacima.

— Nema nikakvih pomagala za spuštanje, tako da ne možemo prokapati dolje — reče Coburn. — Za spuštanje mora biti normalan prostorno-linearni pristup.

— Ništa ti ne brini — znam ja ovaj planet već odavna. Ispod tog oblaka samo je velika travnata ravnica.

Dok je Coburn na radaru velikog dometa promatrao površinu planeta, pokušavajući potvrditi tvrdnju o ravnici, Eckert mu je ponovo stao iza leđa i pritisnuo cijev revolvera u udubinu pri dnu njegove glave.

Coburn je za to vrijeme čeznutljivo i s beznadnim očajem razmišljao o braku i blaženstvu u kojem je mogao živjeti s Ericom samo da nije bio toliko lud da je ostavi i da napusti toplu sigurnost Zemlje. Ovo je to, govorio je sam sebi, dok je letjelica ronila kroz nemirnu maglovitu atmosferu. Ovo je stvarno najniža točka mog života — stvari jednostavno no mogu postati još gore.

Naravno, opet nije imao pravo.

Dok ih je dugi, kosi pad broda spuštao kroz donje slojeve oblaka koji su okruživali planet, pred sobom je ugledao smrt — tamo gdje je trebalo da se nalazi beskrajna ravnica — golem i čudno poznat oblik snijegom pokrivenih planina.

Jedva da je dospio zavrištati, a onda brod udari ravno u kameni zid.

* * *

Svijest mu se polako vraćala dok je ležao na drhtavom ali neoštećenom podu kontrolne kabine. Eckert je svojim tijelom ukrašavao konzolu s instrumentima, a na licu mu se vidjelo koliko je zbunjen i zaprepašten.

Mnogobrojni elektronički monitori svjetlucali su i bučili, ali već sama činjenica da ih je ostalo dovoljno ispravnih da prave bilo kakvu buku, po Coburnovu je mišljenju predstavljalo izvanredno čudo. Slabo je zatresao glavom i odmah je uvidio da je situacija i dalje vrlo teška. Eckert je podigao revolver i ponovo ga uperio u njega.

— Kako si to učinio? — režao je

— Učinio? Što?

— Manipulirao dimenzionalnim skokovima tako da se spustimo na Zemlju.

— Odakle vam je na pamet pala tako luda pomisao?

— Ne vuci me za nos, sinko. Ta planina koju smo zamalo pogodili je Mount Everest.

Coburnu je postalo mučno, bio je zbunjen i bijesan. Otkrio je da ga revolver u Eckertovoj ruci više ne zabrinjava ni pola posto.

— Pokušajte utuviti u tu svoju glavu ovo: da sam otkrio tehniku skokova sposobnu da učini nešto takvo bio bih milijarder, a ne bih... — Coburnov je glas zamro u trenutku kada mu se u mozgu pojavila čudna misao. Monstruozna kamena planina koju je za treuntak ugledao na ekranu nalikovala je na Mount Everest. Skočio je na noge i zabuljio se u ekran, ali i on je, kao i svi ostali ekrani, bio taman ili razbijen od udara. U glavi su mu se komešale najrazličitije misli. — I reći ću vam još nešto — nastavi Coburn — mi nismo zamalo pogodili tu planinu: išli smo ravno na nju! Mogli smo biti prah i pepeo.

Eckert duboko udahnu i mrkim opasnim pogledom pogleda Coburna.

— Slučajno, sasvim sigurno znam da na Toneru Dva nema nikakvih planina, dakle...

Iznenada se začuje alarmno zvono javljajući da su iz oštećenih kućišta izašli radioaktivni materijali i ušli u brodski prostor.

— Sredite to kasnije — reče Coburn. — Moramo što prije izaći odavde.

Skoči na noge i široko otvori izlazna vrata, iza kojih se ukazaše goleme bijele urvine, i s praga se odbaci u snježni nanos. Eckert je skočio trenutak kasnije i prizemljio mu se gotovo na leđa. Sjedoše, udišući hladan smolast zrak, i pogledaše naokolo.

Brod je ležao na kraju dugačkog plitkog žlijeba, okružen morenama i nanosima snijega koje je napravio spuštajući se, dok su se iza njega vidjeli kruti šiljasti kameni bedemi upravljeni prema olovnom nebu. Coburn se opet sjeti Everesta — što je bilo isto tako čudno kao i to da su još živi. .

— Ovo ovdje je toplo — poviče Eckert držeći u ruci šaku bijelih pahulja. — To uopće ne nalikuje ni na kakav snijeg.

Coburn uze nekoliko pahulja i približi ih licu. Činili su se kao komadići plastične pjene. Težak smolast miris, za koji mu se činilo da prožima atmosferu

Tonera Dva, zapahnu ga i oteža mu dah, a glava mu nesigurno zapliva.

— Maknimo se dalje od broda — reče ne odviše sigurnim glasom. — Nešto bi se moglo razletjeti.

Umornim, teškim korakom izvukli su se iz udoline, instinktivno se uputivši niz obronak. Jači povjetarac kovitlao je trake snijega i magle oko njih, no s vremena na vrijeme hvatali su u udaljini odbljeske onoga što se pokazalo kao sivozelena ravnica, kilometrima daleko ispod njih.

— Čini mi se, nakon svega, da ovo ipak nije Zemlja — prizna Eckert. — A isto tako mi se čini da se zbiva nešto prilično čudno.

Sat kasnije uvidjeli su da nisu osobito napredovali prema podnožju planine. Bijeli materijal po kojem su hodali, iako po izvjesnim osobinama sasvim različit od zemaljskog snijega, bio je pod nogama isto tako klizav a isto se tako sabijao u staklaste klizave grude. Coburn je zapao u tihu potištenost, prekinutu jedino dahtanjem i gunđanjem svaki put kada bi izgubio ravnotežu i pao. Sa čežnjom je razmišljao o Eriki koja je bila stotine svjetlosnih godina daleko, negdje na Zemlji, i pitao se hoće li ona uopće ikada saznati za njegov tajanstveni nestanak — kada mu uši uhvatiše zvuk udaljena povika. Vjetar je otpuhao slabašan zvuk dalje, ali se i na Eckertovu licu vidjelo da je i on čuo nešto.

— Na onu stranu tamo — reče Eckert i pokaže prstom nalijevo. — Tamo je netko.

Promijenili su pravac i uputili se ravno po boku padine. Nekoliko minuta kasnije Coburn je postao svjestan područja blijedozelene svjetlosti što je osvjetljavala maglu ispred njih. Bilo je očigledno da svjetlost ne dolazi iz prirodnog već iz umjetnog izvora. Coburnov prvi impuls bio je da potrči prema njemu, ali Eckert je još jednom podigao revolver i zaustavio ga.

— Ne tako brzo, sinko — reče Eckert. — Ja svoju glavu ne guram u prvu omču koja naiđe.

Stigli su do niskog brežuljka, iza koga se svjetlost nazirala mnogo jasnije i sjajnije. Na Eckertov prijedlog spustili su se na sve četiri i tako dopuzali do vrha brežuljka i oprezno provirili promatrajući padinu s druge strane.

Gotovo stotinu koraka dalje, na drugoj strani, stajala su u snijegu uspravljena dva velika crna stupa, udaljeni jedan od drugoga malo više od metra. Pri dnu svakog stupa nalazio se cijeli snop kablova i metalnih kutija, a pravokutno područje između njih doimalo se poput plohe svjetlucave prštave svjetlosti što je obasjavala dio brežuljka koji se spuštao pred njihovim pogledom. Snijeg u blizini i svuda naokolo bio je izgažen mnogobrojnim stopama. Iz nekog nejasnog razloga, Coburn je pomislio kako je to portal, neka vrst ulaznih vrata koja su ostavljena otvorena.

Nekoliko sekundi kasnije taj se dojam pojačao iznenadnom pojavom dvaju smeđih, čupavo-dlakavih gorila koji su iznikli iz svjetlucavog pravokutnika i stali otresati snježne pahulje sa sebe. Žestok nalet snijega izletio je iz pravokutnika iza njih, iako — Coburn opazi — nije sniježilo, a vjetra na Toneru Dva sada gotovo da nije ni bilo. Počeo je predosjećati smisao prave prirode tih vrata.

— Koje ogavne životinje! — prošapta Eckert — Pada li ti na pamet kakva

ideja o tome što su oni zapravo i odakle su?

— Nema ih u korporacijskom priručniku za identifikaciju, ali i sami znate da je Zemljina federacija samo mali dio Gataktičke zajednice. U galaksiji postoje tisuće kultura i svjetova o kojima ne znamo ništa.

— Što manje znamo o tipovima kao što su ovi, to bolje — odvrati Eckert, pokazujući šovinizam koji se Coburnu. s obzirom na Eckertov antagonizam prema svim ljudskim standardima, blago rečeno, nije učinio čudnim.

— Ima ih sve više. Čuj... nije li ta stvar neka vrst prijenosnika materije? — nastavi Eckert.

Iz pravokutnika pojaviše se još četiri gorile. Dvojica su nosili nekakve sprave na tronošcima, instrumente koji su malo podsjećali na teodolite. Jedan poče govoriti glasnim njačućim glasom koji je bio tako čudno moduliran, da je Coburnu trebalo nekoliko sekundi da shvati da ta kreatura govori jezikom galingua. kojim se sada služio dobar dio vrsta u galaksiji.

— ...od šefa Strukturalnog podržavanja — govorio je gorila. — Izvještava nas da je prije nešto manje od dva sata na planet nepredviđeno sletjela mala letjelica zemaljskog tipa. Apsorpcijsko polje onemogućilo je da se letjelica pokaže na radarskim ekranima, tako da je udarila u središnji dio sjeverne strane, odnoseći pri padu dio novopostavljenog sistema za grijanje i rashlađivanje; zaustavila se točno iznad ledenjaka Khumbu na južnoj strani.

Drugi gorila uzbuđeno se ponadao:

— Prošli su ravno kroz planinu! To znači da je letjelica, možda, ovdje negdje u našoj blizini.

— Upravo zato su i pozvani svi istraživački timovi sa Zemlje, kako bi pomogli u potrazi. Svi poslovi, uključujući i konstrukcijske, odlažu se do daljega, dok se ne uvjerimo da je posada broda mrtva.

— Moramo li ih ubiti ako ih ne pronađemo mrtve?

— Ako bude potrebno. Nakon toga moramo pronaći letjelicu i izbrisati je iz sistema Tonera prije no što njeni ostaci privuku brodove koji će krenuti u potragu.

— Izgleda dosta muke za jedan običan primitivan brod, ha?

— Ne previše. Možeš li zamisliti što bi nam Komitet učinio kada bi saznao za Everest Dva? Dva stoljeća rada otišlo bi u vjetar!

Eckert stegnu Coburnovo rame.

— Jesi li čuo Što su rekli? Da su istraživački timovi pozvani sa Zemlje... a ti su divljaci došli iz tog zelenog pravokutnika noseći istraživačku opremu. Rekao bih da je to jedna strana prijenosnika materije i da treba samo da koraknemo kroza nj da bismo stigli na Zemlju.

— Mislio sam da se želite sakriti na neko mjesto gdje nema gužve — primijeti Coburn otupljenim glasom, dok su mu glavom promicale druge misli koje su ga nemalo uznemiravale.

— Ako trenutno stignem na Zemlju i ne ostavim nikakva traga, to će mi onda biti najbolje skrovište. Kome bi mogla pasti na pamet da me tamo traži?

Coburn nestrpljivim pokretom odmaknu Eckertovu ruka sa svoga ramena i reče:

— Tko mari sada o tome? Slušajte, upravo sam otkrio zbog čega smo uspjeli udariti u planinu i ne poginuti, i zašto ovdje zrak miriše na smolu, i zašto ovaj snijeg ovdje uopće ne nalikuje na pravi snijeg.

— Što ti je na pameti, sinko? — U Eckertovu glasu mogao se osjetiti prizvuk nemarnog popuštanja, dok je sa druge strane gladnim pogledom jednostavno gutao svjetlucavi zeleni pravokutnik.

— Zar ne shvaćate? Ove kreatura grade kopiju naseg Mount Everesta od staklenih vlakana i plastike!

— Zabava. Momci se zabavljaju — komentirao je Eckert prijaznim glasom ne okrećući glavu. Ležao je savršeno mirno, gledajući tuđince kako se zaposleno vrzu naokolo, a zatim kreću stazom što je vodila s lijeve strane brežuljka iza kojega su se skrivali Coburn i Eckert, no nisu ih opazili.

Čim su zamakli za jedan snježni smet, Eckert se okrenu, spremno držeći revolver u ruci.

— Na ovom ćemo se mjestu rastati — reče. — Ja tu proći kroz to zeleno svjetlo.

— I ja bih htio ići.

— Sasvim sam siguran u to, sinko, ali ti si jedini koji može uperiti prst na mene. Žao mi je — odvrati Eckert podižući revolver.

— Naši čupavi prijatelji čut će ako budete pucali na mene. Lako bi mogli biti blizu nas, zar ne? Mogli bi i poći za vama.

Eckert se zamisli na trenutak.

— Da, imaš pravo. Bit će najbolje da sredim te crne kutije kod stupova. To će zatvoriti vrata kada budem prošao, i u međuvremenu ih zadržati, dok se ja tamo preko ne snađem.

Iznenada se trgnu i zabije cijev revolvera u Coburnov pleksus silinom karate udarca. Coburn osjeti kako mu zrak izlazi iz pluća — iako nije izgubio svijest — i kako njegov paralizirani grudni koš odbija uzeti zrak. Zabrinuo se da možda ne umire. Dok su Coburnu škripavi zvuci izvirali iz grkljana, Eckert se uspravi i pognute glave potrči prema zelenkastom pravokutniku između stupova.

Već je gotovo stigao do vrata, kada iz njih izroni još jedan gorila.

Eckert mu opali u trbuh, pa kreatura s muklim udarom sjede u snijeg, napol presavijena, i tada lagano pade na leđa. Iz pravca u kojem je otišla glavna skupina začuše se zvuči nalik na trubljenje. Eckert se osvrnu na sve strane, skoči u zeleni pravokutnik i nestade iz vida.

Coburna obuze iznenadan predosjećaj i uvjerenje da je Toner Dva sada postao za njega još nezdravije mjesto. Taj je osjećaj bio tako jak da je uspio nadvladati paralizirana pluća i podići se na koljena. Želio je dosegnuti zelenkasta vrata, ali je već čuo glasove tuđinaca koji su se vraćali, i bilo mu je sasvim jasno da više ne može umaći na vrijeme.

Ponovo se bacio na tlo i zagnjurio glavu u snijeg, dok su se trčeće prilike humanoida pojavljivale iz mutne izmaglice. Četvorica su bila tipa gorile, no dva su bila bez krzna, mnogo tanji, zelenkaste kože, djelomično pokrivene zelenim tunikama. Ćelave glave ljeskale su im se poput brižljivo ispoliranih i ulaštenih

jabuka.

Sva šestorica sakupiše se oko mlitave, nepokretne prilike ubijenog gorile. Nekoliko trenutaka dogovarali su se tihim trubljenjem, a zatim, razjareni, počeše pretraživati okolinu pogledima.

Coburn iznenada postade svjestan Eckertovih stopa u snijegu koje su vodile ravno od portala prema brežuljku, a trenutak kasnije postade mu jasno da su i tuđinci opazili te tragove. Raširili su se u polukrug i počeli opkoljavati mjesto na kojem se sakrivao Coburn. Pokušavao je utonuti u nepopustljivo tlo, kada se dogodi nešto nepredviđeno.

Patsy Eckert iskoči natrag kroz pravokutnu zelenkastu svjetlost portala.

Od glave do pete bio je pokriven pravim snijegom, a tresao se tako žestoko da je jedva stajao na nogama, dok mu se lice gotovo i nije vidjelo pod ledenim naslagama što su mu davale mrtvački blijedu boju. Jedan gorila opazio je Eckerta u trenutku kad se ovaj pojavio. Povikao je, a ostali su pojurili za njim. Eckert pokuša podići revolver ali su mu prsti bili tako smrznuti da mu je oružje palo u snijeg. Ona dva stvora bez krzna odmah su ga nagradila s nekoliko udaraca nogom, koji, iskreno govoreći i nisu bili tako loši u nogometnom smislu, i već idući trenutak Eckert nestade u gužvi tijela, ruku i nogu.

U donekle sigurnom skrovištu, Coburnu se pomalo kristalizirala ideja o kopiji Mount Everesta sagrađenoj od staklenih vlakana i plastike. Ako je ta ideja točna, tada portal ne vodi na bilo koje mjesto na Zemlji — sasvim je jasno da vodi na isto mjesto na pravom Everestu, tako ga gorilske istraživačke ekipe nemaju većih teškoća oko mjerenja i premjeravanja. U tom slučaju, Eckert se pojavio na Mount Everestu usred zime, u okolini u kojoj čovjek bez zagrijanog odijela i maske može preživjeti samo nekoliko sekundi. Očigledno je da ta bića nalik na gorile mogu preživjeti u ondašnjim uvjetima, sa svojim dugačkim krznenim kaputima, a ako je istina da neprestano posjećuju Zemlju već nekoliko stoljeća, onda to znači da su oni zapravo... Coburnu sijevnu: Pa ja gledam u Snježne ljude! Jetije!

Svi ti stari nepotvrđeni susreti, svi neobjašnjivi otisci stopala u snijegu himalajskog gorja, sve legende o Snježnom čovjeku, sve je to potjecalo od ovih stranih bića koja su — iz nekog njima znanog razloga —.gradili plastičnu imitaciju najviše zemaljske planine.

Tajna motiva i razloga zbog kojih je sve ovo napravljeno obuzela je Coburnove misli, a zatim ga opet prenuše novi događaji pokraj portala.

Ne obraćajući pažnju na tijelo svog mrtvog druga, tuđinci podigoše nemoćnog Eckerta i odnesoše ga u zeleno obojenu maglu. Ponovo su prošli pored brežuljka, ni ovaj put ne zapažajući Coburnovo skrovište.

Disanje je Coburnu postalo ponovo normalno, a put kojim je mogao pobjeći kroz portal sada je bio slobodan, no već je imao priliku vidjeti da se tim putem nije imalo kamo umaći.

Uzeo je iz vrećice na pojasu hranjivu tabletu, zamišljeno je sisao i na kraju progutao, a zatim je ustao i krenuo za skupinom tuđinaca, pazeći da uvijek bude na sigurnoj udaljenosti.

Kad su prešli nešto manje od kilometra, preko padine, na mjestu gdje su iz snijega virile kamene gromade, grupa se susrela sa četiri stvorenja bez krzna, koja su stala proučavati Eckerta koji je još drhtao od hladnoće. Jedno od njih suviše se približio zarobljeniku koji je u trenu pokazao da mu se snaga vratila: opalio ga je pošteno u nos. Coburn osjeti zavist i poštovanje prema nekim aspektima Eckertova poduzetnog karaktera, dok se lagano i oprezno približavao rubom brežuljka iznad staze, pokušavajući čuti o čemu pričaju tuđinci. Počeo je vjerovati da su bića prilično kratkovidna, tako da nije osjetio neku osobitu opasnost zbog toga što je bio sve bliže skupini.

— ... po onome što smo našli u brodu, čini se da su tamo bila dvojica Zemljana — njakao je jedan od novopridošlih zelenkastih humanoida na jeziku galingua. — Moramo.pronaći tog drugog prije nego što šef stigne ovamo.

— Pretpostavljam da će nas kao i obično kriviti — žalio se najmanji gorila. — Oduvijek sam govorio da bi trebalo da imamo nekakvu obranu u orbiti.

— I da time privučemo pažnju, je li? Sam znaš kako je Komitet galaktičkih igara strog kada otkrije da je netko izigrao pravila. Ako pronađu da je naš alpinistički tim vježbao uspon na Everest prije nego što su počele Igre, bit ćemo diskvalificirani za najmanje deset stoljeća.

Mali gorila nije bio zadovoljan odgovorom.

— U svakom slučaju, zašto su morali uzeti baš Everest?

— Tvoje riječi počinju zvučati nelojalno i nevjerno — reče jedan bez krzna. — Everest je izvanredna planina. Znatno iznad standarda propisanih za natjecanje. A i sam znaš kako je izviđačima Komiteta teško svakih pet stotina godina pronaći odgovarajuću planinu, kada smiju odabirati planine samo s onih svjetova za koje su sasvim sigurni da će se pridružiti Galaktičkoj zajednici prije idućih Igara. To je daleko od lakoga, osobito kad domoroci imaju dobre oči, a uz to počinju istraživati pojave neidentificiranih letećih objekata

— Ja i dalje smatram da ovaj model za vježbanje nije vrijedan ovolikih napora.

— Drago moje mlado momče, očigledno je da si ti još isuviše nezreo da bi mogao shvatiti vrijednost prestiža i golemog političkog dobitka za svijet koji je pokrovitelj pobjedničke ekipe.

Ostali iz skupine se pridružile i svi zajedno počeše dokazivati najmanjem gorili. Coburn je bio toliko privučen željom da dešifrira smisao tih glasova, da se neoprezno podigao iznad plastične sive stijene. Osjetio je kako mu ledeni žmarci struje kičmom kada mu se pogled susreo s Eckertovim. Eckert je ležao pored skupine tudinaca položen na tlo. Coburn nije znao zašto bi trebalo da se boji pogleda ljudskog bića, jer su gorile i oni bez krzna sada bili zaokupljeni pravom muškom raspravom i uopće ga nisu opažali. Coburn podiže ruku i prijateljski mahnu — Eckert je ranije bio spreman da ga ubije, ali sada, sada su njih dvojica bila dva Zemljanina u tuđem svijetu, sami, u sukobu s negostoljubivom okolinom.

— Eno ga onaj drugi! — poviče Eckert pokazujući ravno prema stijeni iza koje se skrivao Coburn. — Eno tamo se sakrio.

Iznenadna tišina pade na skupinu tudinaca dok se okrenuše i zabuljiše svojim

kratkovidnim očima u pravcu stijene iza koje se Coburnova glava hitro spustila, proklinjući Eckerta i u mislima se čeznutljivo opraštajući od Erike.

Eckert je istoristio situaciju i pokušao umaći. Životinjskom brzinom skočio je na noge i počeo bježati. Dva tudinca pojuriše za njim, no on jednostavno preskoči jednu kamenu gromadu i skoči u dubinu, na zaravan s druge strane, i doskoči na noge.

Začu se oštar zvuk cijepanja, dok je proletio ravno kroz površinu tla. Coburn opazi nazupčanu crnu rupu iz koje su dopirali očajnički krici, sve tiši i tiši, izobličeni Dopplerovim efektom, na kraju gotovo nalik na stenjanje. Bio je to zvuk koji kao da je govorio da je Eckert dugo, vrlo dugo padao u dubinu.

— Aha, znao sam ja da ovdje negdje ima tankih dijelova — komentirao je jedan od gorila. — Mildo je opet škrtario na materijalu.

— Ostavi sada to — odvrati jedan od tudinaca bez krzna zajedljivim glasom. — Bit će nam bolje da provjerimo što je iza onih stijena.

Skupina se raširi u polukrug, baš kao što su to i ranije učinili i poče opkoljavati mjesto gdje se skrivao Coburn. A on je skočio na noge i potrčao, instinktivno smjerajući prema zelenkastom odbljesku portala.

— Uhvatite ga! Ubijte ga! — vikao je ludinac.

Coburn gadno prokune prepoznajući nazalno njakanja najmanjeg gorile, kojeg je još ranije ocijenio kao onoga koji pravi najviše neprilika. Oduvijek je bio prilično dobar trkač, ali sada je — okovan strahom da ne bude uhvaćen ili da ne propadne kroz tlo u beskrajnu provaliju — jednostavno klizio snježnim predjelom, nesposoban da dodirom osjeti tlo pod nogama. Dok su se tudinci spuštali za njim, zelenkasto svjetiucanje postajalo je sve sjajnije, da bi se na kraju pretvorilo u poznati sjajni portal. Mrtvi gorila još je ležao pokraj jednog od crnih stupova, presavijen u snijegu.

Kada je počeo bježati, Coburnu se učinilo, bio je maglovito svjestan, da bi ovako lako mogao istom brzinom optrčati cio pianet, ali sada — kilometar dalje — sve je vise gubio dah, a skupina razbjesnjelih tudinaca više nije bila tako daleko.

Dojurio je do portala, gurnuo jednu nogu kroz pravokutni pojas zelenkasta svjetla, a zatim je još brže povukao natrag Himalajska zima ščepala mu je tijelo poput podivljale žvotinje.

Glasno dišući, osjećajući slanu slinu iscrpljenosti u ustima, strovalio se na tlo. Rješenja koja su mu sada stajala na raspolaganju bila su neugodno ograničena — na sigurno brzu smrt u ledenom snijegu pravog Everesta, ili vjerojatno brzu smrt u rukama tudinaca na lažnom Everestu. Odabrao je ovu posljednju mogućnost, ponajviše stoga jer ga je ona poštedivala muke da ponovo stane na noge. Povici njegovih progonilaca postajali su sve glasniji.

To je to, Erica, mislio je. A stvarno sam te volio, znaj.

Pogledao je malodušnim pogledom naokolo, pokušavajući doseći filozofsku mirnoću, ali je pronašao malo zadovoljstva gledajući na ne odviše simpatičan lik mrtvog gorile. Dugačke vlasi lepršale su na povjetarcu, na mahove otkrivajući i sakrivajući odsjaj nečeg mjedenog, tik ispod kože lica. Nakit, ukras? Coburn se nagnu nad nepokretno tijelo mrtvog gorile i razgrnu vlasi na stranu. Ugledao je

patentni zatvarač i mjedenu crtu koja se pružala od obraza do prepona.

Podiže pogled, očiju punih raznih slutnji, i u nevelikoj daljinu ugleda prethodnicu društva koje ga je progonilo. Zelenkasti tuđinci bez krzna bili su skupini na čelu. Ostala mu je možda još svega minuta ili dvije.

Povukao je zatvarač na gorilinoj odori do kraja, odmaknuo životinjsku masku za lice, i našao unutra jednog od zelenkastih tudinaca, mrtvog. Dlakav vanjski pokrov bio je u isto vrijeme i zaštita od hladnoče i odijelo za prerušavanje pri posjetima, ne odviše ugodnim izletima na Zemlju.

Coburn je nejasno blebetao od uzbuđenja, dok je u panici svlačio tuđinca i skidao mu krznenu odoru. Povici progonitelja postadoše još zlokobniji kada su ugledali što radi.

Još malo pa će ga uhvatiti.

Uskočio je u labavu kožu, spustio masku gorile na lice i, ne čekajući da zatvori patentni zatvarač, skočio kroz svjetlucava zelenkasta vrata, baš u trenutku kad mu je zelena šaka s pandžama zaparala po leđima.

Himalajski je vjetar, a s njime i teški nalet ledene hladnoće provalio kroz nezatvoreni prorez na koži gorile. Coburn žurno povuče zatvarač prema gore, usporen nesprctnošću šaka u rukavicama, i odmaknu se od portala što je i s ove strane bio predstavljen sa dva jednostavna crna stupa. Vjetar je udarao u žestokim naletima i bilo je gotovo nemoguće održati ravnotežu na neravnoj podlozi, no bilo je prijeko potrebno da se što brže udalji od portala. Oni tuđinci koji su na sebi nosili kože gorila bili su znatno sporiji pri progonjenju od svojih nesputanih drugova, ali bilo je sasvim sigurno da će se vrlo brzo pojaviti i poći u potragu za njim.

Coburn otetura dalje, u slijepe snježne oblake. Desetak minuta kasnije počeo se osjećati prilično sigurnim da ga neće uloviti; nakon jednog sata bio je apsolutno siguran da više nikada neće vidjeti tuđince zelenkaste kože. Nevolja je bila u tome da je počeo sumnjati u to da će ikada ikoga vidjeti. Ovo je Everest, grozan i silan kralj Himalaje, gospodar u urlajućem trijumfu svuda naokolo, a Coburn nije imao ni iskustva ni opreme da bi se mogao nadati svjetlijoj budućnosti.

Nastavio je hodati, teturajući, spuštajući se najbolje kako je mogao, u nadi da je odijelo dovoljno toplo i da ga neće iznevjeriti. Ipak, snaga ga je sve više napuštala. Sve je češće padao i trebalo mu je sve više vremena da se podigne.

Napokon je zaključio da nema apsolutno nikakva smisla nastavljati dalje. Sjeo je na nisku stijenu i čekao da ga pokrije snijeg, da izbriše i posljednje tragove njegova jalova i beskorisna postojanja. Primirio se i suočio sa svojim vječnim počinkom.

Prošlo je svega tridesetak sekundi vječnog počinka, kad iznenada na sebi osjeti grubo tkanu mrežu koga ga obavi i sruši na tlo.

Iznenađeno je dahnuo i pokušao se osloboditi, ali žilavi konopci samo mu se jače slegnuše oko ruku i nogu. Shvatio je da su ga tuđinci napokon ipak pronašli i da ovaj put ništa ne žele riskirati. Improvizirajući kletve na galingui, borio se da stane na noge, da umre kao čovjek ali čak je i ta staromodna želja bila onemogućena razornim udarcem u potiljak. Dok mu je svjetlost nestajala pred

očima, opazio je da oni koji su ga uhvatili nose uobičajenu ljudsku odjeću za ovakve uvjete...

Slijedilo je nejasno razdoblje kada se nalazio negdje na rubu između svjesnog i nesvjesnog, vrijeme koje je ponajviše proveo bez svijesti, a za onih kratkih svjesnih trenutaka mogao je uočiti jedino to da ga nose u mreži. Kad se dovoljno oporavio, pokušao je protestirati i objasniti situaciju, ali iz usta maske, koja su bila sasvim zatvorena, izlazili su mnogobrojni zanimljivi zvuci, ali se nikakav inteligentan govor nije mogao razumjeti.

Coburn odusta od daljih pokušaja i ponovo se opruži na leđa, usmjerujući svoju pažnju na to kako da izbjegne oštro kamenje što je ležalo na stazi kojom su ga nosili. Nekoliko minuta kasnije, skupina je zastala, i jedan od nosača skinu masku s lica.

— Imamo jednoga! — govorio je na engleskom nekome tko se nalazio izvan Coburnova vidokruga. — Uhvatili smo jetija!

— Kako fantastično!

Coburn je bio ogorčen jer su ga nazvali životinjom, no ogorčenje je nestalo kada mu je ženski glas dopro do ušiju. Sjeo je i počeo grozničavo petljati oko zatvarača.

Žena kleknu pred njega.

— Jeti — brzo je disala — moj Jeti!

Coburn povuče zatvarač i podiže svoju gorila-masku.

— Erica — reče — moja Erica!

— Zaboga! — dahnu ona iznenađeno, a zatim joj se lice raširi u smiješku koji čak ni hladnoća nije mogla pomutiti. — Oh, ti luckasti, divni čovječe! A ja sam zaista povjerovala da si pobjegao u svemir i zaboravio me.

— Nikada — odgovori on pružajući joj ruke.

— Sada za to nemamo vremena — reče ona pomažući mu da stane na noge. — Moramo te uvesti unutra prije nego što se smrzneš. Nema sumnje, da imaš neku fantastičnu priču kojom ćeš objasniti kako si došao na to da u životinjskom odijelu slijediš moju ekspediciju.

Corbun je obgrli oko struka.

— Pa, pokušat ću nešto izmisliti.

Gordon R. Dickson: Kompjuteri ne raspravljaju

Computers Don't Argue

Preveo Zoran Milović

Klub kolekcionara knjiga
MOLIM VAS NE SAVIJAJTE I NE OŠTEĆUJTE OVU KARTICU!
Walter A. Child — saldo: 4 dolara 98 centa Poštovani kupče, priložena je knjiga koju ste izabrali iz naše prodajne liste: *Kidnapiran* Roberta Louisa Stevensona.

— o —

Klubu Kolekcionara knjiga, Chicago

Panduk, Michigan,
16. studenoga 1965.

Poštovana gospodo!

Nedavno sam vam pisao o kompjuterskoj kartici koju ste mi bili poslali, naplaćujući mi knjigu Kim Ruyarda Kiplinga. Paket s knjigom nisam otvorio sve dok na vašu adresu nisam poslao ček sa svotom što se nalazila na kartici. Kad sam otvorio paket, ustanovio sam da nedostaje gotovo polovina stranica knjige. Knjigu sam vam vratio, zahtijevajući ili ispravan primjerak ili novac koji sam uplatio. Umjesto toga, poslali ste mi primjerak knjige Kidnapiran, Roberta Louisa Stevensona. Hoćete li, molim vas, razmrsiti ovaj nesporazum?

Uz ovo pismo vraćam vam i primjerak knjige Kidnapiran.

Iskreno vaš,
Walter A. Child

— o —

Klub kolekcionara knjiga
DRUGA OBAVIJEST; MOLIM VAS NE SAVIJAJTE I NE OŠTECUJTE OVU KARTICU!

Gospodin: Walter A. Child — sadio: 4 dolara 98 centa

Za: knjigu Kidnapiran Roberta Louisa Stevensona.

(Ako je za gornji naslov isplaćena novčana doznaka, molim vas ne obraćajte pažnju na obavijest)

— o —

Klubu kolekcionara knjiga, Chicago

Panduk, Michigan,
21. siječnja 1966.

Poštovana gospodo!

Mogu li vas upozoriti na moje pismo od 16. studenoga 1965? Još nastavljate utjerivati dugove za knjigu koju nisam naručio, stalno mi šaljući kompjuterske kartice. Međutim, vaša kompanija, zapravo, meni duguje novac.

Iskrino vaš,
Walter A. Child

— o —

Klub kolekcionara knjiga, Chicago

1, veljače 1966.

Poštovani gospodine Child!

Poslali smo vam nekoliko opomena u vezi sa svotom koju nam dugujete, a što je nastalo kao rezultat narudžbe knjiga. Svoti koju ste nam trebali isplatiti, 4 dolara i 98 centa, odavno je istekao posljednji rok isplate.

Nama je ova situacija vrlo neugodna, to više jer s naše strane nije bilo oklijevanja kada je trebalo produžiti vaš kredit, u vrijeme kad ste izvršili narudžbu. Ako u najkraćem mogućem roku ne primimo vašu uplatu, bit ćemo prisiljeni da stvar predamo agenciji za utjerivanje dugova.

Vrlo iskreno vaš,
Samuel P. Grimes, šef kreditnog odjela

— o —

Panduk, Michigan, 5. veljača 1966.

Poštovani gospodine Grimes!

Hoćete li mi već jednom prestati slati kompjuterske kartice i pisma formulare, te mi napokon poslati odgovor koji će napisati ljudsko biće?

Ja ne dugujem novac vama. Vi dugujete novac meni. Možda bi trebalo da ja predam vašu kompaniju agenciji za utjerivanje dugova. Walter A. Child

— o —

FEDERALNA AGENCIJA ZA UTJERIVANJE DUGOVA

Chicago, Illinois,
28. veljače 1966.

Poštovani gospodine Child!

Vaš račun u Klubu kolekcionara knjiga, od 4 dolara i 98 centa plus kamate i kazne, prebačen je našoj agenciji za utjerivanje. Iznos koji dugujete sada je 6 dolara i 83 centa. Molim vas da nam pošaljete Ček na ovaj iznos inače ćemo biti prisiljeni da poduzmemo neophodne mjere.

Jacob N. Harshe, potpredsjednik

— o —

FEDERALNA AGENCIJA ZA UTJERIVANJE DUGOVA

Chicago, Illinois,
8. travnja 1966.

Poštovani gospodine Child!

Čini se da ste spremni ignorirati naše uljudne zahtjeve da podmirite svoj dug Klubu kolekcionara knjiga, kojemu je posljednji rok za plaćanje odavno istekao i koji sada iznosi, uključujući narasle kamate i kazne, 7 dolara i 51 cent.

Ako punu isplatu ne izvršite do 11. travnja 1966. bit ćemo prisiljeni predati stvar odvjetnicima i sudskom gonjenju.

Ezekijel B. Harshe, predsjednik

— o —

MALONEY, MAHONEY, MACNAMARA I PRUIT, odvjetnici

Chicago, 29. travnja 1966.

Poštovani gospodine Child!

Vaše dugovanje Klubu kolekcionara knjiga prebačeno je u našu nadležnost radi zakonske akcije utjerivanja duga.

To dugovanje sada iznosi 10 dolara i 1 cent. Ako nam iznos koji dugujete pošaljete tako da ga primimo 5. svibnja 1966, stvar će biti sređena. Ako do tog datuma ne primimo vašu punu uplatu, bit ćemo prisiljeni da poduzmemo potrebne korake kako bi se dug utjerao sudski.

Siguran sam da ćete uvidjeli koje su za vas prednosti izbjegavanja suđenja, koje će, ako do njega bude moralo doći, nanijeti trajnu štetu vašoj kreditnoj sposobnosti i mogućnostima.

Vrlo iskreno vaš,

Hagthorpe M. Pruilt mladi, odvjetnik

— o —

Panduk, Michigan,
4. svibnja 1966.

Poštovani gospodine Pruitt!

Nemate pojma kakvo mi je zadovoljstvo bilo primiti pismo o ovoj stvari od živog ljudskog bića kojemu mogu objasniti situaciju.

Cijeli problem je šašav i smiješan. Sve sam detaljno objasnio u svojim pismima Klubu kolekcionara knjiga, no mogao sam isto tako pokušati cijelu stvar objasniti kompjuteru koji buši njihove kartice, bilo bi isto. Ukratko, ono što se zapravo dogodilo bilo je to da sam naručio primjerak Kima Rudyarda Kiplinga za 4 dolara i 96 centa. Kada sam otvorio paket koji su mi poslali našao sam da knjiga ima samo polovinu svojih stranica, no već sam im ranije bio poslao ček s uplatom za knjigu.

Knjigu sam im vratio, zahtijevajući ili novi primjerak ili povrat novca, no umjesto toga oni su mi poslali knjigu Kidnapiran Roberta Louisa Stevensona — koju nisam naručio, i za koju mi pokušavaju utjerati nekakav dug.

U međuvremenu ja još čekam novac koji mi duguju za primjerak Kima koji nisam dobio. To je cijela priča. Možda biste mi mogli pomoći i objasniti im stvar.

S olakšanjem vaš,

Walther A. Child

P. S.: Također sam im vratio njihov primjerak knjige Kidnapiran, i to čim sam ga primio, no to, čini se, ništa nije pomoglo. Nisu uopće potvrdili da su knjigu primili. W. A. Ch.

— o —

MALONEY, MAHONEY. MACNAMARA i PRUITT, odvjetnici

Chicago, 9. svibnja 1966.

Poštovani gospodine Child!

Ne posjedujem nikakvu informaciju koja bi nagovještavala da je bilo koji primjerak koji ste naručili od Kluba kolekcionara knjiga vraćen.

Teško mi je vjerovati da bi, ako se dogidilo ono što ste vi naveli, Klub kolekcionara predao stvar nama, s namjerom da zakonskim putem utjera svotu koju dugujete.

Ako u roku od tri dana, do 12. svibnja 1966, ne primimo puni iznos koji dugujete, bit ćemo prisiljeni pribjeći zakonskoj akciji. Vrlo iskreno vaš,

Hagthorpe M. Pruitt mlađi, odvjetnik

— o —

SUD ZA MANJA POTRAŽIVANJA, Chicago, Ilinois

Gospodinu Walteru A. Childu

Obavještavamo vas da je danas, 26. svibnja 1966, održano suđenje i donesena presuda protiv vas, za svotu od 15 dolara i 66 centa, uključujući i sudske troškove.

Isplata u okviru ove presude može biti izvršena ovom sudu ili tužitelju, odnosno stranci koja je dobila spor. U slučaju da isplata bude izvršena na račun tužitelja, bit ćete oslobođeni dugovanja, a također i zakonskih obaveza u vezi s ovom presudom.

S obzirom na nedavno donesen Zakon o recipročnim potraživanjima, ako ste građanin druge države, otvara se paralelno potraživanje i suđenje protiv vas u vašoj državi, tako da se dug može utjerati i u vašoj državi, isto kao i u državi Illinois.

— o —

SUD ZA MANJA POTRAŽIVANJA, Chicago, Illinois

MOLIM VAS NE SAVIJAJTE I NE OŠTECUJTE OVU KARTICU!

Presuda je proslijeđena danas, 27. svibnja 1966. u okviru Zakona. (15 dolara i 66 centa).

Protiv: Child, Walter A., Panduk, Michigan. Molim vas da otvorite zahtjev za izvršenje presude.

U: sud Picayune, Panduk, Michigan.

Za svotu: Zakon 941

— o —

Samuelu P. Grimesu, potpredsjedniku Kluba kolekcionara knjiga, Chicago

Panduk, Michigan,

31. svibnja 1966.

Grimes!

Sve ovo otišlo je predaleko. Sutra poslovno dolazim u Chicago. Vidjet ćemo se i konačno jednom zauvijek srediti cjelu stvar — tko kome što duguje, i koliko.

Vaš Waller A. Child

— o —

S*a stola tajnika suda Picayune*

1. lipnja 1966.

Harry,

Pristigla kompjuterska kartica iz Suda za manja potraživanja iz Chicaga,

protiv A. Waltera, ima broj Zakona iz senje 1500. To znači da je ona za Kriminalni odjel kod tebe, a ne za Civilni kod mene. Prilazem je za tvoj kompjuter a ne za moj. Kako posao?

Joe

— o —

KRIMINALNI SPISI, Panduk, Michigan

MOLIM VAS NE SAVIJAJTE I NE OŠTEČUJTE OVU KARTICU!

Optuženi: (Child) A. Walter, Panduk, Michigan

Datum: 26. svibnja 1966.

Zločin: Zakon: 1566 (Ispravka) 1567

Zločin: Kidnapiranje

Datum: 16. studenoga 1965.

Bilješke: Opširno. Da se uhapsi odmah.

— o —

POLICIJSKI ODJEL, PANDUK, MICHIGAN. POLICIJSKOM ODJELU CHICAGO, ILLINOIS. OPTUŽENI SUBJEKT A. (KOMPLETNO PRVO IME NEPOZNATO) WALTER, TRAŽEN OVDJE U VEZI S IZVJEŠTAJEM I VASE OBAVIJESTI O SUĐENJU ZBOG KIDNAPIRANJA DJETETA S IMENOM ROBERT LOUIS STEVENSON 16. STUDENOGA 1965. OVDJE INFORMACIJE INDICIRAJU DA JE SUBJEKT NAPUSTIO BORAVIŠTE U PANDUKU I VJEROJATNO SE PONOVO NALAZI U VAŠEM PODRUČJU. VJEROJATNI KONTAKT U VAŠEM PODRUČJU: KLUB: KOLEKCIONARA KNJIGA, CHICAGO, ILLINOIS. PRETPOSTAVLJA SE DA SUBJEKT NIJE NAORUŽAN. ALI SE SMATRA OPASNIM. UHVATITE I UHAPSITE, OBAVIJESTITE NAS O HAPŠENJU...

— o —

POLICIJSKOM ODJELU, PANDUK, MICHIGAN. IZVJEŠTAJ O VAŠEM ZAHTJEVU DA SE UHAPSI A. (KOMPLETNO PRVO IME NEPOZNATO) WALTER, TRAŽEN U PANDUK, MICHIGAN, PO ZAKONU 1567, ZLOČIN KIDNAPIRANJA:

SUBJEKT UHAPŠEN U PROSTORIJAMA KLUBA KOLEKCIONARA KNJIGA, DOK JE OPERIRAO POD IMENOM WALTER ANTHONY CHILD I NAMJERAVAO UZETI 4 DOLARA I 98 CENTA OD SAMUELA GRIMESA, NAMJEŠTENIKA KOMPANIJE KLUB KOLEKCIONARA KNJIGA.

UREDBA: ČEKAMO VAS SAVJET.

— o —

POLICIJSKI ODJEL PANDUK, MICHIGAN.

ZA: POLICIJSKI ODJEL CHICAGO, ILINOIS.

ODNOSI SE NA: A. WALTER (POD IMENOM WALTER ANTHONY CHILD) SUBJEKT TRAŽEN ZBOG ZLOČINA KIDNAPIRANJA, U VAŠEM PODRUČJU.

TRAŽI SE: VAŠA KOMPJUTERSKA KARTICA S NOTIFIKACIJOM SUĐENJA, DATIRANA 27. SVIBNJA 1966. KOPIRAJTE NAŠE KARTICE S KRIMINALNIM IZVJEŠTAJIMA I OTPREMITE IH VAŠEM

KOMPJUTERSKOM ODJELU.

— o —

KRIMINALNI IZVJEŠTAJI, Chicago.Ilinois.

MOLIM VAS NE SAVIJAJTE I NE OŠTECUJTE OVU KARTICU!
SUBJEKT (ISPRAVKA — IZOSTAVLJENI IZVJEŠTAJ NADOMJEŠTEN)
PRIMIJENJEN ZAKON BROJ 1567 PRESUDA BROJ 456789
IZVJEŠTAJ SA SUĐENJA: OČEVIDNO NEREGISTRIRAN I NEDOSTUPAN
UPUTA: POJAVITI SE ZBOG PRESUDE PRED SUCEM JOHNOM ALEXANDEROM MCDIVOTOM, SUDNICA A, 9. lipnja 1966.

— o —

Sa stola Suca Alexandra J. McDivota

2. lipnja 1966.

Dragi Tony!

U Četvrtak ujutro dolazi mi na suđenje jedan već osuđivan kriminalac, ali izvještaj s prethodnog suđenja je nedostupan.

Potrebne su mi neke informacije (u vezi: A. Walter) Presuda broj 456789, Odjel za kriminal). Na primjer, što je sa žrtvom kidnapiranja, da li je ozlijeđena?
Jack McDivot

— o —

3. lipnja 1966.

Odjel za istraživanje izvještaja

Obavijest: traži se: Presuda broj 456789 — da li je žrtva ozlijeđena?
Tonio Malagasi, Odjel za izvještaje

— o —

3. lipnja 1966.

Za: Statistički ured Sjedinjenih Država, Odjel informacija
Subjekt: Robert Louis Stevenson
Pitanje: Važne zabrinjavajuće informacije

Odjel za istraživanje izvještaja
Odjel za kriminal

Policijski odjel
Chicago, Illinois

— o —

5. lipnja 1966.

Za: Odjel za istraživanje izvještaja
Odjel za kriminal
Policijski odjel
Chicago, Illinois
Subjekt: Vaš zabrinjavajući Robert Louis Stevenson (kartoteka broj 189623)
Stanje: Subjekt umro. Dob smrti 44 godine. Dalje informacije potrebne?
A. K.
Odjel inofrmacija, Statistički ured Sjedinjenih Država

— o —

6. lipnja 1966.

Za: Statistički ured Sjedinjenih Država
Odjel: informacije
Subjekt: odnosi se na Kartoteku broj 189623
Dalje informacije nisu potrebne.
Hvala.

Odjel za istraživanje izvještaja
Odjel za kriminal

Policijski odjel
Chicago. Illinois

— o —

7. lipnja 1966.

Za: Tonio Malagasi
Odjel za izvještaje
Povratna informacija: Presuda broj 456789 — žrtva je mrtva.
Odjel za istraživanje izvještaja.

— o —

7. lipnja 1966.

Za: Sudac Alexander J. McDiviot
Dragi Jack:

Obavijest: Presuda broj 456789. Žrtva kidnapiranja očigledno je ubijena. Sudeći po čudnom nedostatku dodatnih informacija o ubojici i njegovoj žrtvi, isto kao i o žrtvinim godinama, sve mi to smrdi na obračun bandi. Ovo tebi za informaciju. Ne pozivaj se na mene za vrijeme procesa. Čini mi se, ipak, da mi je Stevenson — ime žrtve — odnekud poznato. Vjerojatno jedan iz bande s istočne obale, jer mi asocijacije govore da ima nekakve veze s gusarima — vjerojatno razbojnici s njujorških dokova — i nekakvim zapaljenim plijenom.

Kao što rekoh, ovo gore su samo moje spekulacije koje bi ti možda mogle pomoći u vlastitoj potrazi.

Ako ti budem mogao biti od kakve pomoći...

Sve najbolje,
Tony Malagasi
Odjel za izvještaje

— o —

MICHAEL R. REYNOLDS, odvjetnik

Chicago, 8. lipnja 1966.

Dragi Time;

Žalim, ali ne mogu u ribolov. Sud me postavio da predstavljam čovjeka koji će sutra biti osuđen zbog kidnapiranja. Zapravo, mogao sam tražiti da me se oslobodi i da postavi nekog drugog a McDivot, koji vodi proces, vjerojatno bi tako i učinio, ali sve je to najčudnija i najprokletija stvar za koju si ikada čuo.

Čovjek koga su uhvatili ne samo da je optužen, već je i proglašen krivim i to sve kao rezultat cijele komedije grešaka za koje bi mi trebalo dosta vremena da ti ih objasnim. Ne samo da je nevin već ima najbolji slučaj za koji sam ikada čuo u

vezi s odštetom i to protiv jednog od većih klubova kolekcionara knjiga ovdje u Chicagu. A moram ti priznati, tog bih se slučaja stvarno htio dohvatiti, odrao bih ih da bi se sve prašilo.

Nepojmljivo je, ali i prokleto moguće — kad jednom prestaneš razmišljati, kao što je to sa nama svima slučaj u ovom dobu strojno napravljenih izvještaja i zapisa — da savršeno nevin čovjek može dospjeti u ovakav položaj.

Ne bi trebalo biti mnogo problema u vezi sa svim tim. Uredio sam da sutra, prije suđenja, razgovaram s McDivotom i objasnim mu cijelu situaciju. A nakon toga ću bez žurbe raspraviti sa svojim klijentom o tužbi i odšteti za sve ovo.

Ideš li u ribolov idućeg vikenda?

Tvoj Mike

— o —

MICHAEL REYNOLDS, odvjetnik

Chicago, 10. lipnja 1966.

Dragi Time!

U žurbi...

Ni ovog vikeda ništa od ribolova. Žao mi je.

Nećeš vjerovati. Moj kao — janje — nevin klijent upravo je osuđen na smrt zbog ubojstva prvog stupnja u vezi sa smrću svoje kidnapirane žrtve.

Da, cijelu sam stvar objasnio McDivotu, a kad je on svoju situaciju objasnio meni, zamalo da nisam pao sa stolice.

Nije uopće stvar u tome da ga nisam uspio uvjeriti. Trebalo mi je manje od tri minute da mu pokažem kako moj klijent nije smio ni sekundu provesti s one strane zidova Državnog zatvora. Ali — pokušaj to shvatiti — McDivot nije ništa mogao učiniti u vezi sa svim tim.

Štos je u tome da je moj klijent već proglašen krivim, kako to pokazuju kompjuterizirani izvještaji. U nedostatku izvještaja sa suđenja — naravno da nikada tog izvještaja nije ni bilo (ali to je nešto što ti za sada ne mogu objasniti) — sudac se mora ravnati prema izvještajima koji su mu dostupni. I, u slučaju već osuđenog zatvorenika, jedino što je McDivot zakonski mogao učiniti bilo je da ga osudi ili na doživotni zatvor ili na smrt.

Smrt kidnapirane žrtve, prema zakonu, dopušta samo smrtnu kaznu, s vremenskim ograničavanjem mogućnosti žalbe i apelacije. Novi zakoni određuju vrijeme u kojem se mora predati žalba, a koje je skraćeno zbog novog sistema kompjuteriziranih izvještaja, kako bi se eliminiralo nepravedno odugovlačenje i mentalne patnje osuđenih. Jednom riječi, imam pet dana u roku kojih moram registrirati žalbu i deset da ona postane pravomoćna.

Nepotrebno je uopće reći to, nemam namjeru ići mehačnikom malju i njemu davati žalbu. Idem izravno guverneru radi pomilovanja — nakon čega će se ova farsa razriješiti. McDivot je već također pisao guverneru objašnjavajući mu da je njegova osuda šašava i apsurdna, ali da nije imao nikakva izbora. Među nama, to mi je pomilovanje potrebno u najkraćem mogućem roku.

Zatim ćemo ih odrati... pa na pecanje.

Sve najbolje, Mike

— o —

URED GUVERNERA DRŽAVE ILINOIS

17. lipnja, 1966

Poštovani gospodine Reynolds!

Odgovarajući na vaše pitanje u vezi sa zahtjevom za pomilovanje Waltera A. Childa (A. Walter), obavještavam vas da je guverner još na putu s Komitetom guvernera Srednjeg zapada, i nalazi se u Berlinu, gdje proučava berlinski zid. Vratit će se idućeg petka.

Skrenut ću mu pažnju na vaš zahtjev i pismo istog trenutka kada se bude vratio.

Vrlo iskreno vaša Clara B. Jilks
sekretarica guvernera

— o —

27 lipnja 1966.

Michaelu R. Reynoldsu, odvjetniku

Dragi Mike!

Sto je s tim pomilovanjem?

Dan moga pogubljenja je za samo pet dana)

Walt

— o —

Walter A. Child (A. Waltter)

29 lipnja 1966.

Kaznionica države Illinois

Ćelija Blok E

Dragi Walt!

Guverner se vratno, al su ga odmah pozvali u Bijelu kuću u Wašington da iznese svoje viđenje problema međunarodne kanalizacije.

Kampiram na njegovim ulaznim vratima i na njemu sam čim stigne.

U međuvremenu, slažem se s tobom o ozbiljnosti situacije. Tamošnji upravitelj zatvora, Alan Magruder, donijet će ti pismo i privatno razgovarati s tobom. Uvjeravam te da ga dobro saslušaš a prilazem ti i pismo od tvoje porodice koja te također moli da poslušaš upravitelja Magrudera. Tvoj Mike

— o —

30. lipnja 1966.

Dragi Mike!

(Ovo je pismo prokrijumčario van upravitelj Magruder)

Dok sam s upraviteljem Magruderom razgovarao ovdje, u svojoj ćeliji, dobili smo vijest da će se guverner napokon vratiti i da će sutra rano ujutro biti u svome uredu. Dakle, imat ćeš dovoljno vremena da mu sve objasniš i da potpise pomilovanje na vrijeme kako bi spriječio moje pogubljenje prekosutra.

U vezi sa tim, odbio sam upraviteljeva ljubaznu ponudu da mi da priliku da pobjegnem; rekao mi je da mi ne može jamčiti da će baš svi stralari biti izvan mog puta kada budem bježao: tako da postoji mogućnost da me ubiju pri pokušaju bijega.

No, sada će se sve napokon razriješiti. Zapravo, ovako fantastična stvar mora se prije iti kasnije srušiti pod vlastitom težinom. Sve najbolje, Walt

— o —

U IME SUVERENE DRŽAVE ILLINOIS

Ja, Hubert Daniel Willikens, guverner države Ilinois, ovlašćen autoritetom i mogućnostima koje uz njeg idu, uključujući i pravo pomilovanja onih koje je sud pogrešno osudio ili koji na neki drugi način zaslužuju milost, danas, 1. srpnja 1966, najavljujem i proglašavan da je Valter A. Child (A. Walter) sada u zatvoru, zbog pogrešne osude za zločin koji nije počinio, potpuno i slobodno pomilovan. Ovime naređujem vlastima koje čuvaju spomenutog Valtera A. Childa (A. Walter) bez obzira na kojem mjestu ili mjestima je čuvan, da smjesta oslobode i puste gore navedenog, da mu omoguće slobodan odlazak iz kaznionice...

— o —

Služba međuodjelnih komunikacija

MOLIM VAS NE SAVIJAJTE I NE OSTECUJTE OVU KARTICU!

Greška: nepravilno šabloniziranje dokumenta

Za: Guverner Hubert Daniel Willikens

Odnosi se na: Pomilovanje izdano za Waltera A. Childa, 1. srpnja 1966.

Poštovani državni službeniče!

MOLIM: Ponovo dostavite dokument s ovom karticom i formularom 876, objašnjavajući svoja ovlaštenja za stavljanje kategorije SUPERHITNO na ovaj dokument. Formular 876 mora potpisati pretpostavljeni našeg odjela.

PONOVNA DOSTAVA: Najbliži mogući datum kada je SLUŽBA KOMUNIKACIJA I RUTINE otvorena. U ovom slučaju, utorak, 5. srpnja 1966.

UPOZORENJE: Ako ne priložite formular 876 S POTPISOM SVOGA PRETPOSTAVLJENOG postajete odgovorni zbog namjernog nepravilnog korištenja službe državne vlade. U tom će slučaju biti izdan nalog za vaše hapšenje.

NEMA izuzetaka. Vi ste UPOZORENI.

Murray Leinster: Čudni slučaj Johna Kingmana

The Strange Case of John Kingman

Prevela Nada Kralj

Sve je počelo onoga dana kada je dr Braden posegnuo za bolesničkim kartonom Johna Kingmana. U bolnici za duševne bolesti u Meadvilleu postoji sjajno uvedeni sistem kartoteke jer se ondje posvećuje mnogo pažnje psihijatrijskim istraživanjima. To je najstarija bolnica za duševne bolesti u zemlji, poznata pod imenom »New Badlam«. Osnovana je nekoliko godina prije proglašenja Sjedinjenih Američkih Država. Sistem kartoteke s podacima o pacijentima bio je savršen. I baš zbog toga je dr Braden bio iznenađen što na bolesničkom kartonu Johna Kingmana nije bilo važnih podataka.

»Kingman John«, pisalo je na bolesničkom kartonu. »Bijele kože, visok 175 cm, tamnosmeđe kose. Primjedba: fizička anomalija. Pacijent na objema rukama ima po šest prstiju. Šesti prst je anatomski identičan ostalim prstima i obavlja iste funkcije. Dob.,.« Rubrika je bila prazna. »Rasa...« Također bez teksta. »Mjesto rođenja...« Budući da su prethodni podaci nepoznati, moglo se očekivati da i ovdje ništa ne piše. »Dijagnoza« viši stupanj atipične paranoje.« I ovdje je bila dodana opaska: »Pacijent, čini se, ponekad razumije engleski, ali očito vrlo malo. Ne govori.« U narednim rubrikama »Najbliži rođaci...« Prazno. »Povijest bolesti...« Prazno. »Dan primanja u bolnicu...« I to je bilo prazno.

Bolesnički je karton očito bio nepotpun s obzirom na to kako su se detaljno i precizno ispunjavali kartoni u toj bolnici. Moguće je da pacijentova dob i rasa ostanu nepoznate ako je on bio jednostavno pokupljen s ulice, tko zna gdje. U takvim okolnostima također se može prihvatiti i to da se ne zna tko su mu najbliži rođaci i gdje se rodio. Ali trebalo bi da postoje neki najosnovniji podaci, a prije svega što mu se dogodilo prije dolaska u bolnicu. A ono osnovno, što apsolutno neobjašnjivo nedostaje, to je datum njegova primanja u bolnicu. To bi moralo biti uvedeno u karton.

Mladi dr Braden bio je uznemiren. Bilo je to vrijeme kada je prvi put uvedena Janzenova metoda liječenja pomoću euforijskog šoka i mladi je dr Braden vjerovao u tu metodu. Bilo je u njoj neke logike. Brinulo ga je što je naišao na ovakav slučaj baš u bolnici Meadville — i to s pacijentom kod kojeg nije postojala ni najmanja nada da će mu se poboljšati stanje. Odnio je bolesnički karton službeniku u bolničku arhivu i zatražio da mu pronađe sve podatke u vezi s ovim slučajem.

Dva sata kasnije udobno se ispružio na gustom travnjaku pokraj upravne zgrade i pušio svoju smrdljivu lulu. Nad glavom mu se prostiralo divna plavo nebo, a sjenke razgranatih hrastova pokrivale su uredno podrezanu travu. Mladi dr Braden zamišljeno je čitao neki američki psihijatrijski časopis. Članak se zvao »Reagiranja desetorice paranoičnih bolesnika na šok-terapiju«. Pacijent John Kingman sjedio je ponosno na obližnjim stepenicama. Na sebi je imao nekakvu bezličnu odjeću pa je nalikovao na siromašna pacijenta kojeg rodbina nije opskrbila odjećom. Buljio je u daljinu i po svemu se činilo da svjesno razmišlja o nekim uzvišenim stvarima i da je beskrajno superioran u odnosu na obične ljude oka sebe. Dob mu je bila neodređena; moglo mu ie biti četrdeset ili šezdeset godina, a možda i između toga. Ruke sa šest prstiju bile su blago položene u krilu. Namjerno je ignorirao sav ljudski rod i sve što su ljudi oko njega činili.

Dr Braden završi čitanje članka. Zamišljeno povuče dim iz već dogorjela duhana u luli. Iako to nije bilo uočljivo, opet je pogledao Johna Kingmana. Kod duševnih bolesnika reakcije su nepredvidive, ali kao kod djece i divljih životinja i ovdje se može mnogo učiniti ako im se pristupi oprezno.

Trenutak kasnije dr Braden reče:

— Johne, mislim da bi se za tebe moglo nešto učiniti.

Čovjek kraljevska držanja skrene pogled. Oči su mu promatrale mlađeg čovjeka. S distance su odmjeravale to obično ljudsko biće što se obraća Johnu Kingmanu, a on je toliko iznad tog običnog ljudskog bića da ga nije čak ni nervirala ta ljudska drskost. Zatim John Kingman opet pogleda u stranu.

— Pretpostavljam — zamišljeno će Braden — da je tebi prilično dosadno. Vidjet ću da li se nešto može učiniti. Zapravo...

Netko mu je prilazio hodajući po travi. Bio je to službenik iz arhiva. Djelovao je vrlo utučeno. Držao je karton koji mu je dao dr Braden sa zahtjevom da pronađe potpunije informacije. Braden je čekao.

— Eh... doktore — skrušeno će službenik nešto je tu krivo. Mislim na podatke.

Suzdržano držanje Johna Kingmana još se više povećalo dolaskom tog drugog, niskog, ljudskog bića u njegov vidokrug. Buljio je u daljinu dostojanstveno ravnodušan prema ovakvim stvorevima.

— Onda? — upita Braden

— Ne postoji podatak o njegovu primanju u bolnicu! — uzbuđeno će službenik. — Svake godine sastavlja se kompletan popis pacijenata, to znate. Mislio sam da bih mogao pogledati samo koju godinu unatrag, potražiti koje se godine njegovo ime prvi put spominje u popisu i prelistati po uputnicama iz te godine. Ali, tražeći otišao sam čak dvadeset godina unatrag, a ime Johna Kingmana je svake godine na popisu pacijenata.

— Onda pogledajte u popis od prije trideset godina — reče Braden.

— Pa. i to sam učinio — s bolom a glasu oe službenih — I prije trideset godina je bio naš pacijent.

— A četrdeset? — upita Braden.

Službenik proguta »knedlu«.

— Doktore Bradenu — očajno će on — otišao sam čak i do liste umrlih, pa tako sve do godine 1850, dakle do samog osnivanja bolnice... I... doktore, on je i tada bio na popisu pacijenata.

Braden ustane s travnjaka i mehanički se otrese.

— Besmislica — reče. — Pa to je bilo prije devedeset osam godina.

Službenik se snuždio.

— Znam doktore. Načinjena je neka grozna pogreška! Nikada prije nisam ovako pregledavao svoju kartoteku. Ovdje sam već dvadeset godina...

— Poći ću s vama i sam to potražiti — reče dr Braden. — Pošaljite po bolničara da dođe ovamo i da ga odvede na njegov odjel.

— Da-a... doktore — prozbori službenik još zbunjen. — O... odmah.

Udalji se brzim korakom, gotovo trčeći. Dr Braden je ostao namrgođen.

Tada opazi da ga John Kingman opet gleda. Gledao ga je kao da ga sve ovo zabavlja ili kao da se podsmjehuje. Svakog drugog bi to strašno iznerviralo, ali dr Braden je na avaj slučaj gledao profesionalno a ne osobno.

— To je besmisleno — promrmlja Braden, gledajući na pacijenta kao na savršeno normalna čovjeka, kako postupa svaki dobar psihijatar. — Ti ne možeš biti ovdje devedeset osam godina. Nemoguće!

Jedna od ruku sa šest prstiju se pokrene. Dok je John Kingman gledao Bradena s beskrajno nadmoćnim prezirom, šest se prstiju pokretalo kao da pišu. A tada je ispružio cijelu ruku.

Braden mu tutne olovku u ispruženu ruku. I druga se ruka ispružila prema Bradenu. Braden stane pipati po džepovima i pronađe komad papira. Ponudi mu ga.

John Kingman je suzdržano gledao u daljinu ne mareći za ono što su mu činile ruke. A prsti su nešto ispisivali, brzo, uvježbano, Iako. Trajalo je to svega nekoliko časaka. Najviše deset sekundi. A tada opet ispruži ruke i vrati Bradenu olovku i papir. Ponovo zauzme stav svetačke ravnodušnosti prema običnim smrtnicima. Ipak, na njegovu se licu ukaže jedva vidljiv tračak osmjeha. Bio je to izraz nadmoćna trijumfa.

Braden pogleda na išarani papir. Na njemu je bio nekakav crtež. Postojala je neka nevjerojatna zamršenost u odnosima između dviju krivulja, a između tih krivulja i nepravilna lika u sredini. To nikako nije bio crtež duševnog bolesnika. Jest da je bio zagonetan, ali ipak vrlo racionalan. Osnovna je karakteristika duševnih bolesnika da su u biti djetinjasti. U ovom slučaju baš ništa nije bilo djetinjasto. Štoviše, crtež je nevjerojatno podsjećao na nešto poznato. Braden se sjetio da je već negdje vidio nešto slično, ali to nije u vezi s psihijatrijom, već podsjeća na neke dijagrame iz fizike.

Došao je bolničar da odvede Johna Kingmana na odjel. Braden savije papir i stavi ga u džep.

— Iako to ne spada u moju struku, Johne — obrati se Johnu Kingmanu — provjerit ću što je to. Mislim da ću moći nešto učiniti za tebe.

John Kingman nevoljko je dopustio da ga odvedu. Hodao je podalje od bolničara i tako potpuno izbjegao da ga ovaj dotakne kao da bi taj dodir bio

svetogrđe, a to ovi obični ljudi i onako ne mogu shvatiti.

Braden se uputi u arhivu. Uz pomoć uznemirena službenika pronašao je ime Johna Kingmana na popisu prvih pacijenata. Kako je listao godinu za godinom unatrag, podaci ispisani pisaćim strojem prelazili su na rukom pisane. Papir je postajao sve žući, rukopis sve kitnjastijj, spenserovski. Zatim sve više nalik na bakrorez. Papir je bio krut i tvrd, a tinta smeđa. Došao je do kraja, sve do 1850. godine kad se današnja bolnica Meadville nazivala ludnica istočne Pennsilvanije. I u kartoteci je svake godine bio prisutan i bolesnički karton na ime Johna Kingmana. Dvaput je dr Braden naišao na primjedbu uz Kingmanovo ime. Na kartonu iz 1880. godine neki je liječnik opće prakse (u to vrijeme nije bila psihijatara) zapisao »Visoka temperatura«. I ništa više. A na kartonu iz 1853. stajala je uz ime sitno ispisana opaska: »Ovaj čovjek ima šest zdravih i normalnih prstiju na svakoj ruci.« Taj je zapis bio star točno devedeset pet godina.

Dr Braden pogleda u nervoznog službenika. Ovaj se očite osjećao krivim i pripisao je ovaj slučaj površnom vođenju kartoteke.

— Netko je — suho će Braden — (ali ni sada nije u to vjerovao) zaboravio upisati primjedbu s objašnjenjem. Bit će da je netko nepoznat primljen u bolnicu u isto vrijeme kad i John Kingman. Nakon nekog vremena je umro. No, bez obzira na to, ime John Kingman postalo je nekom vrstom općeg imena koje bi trebalo označavati neidentificirana pacijenta. Pogledajte popise umrlih i potražite Johna Kingmana. Očigledno je da je John Kingman umro i da je iste ili slijedeće godine neki nepoznati pacijent primljen pod istim imenom. U tome je stvar!

Službenik je odahnuo. Sav sretan pođe da provjeri popis umrlih. Ali, Braden nije vjerovao u ono što je rekao. Godine 1853. netko je zapisao da John Kingman ima šest prstiju na svakoj ruci. Takva slučajnost da dva pacijenta u jednoj bolnici imaju šest prstiju, pa makar i u rasponu od stotinu godina, nezamisliva je.

Braden je bio uporan. Krenuo je u bolnički muzej. Tamo su sačuvani instrumenti i pribor koji se koristio za liječenje duševih bolesnika u bolnici od vremena dok se bolnica još zvala New Bedlam. Bolnica za duševne bolesti Meadville osnovana je još 1778. godine pod imenom New Bedlam i najstarija je takva institucija u Sjedinjenim Državama. Nije baš bila ugodna pomisao na vrstu tretmana koji se tada primjenjivao na pacijentima, a koje su u to davno doba nazivali »luđacima«.

Tanki hrapavi papir. Divan kitnjast rukopis ispisan perom. Dr Braden je tražio iz godine u godinu. John Kingman je bio upisan 1820. i 1801. Također i 1795. U godini 1785. nije bilo imena John Kingman. Braden je pronašao podatke o njegovu dolasku u bolnicu 1786. godine. Bilo je to 21. svibnja 1786 — deset godina nakon osnivanja New Bedlama i stotinu šezdeset dvije godine prije sadašnjeg vremena. Tekst na prijemnom listu glasio je ovako:

»Ovaj siroti luđak kojeg smo danas primili u bolnicu upisan je pod imenom John Kingman i to zbog svog besmislenog kraljevskog držanja i prenaglašenog ponosa. Visok je 175 cm, čini se da ne govori ni riječ engleskog ili bilo kojeg jezika koji bi bio poznat učenim ljudima u ovom kraju. Ima šest prstiju na svakoj ruci, a šesti prst je savršeno normalan i obavlja iste funkcije kao i ostali prsti. Dr

Sanford je konstatirao da Kingman ima povišenu temperaturu. Na njegovu lijevu ramenu uočen je neobičan crtež koji nije tetoviran ni na koji poznati način. Njegovo ludilo manifestira se kao snažno uvjerenje u veličinu vlastite ličnosti, pa on stoga kao da i ne zapaža ljude oko sebe. Gleda ih s mnogo potcjenjivanja, i da ga nisu prisilili, vjerojatno bi gladovao prije nego što bi prihvatio od njih hranu. Ipak, povremeno, kada su ga proučavali fizičari, nestrpljivo bi pružao ruku tražeći pisaći pribor. Ispisivao je tada vrlo čudne i nerazumljive znakove. Svi su se složili da oni ne znače ništa. Proglašen je ludim, a to je prihvatila i komisija sastavljena od liječnika: Sanforda, Smytha, Halla i Bodea.«

Mladi dr Braden pročita tekst po drugi put, zatim još jednom. Prođe rukama kroz kosu. A onda se vratio službenik i uzbuđeno ga obavijestio kako u cijeloj dugoj povijesti ove institucije nije umro nijedan pacijent po imenu John Kingman. Braden više nije bio iznenađen.

— Sasvim ispravno — reče službeniku kojeg je već hvatao očaj. — On nije umro. Želim da se John Kingman prebaci na moj odjel. Temeljito ćemo ga ispitati. Bio je prilično zapostavljen. Zapravo, prava liječnička briga i pažnja posvećeni su mu samo jednom i to prije sto šezdeset dvije godine. Molim vas, hoćete li mi izdvojiti te papire o njegovu primanju u bolnicu. Bio je primljen 21. svibnja 1786. godine.

A tada Braden ode, ostavivši za sobom službenika koji je već bio na rubu sloma. Službenik je istinski vjerovao da je dr Braden poludio. Ali kada je izvadio papire o Kingmanovu primanju u bolnicu, pomislio je sa zebnjom da je on sam taj koji će se uskoro naći na odjelu kao pacijent.

* * *

Kada su ga doveli u bolnički laboratorij, John Kingman se zainteresirao za ono što se dešava. U samo deset sekundi — Braden ga je pomno promatrao — Kingman je pogledom prelazio s jednog aparata na drugi. I kao da nije bilo sumnje da je otprve shvatio kako se upravlja svakom napravom u ultramodernom bolničkom laboratoriju i čemu ona služi. Ali, on je pokazao i posebno zanimanje za to. Na primjer, gledao je u veliki rendgenski aparat i smiješio se s takvim prezirom da se rendgenski tehničar naježio.

— Nema paranoičnih reakcija — reče Braden. — Većina paraonika posumnja da će ih se mučiti ili ubiti onoga časa kada ih se dovede na mjesto gdje ima stvari koje ne poznaju ili ne razumiju.

John Kingman skrene pogled prema Bradenu. Ispruži ruku od šest prstiju i načini pokret koji je značio da želi pisati. Braden mu pruži olovku i notes. Počeo je nešto crtati. Uskoro prestane i pruži notes Bradenu prezirući sve oko sebe.

Braden pogleda što je to na papiru. Mahne glavom, a rendgenski tehničar mu priđe.

— Ovo — suho će Braden — nalikuje na shemu rendgenske cijevi, zar ne?

Tehničar zatrepta očima.

— Ne koristi se normalnim simbolima — i primijeti — ali... ipak... da. Ovo je njemu znak za ploču, a ovo za katodu. — Hm-m-m. Da. — A tada iznenada reče: — Hej! Ovo nije točno!

Proučavao je dijagram. A tada reče sav uzbuđen:

— Pogledajte! Tu je smjestio polje kao u elektronskom mikroskopu. Pa to je ideja! Kad bismo tako učinili, dobili bismo izravni tok elektrona i užu rendgensku zraku.

Braden reče:

— Pitam se što predstavlja onaj drugi crtež. Drugi tip rendgenske zrake?

Rendgenski je tehničar pomno proučavao drugi papir. Nakon nekog vremena on će sumnjičavo:

— Ne koristi se poznatim simbolima. Ne znam. Ovdje ima isti znak za ploču i za katodu. To nalikuje na... hm-m... nešto što ubrzava elektrone. Kao u Coolidgeovoj cijevi. Samo — počeše se po glavi — shvaćam što je htio reći. Ako bi nešto poput ovog moglo ispravno raditi, mogla bi se koristiti bilo koja cijev pri bilo kojoj voltaži. Da! I cijeli sistem EMF bi se nalazio u cijevi. Bez opasnosti. Heh! Pa to bi se moglo koristiti na obične baterije. Liječnik bi mogao nositi rendgenski aparat u torbi.

Tehničar je buljio sve uzbuđeniji. U jednom času zavapi:

— To je ludo! Ali... gledajte, doktore! Mogu li to dobili za potanje proučavanje? Ovo je velika stvar. Ovo je... Dajte mi priliku da načinim nešto poput ovog i da to onda iskušam. Još mi nije sve sasvim jasno, ali...

Braden uzme papir i stavi ga u džep.

— John Kingman — primijeti on — ovdje je već sto šezdeset dvije godine. Mislim da ćemo doživjeti još iznenađenja. Idemo na posao!

* * *

John Kingman je nesumnjivo bio zainteresiran za sve to. Sada je već bio i popustljiv. Njegov izraz prezira koji je nalikovao na prezir nekog savršenog bića prema imbecilima, u drugim bi se okolnostima samo pojačao. Sada je dopustio da ga se podvrgne rendgenskom snimanju i doimao se poput djeteta kojem su dopustili da se poigra nekom igračkom. Pogledao je na termometar i ironično se nasmiješio. Dopustio je da mu pod pazuhom izmjere temperaturu tijela. Elektrokardiograf je u njega pobudio takvo zanimanje kao u djeteta kad promatra nepoznatu igračku. S nekim čudnim veseljem dopustio je da mu se snimi tetovirani crtež na ramenu. Povremeni izrazi prezira na licu samo su pokazivali kako mu sve ovo ne dosađuje, već on odista reagira na ono što se u tom trenutku zbiva oko njega.

Ali, Braden je postajao sve bljeđi u licu, dok nije ugledao konačan rezultat mjerenja. Kingmanova temperatura iznosila je 55°C. »Visoku temperaturu« opazili su još 1850. — dakle prije devedest osam godina — i 1786. — još prije stoljeća i pol. On je ipak izgledao kao netko u dobi četrdeset i šezdeset godina. Kingmanovi otkucaji srca bili su sto pedeset sedam u minuti, a elektrokardiograf je zabilježio potpuno normalnu krivulju koja nije imala nikakva značenja... dok Braden odjednom ne izusti:

— On ima dva srca, bar mi se tako čini.

Kada su izvadili rendgenske snimke iz fiksira, pogledao ih je namršteno već unaprijed očekujući nevjerojatno. I bilo je zaista nešto nevjerojatno. Kad je John

Kingman primljen u bolnicu New Bedham, tada još nije postojao rendgen. Zato je i shvatljivo da dosad još nije bio sniman. Da, imao je dva srca. Sa svake je strane imao tri rebra više od normalna čovjeka. Također je imao i četiri kralješka više. Zglob njegova lakta bio je vrlo neobična oblika. Lubanja je bila najmanje dvanaest posto veća od normalne. Ni zubi mu nisu imali normalan oblik.

Kad su testovi bili gotovi, Kingman je gledao Bradena s prezirnim trijumfom. Nije govorio. Dopustio je tehničaru da ga odjene a pri tom je gledao u daljinu i činilo se da razmišlja o nečemu uzvišenom. Kada su ga obukli, ponovo pogleda Bradena — opet s nedokučivim prezirom — njegovih je šest prstiju ponovo zaigralo u želji da pišu. Braden problijedi — ako je uopće mogao biti bljeđi — ali mu ipak pruži papir i olovku.

Začas je Kingman ispisao na papiru dvadesetak odvojenih grupa krivulja i znakova. Kad je vraćao papir Bradenu. doimao se suzdržano ali zadovoljno. Prva je skupina znakova i krivulja bila točna kopija onoga što je jutros napisao ispred upravne zgrade. Odmah do toga bili su novi skupovi znakova vrlo slični prvima, ali ipak drugačiji. Treći je crtež bio kombinacija prvog i drugog. Svi ostali crteži bili su različite verzije onih prvih triju, samo što su sada pojedini elementi bili posebno razrađeni u detalje. Posljednja dva crteža kao da su zatvorila krug i opet se izjednačili s početnim i osnovnim crtežom, samo je sada središnji model bio podijeljen u dvije bliske cjeline.

Braden je sve to pregledao gotovo u jednom dahu. Isto kao što se rendgenski tehničar zaprepastio kad je prvi put ugledao nepoznate simbole, tako je i sada Braden bio zapanjen zbog nedokazive prepoznatljivosti prvog crteža. Ipak, posljednji je dijagram sve razjasnio. Neobično je podsjećao na standardne dijagrame koji su opisivali diobu elemenata na atome. Postalo mu je očito da je to shema nekog fizičkog procesa koji počinje normalnim i stabilnim atomima i dolazi do nestabilnog atoma — pri čemu se jedan od prvobitnih stabilnih atoma vraća u svoje prijašnje stanje. To je bio, ukratko, proces fizičke katalize koja može proizvesti energiju.

Braden podiže pogled prema očima Johna Kingmana, u kojima se stalno očitovao prezir i podsmijeh.

— Čini mi se da si pobijedio — reče drhtavim glasom. — Još mislim da si lud, ali možda smo mi još ludi.

* * *

Prijemni list Johna Kingmana bio je star šezdeset i dvije godine. Bio je žut i hrapav, a ispisan sitnim, gustim slovima. John Kingman — pisalo je na tom dokumentu — prvi je put viđen 16. travnja 1786. Opazio ga je čovjek po imenu Thomas Hawkes dok je vozio teret žita u Auroru, Pennsilvania. John Kingman bio je u nekoj vrlo neobičnoj odjeći, svakako ne u onakvoj kakvu su nosili obični ljudi. Materijal je nalikovao na svilu, iako je bio nalik i na neku vrstu metala. Hawkes je bio zapanjen, ali je istog časa pomislio da je to možda neki putujući glumac koji se napio pa luta u kostimu iz predstave ili s kakve parade. Zaustavio je konja i dopustio strancu da se popne na kola, namjeravajući da ga odveze do grada. Stranac se držao vrlo ponosno i prezrivo i nije izustio ni riječ. Kada ga je Hawkes

upitao tko je i odakle je. ovaj ga je samo prezrivo pogledao. Onda ga je upitao — o tome su svi pričali tih dana u Aurori — da li je noć prij« toga vidio kako meteor pada.

Stranac se nije obazirao na njegove riječi.

Kad su stigli u grad, stranac stane na ulici držeći se kraljevski i a prezirom stane promatrati ljude. Gomila ga je proučavala znatiželjno, ali doimalo se da je on isuviše nadmoćan i ponosan da bi to opazio. Napokon se netko osmjeli i priđe mu bliže. Bio je stari sijedi Wyckerly. Stranac mu pokaže prstom na prašinu na cesti. Trenutak kasnije se sagne i počne povlačiti neke neobične crte u prašini tik do noge. Budući da se starac Wyckerly čudio tim crtarijama koje nije razumio i koje su mu izgledale besmislene, vidjelo se da stranca obuzima prava provala bijesa. Iz sve je snage pljunuo na gomilu ljudi, a ovi su uvriježeni stali rogoboriti; pojavio se stražar i odveo ga u zatvor.

Braden je strpljivo čekao da direktor bolnice Meadville i čovjek iz Washingtona završe čitanje požutjelih papira. Tada Braden počne staloženo svoje izlaganje.

— On je lud, svakako. Riječ je o paranoji. Uvjeren je u svoju nadmoć kao sto bi, na primjer, Napoleon ili Edison bili uvjereni u svoju nadmoć da su se iznenada našli u nekom australskom plemenu. Činjenica je, međutim, da John Kingman ima sasvim dovoljno razloga da se osjeća nadmoćnim. Na žalost, da je pri zdravu razumu, on bi to i rastumačio. Umjesto toga, on se povukao u zatvoreni krug maštanja o svojoj veličini. Dakle, on je paranoik. Netko bi mogao naslutiti da je bio lud kad se prvi put pojavio.

Direktor ga prekine suzdržavajući se da ne povisi ton: — Doktore Bradenu! Govorite o njemu kao da nije ljudsko biće.

— On to i nije — reče Braden. — Tjelesna mu je temperatura pedeset pet Celzijevih stupnjeva. Ljudsko tijelo jednostavno ne bi podnijelo toliku temperaturu. Ima višak kralježaka i višak rebara. Zglobovi mu također nisu kao naši. Ima dva srca. Krvotok smo mu mogli provjeriti tek pomoću infracrvenih zraka, i nije kao naš! Zaključio bih da je on pacijent u ovoj bolnici već sto šezdeset dvije godine. Ako i jest ljudsko biće, onda je u najmanju ruku netko koga bi trebalo zapaziti.

Čovjek iz Washingtona reče sa zanimanjem:

— Doktore Bradenu, što vi mislite, odakle je on?

Braden raširi ruke i odgovori:

— Nemam pojma. Poslao sam foto-kopije njegovih crteža u ured za standarde. Napomenuo sam da je to učinio jedan pacijent i da mi se čini da bi to mogle biti sheme atomske strukture. Upitao sam da li to ima veze s fizikom. A vi — pogleda na čovjeka iz Washingtona — vi ste došli trideset šest sati nakon toga. Zaključujem da on zna nešto iz fizike.

— Zna — polako će čovjek iz Washingtona. — Obrisi rendgenskih zraka bili su dosta zanimljivi, ali njegovi crteži... Očigledno je da nam je on dao do znanja kako da se dobije kontrolirana atomska energija iz derivata silicija koji su vrlo rasprostranjeni na Zemlji. Odakle je on, doktore Bradenu?

— Pa... vidjeli ste da se u prijemnom listu spominje neki meteor o kojem se u ono vrijeme pričalo uvelike. Prolistao sam neke novine iz tog vremena. Sve su pisale o velikom meteoru koji je opažen kako pada na Zemlju. A onda su neki promatrači izjavili da se vrlo brzo meteor opet vinuo u zrak. Nekoliko sati kasnije, meteori različitih veličina kružili su nebom uzduž i poprijeko, a da nisu pali na Zemlju.

Direktor bolnice Meadville šaljivo primijeti:

— Čudim se da bolnica New Bedlam, u ono vrijeme, nije bila krcata pacijentima. Mislim... nakon takvih tvrdnji.

Čovjek iz Washingtona nije se nasmiješio.

— Mislim — zamišljeno će on.— da nam je doktor Braden svojim tumačenjem slučaja sugerirao da je riječ o svemirskom brodu koji se spustio na Zemlju kako bi omogućio johnu Kingmanu da izađe, a potom se opet vinuo u svemir. Kasnije su ga, vjerojatno, tražili. To su bili oni »meteori« koji su kružili uokolo.

Direktor se nasmijao ali ništa nije rekao.

— Ako John Kingman — reče čovjek iz Washingtona — nije ljudsko biće i ako potječe iz svijeta gdje se sve o atomskoj energiji znalo još prije dva stoljeća, kako nam je on to i pokazao, i ako je i tamo bio duševni bolesnik, on se možda dokopao neke letjelice i odletio u njoj zato što je možda bio obuzet osjećajem proganjanja. A to bi moglo biti i logično, pod pretpostavkom da je on u to vrijeme doista bio duševno bolestan. Moguće je da su ga stoga slijedili i progonili. Ako su mu progonitelji bili vrlo blizu, on je tada možda odlučio da se spusti na Zemlju.

— Ali letjelica! — šaljivo će direktor. — Naši preci iz onog doba negdje bi spomenuli da su pronašli nekakvu letjelicu ili nešto poput aviona.

— Pretpostavimo — reče čovjek iz Washingtona — da su oni koji su ga slijedili imali nešto kao... recimo... radar. Čak i mi to imamo. Kingman je mogao poslati letjelicu natrag u svemir uz pomoć automatskog upravljanja, tako da zavede svoje progonitelje što je moguće dalje odavde. Sto vi kažete, doktore Bradenu?

Braden slegne ramenima.

— O tome nemamo pojma, Sada je on duševni bolesnik. Kada bismo ga liječili...

— I vi biste ga sada liječili? — upita čovjek iz Washingtona. — Vjerovao sam da je paranoja praktički neizlječiva.

— Ne sasvim — reče mu Braden. — Donedavna se šokovima liječila shizofrenija, s vrlo dobrim rezultatima. Još prošle godine nije bilo ništa slično za paranoju. Tada je Jonsen pokušao s euforijskim šokom. U biti, zamislio je da se stvaranjem halucinacija otklone iluzije.

Direktor se stane vrpoljiti s izrazom neodobravanja. Čovjek iz Washingtona je čekao.

— Kod euforijskog šoka — oprezno će Braden — napetosti i tjeskobe u psihički poremećenog pacijenta nestaju pomoću lijekova koji u istih pacijenata izazivaju ili euforiju ili normalno stanje. Jansen je tako, uz primjenu šoka, uključio i lijekove koji pospješuju halucinaciju. Takvom kombinacijom liječenja, čini se,

pacijent je privremeno u nekoj vrsti kozmosa pri čemu su mu sve želje i maštanja ispunjeni, a napetosti otklonjene. Tako se privremeno odmara od svoje neprestano prisutne borbe sa stvarnošću. Također, on ima neku vrst superkatarze kada se uspije uvjeriti u ostvarenje svih svojih želja. Vrlo se često vrati iz euforijskog šoka, privremeno zdrav i razuman. Procentualno je rezultat konačnog izlječenja vrlo visok.

Čovjek iz Washingtona reče:

— Tjelesna kemija?

Braden ga pogleda s poštovanjem.

— Ne znam — reče. — Živio je na ljudskoj hrani dva stoljeća, što svakako dokazuje da su bjelančevine identične na svim planetima i pod svim suncima. Ali, nisam u to siguran. Možda tu ima i alergije. Kažete da su njegovi crteži vrlo značajni. Bilo bi pametno da se prije primjene euforijskog šoka pokuša iz njega izvući sve što je moguće.

— Ah, da! — popustljivo će direktor. — Ako je na to čekao što šezdeset dvije godine, nekoliko tjedana ili mjeseci neće ništa bitno izmijeniti. Ja bih htio pratiti pokus, a upravo mi počinje godišnji odmor...

— Teško — reče čovjek iz Washingtona.

— Pa, rekao sam da moram na godišnji odmor...

— John Kingman — opet će čovjek iz Washingtona — već sto šezdeset dvije godine pokušava nam kazati kako da dobijemo kontroliranu atomsku energiju i džepni rendgenski aparat, i tko zna što još. Vrlo je moguće da u ovoj zgradi postoji još niz crteža antigravitacijskih aparata, djelotvornih atomskih bombi, upravljača svemirskim brodom ili oružja koje može uništiti stanovništvo na Zemlji. Bojim se da nitko od nas ne bi uspostavio vezu s vanjskim svijetom na bilo koji način tako dugo dok ova zgrada i sve njezino osoblje ne bi bili povučeni na neko drugo mjesto... h-m-m... prilično oprezno.

— To je besmislica — ljutito će direktor.

— Točno. Tisuće godina ljudskog napretka zaključano je u mozgu jednog luđaka. Gotovo dvije stotine godina razvoja i napretka otišlo je u zrak, zato što je on bio ovdje zatvoren. Ipak, najveća bi besmisao bila kad bi njegove informacije dospjele do ostalih luđaka koji nisu pod ključem jer upravljaju i drže vlast u rukama.

Direktor sjedne. Čovjek iz Vashingtona reče:

— A sada, doktore Bradenu...

* * *

John Kingman je provodio dane vladajući se kao i prije: ukočeno, s mržnjom i pobjedonosnom radošću, sve istodobno. Braden ga je promatrao sumorno. Bolnica za duševne bolesti Meadville bila je dobro čuvana, posvuda stražarnice s naoružanim čuvarima, a sada naročito u dijelu gdje je boraviš John Kingman. Oko njega se vrtjela gomila raznih znanstvenika i psihijatara, a on je bio blaženo zadovoljan.

Sjedio je ponosan, pobjedonosno ravnodušan. On je bio najveća, najvažnija i najzagonetnija pojava na ovom planetu. Glupa bića koja su tu živjela napokon su

zapazila njegovu superiornost. Sada su ga okruživala i obraćala su mu se svojim glupim jezikom, koji mu je bilo ispod časti naučiti. Ali, oni nisu puzali. Čak ni puzanje ne bi bio dovoljan izraz poštovanja ovih imbecila kad se obraćaju Johnu Kingmanu. On je, vjerojatno, odredio u svojoj glavi točnu »etiketu« koju ta glupa stvorenja moraju uvježbavati prije nego sto se udostoje da ga zapaze.

Temeljito su ga ispitali. Ignorirao je njihove postupke. Na različite lukave načine pokušavali su doći do novih otkrića o snazi i moći koju on nosi u sebi. Jednom je, zlobno se zabavljajući, ispisao formulu neke atomske reakcije koju ovi »niži« mozgovi nikako neće razumjeti. Bili su beskrajno uzbuđeni, a on se isto tako beskrajno zabavljao. Kad budu pokušali izvesti tu reakciju i kad im postane jasno da ništa ne mogu učiniti s tim, uvidjet će da ga ne mogu varati ili prisiliti da im prenese bogatstvo svoga uzvišenog uma. Moraju biti ponizni, skromni i spremni da se žrtvuju za nj. Moraju zanijekati postojanje svih ostalih božanstava, i prihvatiti samo jedno — Johna Kingmana. Kao reakcija, koju je maločas ispisao na papiru, uništi milijune ljudi, tada će shvatiti da je u njemu sva mudrost, sva moć i veličina ovog svijeta.

Braden je spriječio da se to dogodi. Kada je jedan od pridošlih znanstvenika htio izvesti pokus na temelju Kingmanove formule za novu atomsku energiju, Braden se mrko suprotstavio.

— Pacijent je — reče namršteno — ipak paranoik. U njegovu umnom procesu stalno je prisutna sumnja i varljivost. Svakog časa, u želji da pokaže svoju veličinu, on može pokušati proizvesti opće uništenje. Vi mu apsolutno ne možete vjerovati! Budite oprezni!

Ipak su odlučili ispitati tu atomsku reakciju, ali s materijalom u mikroskopskim količinama. Rezultat je bio uništenje svega što se nalazilo u polumjeru od pedesetak metara. A to je odlučilo o konačnom mišljenju liječnika. John Kingman je neuračunljiv. Zna o nekom važnom predmetu više nego cijela generacija ljudi. Ali tako dugo dok je neuračunljiv, ne možemo se pouzdati u njegovo znanje. To bi jedino bilo izvedivo kada bismo riskirali i pokušali ga izliječiti.

Braden se opet odlučno usprotivio:

— Zahtijevao sam da ga se liječi prije no što sam saznao da je ovoj zemlji uštedio nekoliko stoljeća mukotrpna rada na području atomske energije. Tada sam ga promatrao kao pacijenta. Za njegovo vlastito dobro, bilo koji rizik bio bi opravdan. Ali sada, kad znam da on nije ljudski stvor, povlačim svoj zahtjev za liječenjem. Ne znam što bi se dogodilo. Svašta bi se moglo dogoditi.

Bradenovo odbijanje pomaklo je cijelu stvar za jedan tjedan. Onda je Izvršno predsjedništvo naložilo da se slučaj riješi. Trebalo ga je pokušati liječiti računajući na rizik., Dr Braden je bio taj koji to mora izvesti.

I učinio je to. Ispitao je kako John Kingman podnosi euforične lijekove. Nikakvih nepovoljnih reakcija. Ispitao je i kako se vlada kad uzima lijekove koji izazivaju halucinaciju. Opet nije bilo nepovoljne reakcije. A tada...

Ubrizgao je u Kingmanovu venu određenu količinu kombinacije lijekova koja je kod ljudskih bića bila najdjelotvornija. Najprije je te lijekove, svaki napose,

iskušao na Kingmanu. Nisu se pokazali štetnim. Injekcija, u koju su bila ukomponirana oba lijeka, nije proizvela sasvim željeni rezultat. Braden je zaključio da treba povećati dozu najmanje dvostruko ili trostruko, kako bi došlo do odgovarajuće, euforije. Ipak, nije se htio prenagliti. Ubrizgao mu je još jednu injekciju, nakon koje se nije trebalo zbiti ništa osim osjećaja blage, ali neprestane razdraganosti.

John Kingman se počeo tresti. Strašno tresti.

Postoje takve reakcije kao što su alergija i takve kao sinergizam. Neki se pacijenti onesvijeste kada im se dade običan aspirin. Neki dobivaju osip kad prime penicilin. Neki lijekovi koji se uzimaju sami uzrokuju jednu vrst reakcije, a kada se uzimaju u kombinaciji s nekim drugim lijekom, mogu dovesti do drastičnih posljedica. Kombinacija lijekova halucinacije i euforije nije mu štetila. Ali — sinergizam ili alergija ili tko će ga znati što — dakle kombinacija tih dvaju lijekova bila je otrov.

Bio je potpuno bez svijesti tri tjedna, a dva se dana neprestano trzao. Održali su ga na životu pomoću umjetnog hranjenja, glukoze, infuzije — svega toga zajedno. Ali je i dalje ostao u komi. Četiri su puta mislili da je umro.

Nakon tri tjedna dogodilo se čudo. Otvorio je oči. Za slijedećih tjedan dana mogao je već i govoriti. Isprva je bio nesiguran i sumnjičav. Ni triga od nekadašnjeg ponosa. Počeo je učiti engleski. Nije pokazivao simptome paranoje. Bio je potpuno zdrav i razuman. Zapravo, kada su mu kasnije ispitali kvocijent inteligencije, iznosio je devedeset, dakle otprilike na razini normalne inteligencije. Nije bio suviše bistar, već negdje u prosjeku. I nije se sjećao tko je. Nije se uopće sjećao ničega iz svog života prije vraćanja iz kome u bolnici Meadville. Bas ničega. To je očito bila ili cijena ili uzrok njegova izlječenja.

Braden je smatrao da je to bio jedini način izlječenja. Branio je svoje stavove pred nezadovoljnim znanstvenicima koji su sada željeli pokušati hipnozom i serumom istine i ostalim sredstvima kako bi opet »otključali» put do Kingmanova mozga.

— Dijagnoza je — reče Braden odbacivši namjeru da bude previše krut i stručan — da je postojalo nešto vrlo snažno što ga je progonilo, a mi nikada nećemo saznati što. Njegova psihička konstitucija to nije mogla podnijeti, i tako je poludio. Živio je u ovom svijetu više od stoljeća i pol da bismo ga napokon »pronašli«. I nismo mu dopustili da zadrži svoje divne iluzije da je on velik, uzvišen i svemoćan. Bili smo nemilosrdni. Mi smo mu se nametnuli. Ispitivali smo ga. Na kraju smo ga gotovo otrovali. Ali njegove opsjene nisu se mogle ukloniti. Nije mogao priznati da nema pravo i nije mogao izmiriti to iskustvo sa svojom obmanom. Postojala je samo jedna stvar koju je mogao: zaboraviti sve i to potpuno. Ono što mu se dogodilo običava se nazivati demantia praecox. Zapravo, to je infantilizam. Odhujao je natrag u djetinjstvo. Stoga i njegov kvocijent inteligencije iznosi svega devedeset, umjesto neslućeno više što je, vjerojatno, imao kad je bio normalan, odrastao čovjek u svojoj vrsti. Mentalno, on je sada dijete. On spava, ovog časa, u položaju embrija. A to je upozorenje! Ako se još samo jednom pokuša učiniti nešto s njegovim mozgom, otići će u jedini stadij koji

mu je preostao — u potpunu tamu mozga koju ima nerođeno dijete.

Priložio je dokaze. Bili su nepobitni. Na kraju su Johna Kingmana ostavili na miru.

Dobro napreduje. Radi u arhivu bolnice Meadville, jer na tom poslu nisu tako upadljive njegove ruke sa šest prstiju. Vrlo je precizan u poslu i savršeno sretan.

Ipak, pažljivo ga motre. Liječnike sada najviše muči pitanje koliko će još dugo živjeti. Sto šezdeset dvije godine samo su dio njegova života. Ali, kada ne biste znali za to, zakleli biste se da mu nije više od pedeset.

Krsto Mažuranić: Recept milostive Adelije

Kladim se, da Zagreb nema samo sedamsto i resto tisuća stanovnika koliko je javljeno u štampi. Ima ih ohoho više. (Vozite se malo u tramvaju pa ćete i vi u to povjerovati.) Da možda ne mislite kako su gazdarice prijavile sve svoje podstanare? Jesu šipak i trule brokve! Moja je bila prva da zataji Elzu i mene, pa smo morale poći same. Stara vještica je to nekako saznala pa nam promptno dala otkaz, onako za kaznu. Ljudski dišpet. Moramo iseliti do kraja mjeseca.

A nismo ni mi popisivači krivi. Zar da nam daju puške i milicijske vučjake, pa da ilegalce istjerujemo na silu? Premda ne vjerujem da bi nam i to puno pomoglo. Još se nije rodio junak koji će stati na kraj tim prepredenim stvorenjima.

Gospe moja, Što sve neće izmisliti! Koje li mašte!

* * *

Čekajući da se otvore vrata promatrala sam pločicu s ukrasnim slovima: Rehner. Zašto nema c? Ovako mi izgleda nekako krnje. Tobože da ne bude njemačko a kladim se, da govori njemački bolje od Švaba. Kladim se, da je zovu »milostiva«. Ona blebetuša dolje, na prvom katu, baš je se dosita izogovarala. Melje li, melje! Gospe moja, valjda neću i ja kad ostarim...

Ma gdje je tako dugo! Eh, treći put joj neću doći. Lijepo sam joj napisala »oko jedanaest«. A poslije mi ne vjeruju da ljudi nisu doma. »Popis mora biti gotov na vrijeme!« kažu. Za ovih nekoliko tisuća...

Da pozvonim još jednom, pa idem. Ne. Možda ima slobodni krevet, nikad se ne zna. Ona s prvog kata pripovijeda bajke. Tko da joj povjeruje? »To vam je kod nje kao na korzu, znate. Ima sigurno trideset podstanara. I muške i ženske, zamislite!« Ovo uz značajno namigivanje. Prostakuša. »Po cijeli dan samo ulaze i izlaze«. Ma gdje će bijedna smjestiti trideset podstanara! S ove strane su dvoiposobni stanovi. Da ih slaže po dva u krevete na kat... pa još muške i...

— Izvolite? Oh.

— Dobar dan. Popis.

— A, izvolite, izvolite. Oprostite kaj vam nisam brže otvorila. Viša sila, znate, ha ha. Samo hodite, ne sramite se. Nije baš pospremljeno . .

Zašto sve toliko pripovijedaju? Pospremi, pa se ne moraš ispričavati. Milostiva. Baš sam pogodila. Gospe ti, ova narukvica ima najmanje kvarat kila zlata u sebi. Ženska se dobro drži, moram priznati. Sijedo joj dobro stoji. Baš je »ješ« kako vele Zagrepčani. Disciplinirana dijeta, masaža lica, to ti je.

— ... samo hodite naprijed u sobu, tu desno...

Šteta, kaputi u hodniku su svi muški. Mačko, tu za te nema mjesta. Još ću se ja natražiti. Teško je naći sobu usred semestra.

—...jednu kavicu, vi se samo sjednite, odmah bum ja.

— Ne hvala, već sam popila...

— Kaj god. Kaj ne bi popila kavicu. To bu odmah. Već je kuhana. Baš imam finu hausbranticu.

Haustrandt! Pa da, ide u Leibnitz po kavu. Lijepa joj je soba. Volim kad nije pretrpano. Šteta, tepih je malo odveć živih boja, ne pristaje uz ovaj starinski namještaj. Uh, joj, koliko knjiga! Vidi, ima ih puno na engleskom. Nije ih valjda sve pročitala...

Vidi, molim te, ima sve Siriuse. Ma nemoj!

Naravno, i papiga. Neizbježna kompenzacija u njezinim godinama... Sva sreća što nije mačka ili još gore, pekinezer. Kladim se, da je zove Lora!

Pa dobra, milostiva, daj tu kavu! Nisam došla na ćakule. Kažu »Petnaest, dvadeset minuta po stanu, to će vam biti dosta«. Jest, šipak i trule brokve. Pa naletiš na onakvog tipa kao jučer, sve oteže, cukun, muva se, prodaje idiotske duhovitosti, samo da mi može dulje proučavati džemper. Fetišist. Edip. Noge mi uopće nije ni pogledao. A, dobit će svoje od Žene! Nije mu ni onu kavu prolila po hlačama slučajnojno! Tovar.

— Evo mene! Niste me dugo čekala, ne? Evo, sad burno mi. Hajde, pitajte. Jeste li za jedan »Lord«?

— Oh, hvala. Evo, vidite...

— Jesus, koliko papira! Sve vas to zanima?

— ... vidite, tri su upitnika. Jedan za domaćinstvo, jedan je za pojedine članove domaćinstva, a ovaj treći je za stan.

— Bome, svašta vas zanima. Kod mene vam bu lako. Ja sam sama.

— Dobro, doći ćemo na to. Sad mi recite na koga glasi domaćinstvo?

— Pa, na mene! Logično, ako sam sama, kaj ne?

Ah. Logična ženska. S takvima je teško.

— Dobro, najprije ćete mi reći o sebi, pa ćemo zatim ostalo. Recite mi vaše prezime i ime.

— Kako to mislite, »prezime i ime«? Valjda obratno, pa nismo Mađari. Kaj ne znate da je po pravopisu ispravno najprije ime pa tek onda prezime? Vi današnja djeca niš ne znate. Kaj vi velite »Tesla Nikola« i »Dedić Arsen«?

— Znam to. Također znam da se između prezimena i imena stavlja zarez ako se zbog nekog razloga mora pisati obratnim redoslijedom.

Tako, sad sam joj rekla. »Današnja djeca«. Već su mi navrh glave »današnja djeca«.

— Znate? — sumnjičavo me pogledala. — Bravo. Danas djeca niš ne znaju, samo rokenrol. Pitam se, kamo ide ovaj...

— Recite mi, molim vas, vaše prezime i ime.

Ovo je rekord. Ovdje sam već deset minuta, a nisam ni počela upisivati.

— Rehner, Adelija.

— »Rehner« se piše bez »c«?

— O, da. Znaš, mala moja, »Rechner« na njemačkom znači »račundžija«, pa su me zafrkavali da sam proračunata. Osim toga, nismo u Njemačkoj, ne?

Opet predavanje. Kladim se, da je profa u penziji.

— Ah, došli su dečki. Oprosti, odmah sam natrag.

Netko je bio ušao u stan. Čuli su se muški glasovi, šuškanje kaputa, koraci kroz hodnik. Ovi »dečki« su sigurno neki od podstanara, Zašto je morala izići iz sobe? Da im kontrolira jesu li obrisali cipele? Ili da nisu doveli mačke ili neki sličan štos tipičan za gazdaricu...

Gospe moja, kakvo je to brujanje?

Cijelim je stanom odjeknulo nekakvo resko brujanje kao od prevelikog, oronulog električnog mlinca za kavu. Trajalo je to nekoliko trenutaka, a onda je utihnulo i milostiva se vratila u sobu.

— Evo mene. Oprosti, mala moja, kaj si me morala čekati. Morala sam dečkima uspostaviti most da mogu doma.

Ha?

— Molim? Kakav most?

— Pa, Einstein-Rosenov.

Einstein? Rosenou? Most?

Luda baba. Bolje da ne pitam da ne izazovem novo predavanje. Bit će najpametnije ako se budem pretvarala kao da mi je sve jasno.

Joj, već je jedanaest i kvarat. Mačko, požuri!

— Mjesto i... ovaj... datum rođenja?

— Ha ha, ne boj se, ja se ne sramim svojih godina. Ja sam ti ženska iz ovog stoljeća. Moderna. Zagreb. 1913. A ti, mala?

— Molim?

— Ti nisi iz Zagreba?

— Ne, nisam.

— Aođakie si?

Gospe moja, kako je znatiželjna.

— Iz Tkona. To vam je...

— Pa znam ja gdje je Tkon! Pričao mi Jerko. On je iz Filip Jakova.

Jerko iz Filip Jakova. Bakotić?

— Jerko Bakotić?

— Ne Jerko Miličev.

— Aha.

Kako je svijet malen! Dakle, tu stanuje Jerko... Oh, on je iz Krmčine, stara je pomiješala... Cukun jedan, čuva tu tajnu kao da je državna. U životu nisam srela čovjeka koji bi tako uporno tajio gdje stanuje. Sad mi je jasno. Stidi se ove aždaje. Ili boji? Tko zna što bi nam učinila da me zatekla kod njega...

— Kaj ti je, mala? Sva si crvena u licu. Pa nije vruće...

Lisica, Jel to ona meni namignula, ili mi se čini? Perverzna...

— Ne, nije mi ništa. Rekli ste, da ste sami. Udovica?

— Ne, kaj god. Nisam se nikad udavala.

Ha, sigurno je i njoj mati zanovijetala uči, uči, dijete, imaš vremena za momke. Gospe ti svete, neću valjda i ja tako...

— Zvanje?

— Penzioner.

— A prije? Dok ste još radili?

— Nastavnica u srednjoj Školi. Engleski i njemački.

Nastavnica. Predavanja su joj u krvi. Odakle joj samo pare za narukvicu i ovaj kristal u vitrini i Leibnitz?... Ah, cufcunu jedan, pa stanarina! Nekoliko podstanara, po nekoliko tisuća svaki...

— A ti, mala, studiraš?

— Kemiju. — Bolje da joj odmah kažem, ionako će me pitati.

— A, ne. Nije ti to pametno. Nije. Kaj buš... Oh, oprosti. Ja tu brbljam kajkavski, sigurno me ništa ne razumiješ. Htjela sam reći, što ćeš početi s kemijom? Ići u nekakvu tvornicu ili institut, miješati svakakve smrdljive tekućine, može ti još i eksplodirati u ruci. Astronomija, mala moja, astronomija! To ti je prava znanost! Astronomija, astrofizika, kozmologija... to su korisne stvari! Nikad neću sebi oprostiti što sam išla na preparandiju... Oh, opet dečki. Odmah sam natrag!

Luda kuća. Još gore nego što mi je bila opisala baba s prvoga kata. Ma kakav korzo, to je kao prvomajska parada. Nikakvo čudo što se Jerko ne usuđuje da mu dođem u posjete.

Ovo brujanje je grozno. Cijeli stan vibrira. Da mi je samo znati...

— Prokleta automatika. Stalno se kvari, u grob će me potjerati prije vremena.

— Kakva automatika?

— Pa satni mehanizam, ne? Valjda ne misliš da ja uvijek ovako skačem uspostavljati most! Kao da nemam pametnijeg posla!

— O kakvom vi to mostu...

— Rekla san ti već, Einstein-Rosenov most. No dakle, vi mladi nemate pojma o ničemu. Katastrofa. Svet bu propnl kad nas starih više nebu: A kaj se ja čudim... pardon, što se ja čudim. U moje vrijeme je sve bilo drugačije. Sve ove eksperimentalne škole... i novine vas uče glupostima. Evo, baš danas čitam u »Večernjaka«, u filateliji, o prijedlogu da u Americi meću reklame na marke. I zamisli, piše da američka pošta pušta u promet šest bilijuna maraka godišnje. Šest bilijuna, zamislit... Je li. mala, znaš li ti koliko je to bilijun?

Gospe moja! — Znam, Tisuću milijardi. — *Što je ovo. Ispit?*

— Bravo! Vidiš, za Amerikance bilijun je milijarda. Oni ne kažu milijardu, znaš, nego biliion. A onaj koji je tobože napisao onaj članak u »Večernjaku« nigdje ne kaže da je to zapravo preveo s engleskog, i nema pojma, ignoramus, da se tu ne radi o bilijunima maraka, nego samo o...

Otplivaj stara, nisi više za katedrom!

— Oprostite, ali meni se žuri, znate. Danas još moram obići...

— Oh, joj, jasno! Jasno. Samo ti mene prekini. Ja ti se ovako znam zaletjeti, pa bez kraja i konca. Navika!

— Imate li kakvih prihoda osim mirovine? Znate već, zemljište, iznajmljivanje soba... — Tu smo. Sad ću znati.

— Nemam nikakvih. Osim što mi dečki plaćaju za korištenje mosta.

— Htjeli ste reći: korištenje kreveta?

— Ma ne. Mosta. Lijepo sam ti rekla: mosta.

Eh, stara, ovo ti je bogato, što još neće izmisliti? Bit će bolje da je ne izazivam, još bi mi mogla prirediti kakvu neugodnost. Mačko, čuvaj živce i čini se tošo.

— Kako bi to nazvala? Uslužna djelatnost, može li?

— Baš tako. Pametna si ti glavica.

— Hvala. — *Gospe ti, od koga sam dobila kompliment?* —Sad smo gotove s ovim formularom, hajdemo na slijedeći. — *Divota. Dvadeset minuta za jedan jedini formular!*

— Kako se zovu ostali članovi domaćinstva?

— Koji ostali članovi? Pa rekla sam već, da sam sama!

— Ne morate se bojati. Ako vam podstanari nisu prijavljeni, nitko neće saznati. Podaci koje upisujem u upitnik stroga su tajna i koristit će se samo u statističke svrhe. — *Koliko ću još puta izrecitirati ovu frazu?*

— Lijepo ti kažem... Kod — mene — ne — stanuje — nitko!

— Oni svi kaputi u hodniku...

— A kaj se tebe tiču kaputi! Valjda ne popisuješ koliko kaputa netko ima u hodniku!

— A oni ljudi što su u dva navrata...

— Vidi ti detektivke! Ti, mala moja, misliš da su to moji podstanari! Kaj god. Oni su samo u prolazu.

Ha?

— Kako to mislite: u prolazu?

— Pa lijepo. U prolazu. Ne govorim kineski.

— Ma kamo bi to oni mogli prolaziti? Valjda ne u neki drugi stan? Ili to, što oni prolaze kroz hodnik u svoju sobu vi zovete »u prolazu« a jasno je...

— Slušaj me, mala moja, ne budi bezobrazna Jesi li mene došla popisati ili me vrijeđati... IŠ LORA! IŠSS!

Prokleta papiga. Nije našla pametnije mjesto kamo da sleti nego na rub šalice s kavom. Samo mi je još trebala mrlja od kave na suknji!

— Joj, oprosti Lori, tak mi je neugodno. Iš, Lora, srami se! Beštija jedna! Baš mi je neugodno. Hodi brzo da te operem. To se da fino oprati, samo brzo dok je još friško!

— Mogu i sama, hvala. Samo mi recite gdje je kupaonica.

— Kad uđeš u hodnik, odmah vrata nadesno. Baš mi je neugodno...

Bila bih se okladila da je papiga namjerno sletjela na šalicu. Prokleta ptičurina, kao da je znala da mora gospodaricu vaditi iz neugodne situacije! Ah, tu je kupaonica...

Joj, što to zvoni...

To je valjalo vidjeti, pa da čovjek povjeruje. Pravo pravcato zvonce obješeno o dovratak, kao u starinskim trgovinama, da vlasniku javi kako je netko ušao. Mora da je gust promet u ovoj kupaonici.

Vidi, vidi, čisto kao apoteka. Što bi se reklo, moglo bi se jesti s poda. Pustila sam vodu u umivaonik i počela čistiti mrlju. Sva sreća, nije velika. Ova mi suknja treba prekosutra za ispit. Staroj analitičarki bi pao mrak na oči da joj istrčim u

nečem izazovnijem. Već je i ova na rubu...Ah, fino, više se ne vidi. Brišući ruke, lutala sam pogledom po kupaonici. Pažnju mi je privukla kada. Zapravo je isprve nisam ni primijetila iza one zavjese. Bila sam radoznala, pa sam provirila iza nje. Ukazala se kada. Obična kada kao svaka kada, ali je ova bila puna nečega što mi se učinilo kao nekakva sasvim bijela kaša. Pogledala sam izbliza, opipala prstom, liznula... to vam je naša bolest kemičarska!... i zaista! Kada je bila puna rijetke kaše od pšenične krupice! Puna kada neslane bijele kaše.

Moram priznati da sam se u sobu vratila pomalo uplašena i nestrpljiva da što prije dovršim ovaj posao i dam petama vjetra.

Milostiva je sjedila kao da je sve na ovom svijetu apsolutno normalno. Takve su najopasnije. Mirne, mirne, a onda, ako ih izazoveš — tres po glavi!

— Je li nestala mrlja? Nikad ne bih oprostila Lori da ti je upropastila suknju!

— Da, sasvim je u redu. Ne brinite. I ne ljutite se, nije ptica kriva. — Tako, tako, samo nježno! — Već je kasno, morala bih dovršiti posao kod vas. Imam još same nekolika pitanja.

— Samo pitaj.

— Što vam to tako vonja?

Samu sam sebe iznenadila. Pitanje mi je izletjelo sasvim nehotice, činilo mi se, kao da je nešto jako zagorjelo. Kao da je prekipjelo mlijeko, ili nešto slično. Mrzim taj vonj, još od doma. Meni uvijek prekipi mlijeko, a mati mi to ne može oprostiti.

— Što si rekla?

— Čuje se neki strašni vonj.

— Ne razumijem? Vi Dalmatinci...

— Nešto smrdi!

Milostiva se trgnula, ukočila, frknula nosom, a onda uz vrisak »Jesus! Moja rupa za Stevu« izletjela iz sobe kao da je svi vrazi gone.

Sad mi je bilo dosta. Onaj »most« bih još mogla shvatiti kao djetinjastu izmišljotinu kojom je naivno htjela zamagliti moje pitanje o podstanarima. Kaša u kadi je svakako ludost, ali možda ženska ima nekakvoga razloga da svoju kadu napuni kašom. Možda se u njoj kupa, kao Kleopatra u mlijeku. Ali ovaj vrisak je bio spontan. Sjećat ću ga se dok živim. »Jesus! Moja rupa za Stevu«! Kome zagori »rupa za Stevu« spada u ludnicu i tu nema diskusije.

Mačko, kidaj dok si živa i u jednom komadu.

Brzo sam trpala formulare u mapu skupljajući ih sa stola, onda sam opazila da mi je jedan list pao na pod i odsklizao se ispod naslonjača. Dok sam ga dohvatila i uvukla u mapu izgubila sam previše vremena. Milostiva se vratila u sobu.

— Sve sam morala baciti. Kakva šteta. Dvije kile najboljeg kukuruznog grisa i pet deka kave! Znaš li ti, mala moja, koliko to danas košta? A germu sam jedva i našla. Sva sreća, ostalo mi je dovoljno za novu rupu. Sutra dolazi Stevo, siromah, ne mogu ni zamisliti da ga ne dočeka njegova rupa. Znaš, on ti ima astmu, pa sam mu za rođendan, znaš... pa sam mu obećala depresiju. Tako se veselim! Već ga vidim kako će se radovati kad mu kažem da ima most do jedne divne depresije!

Slušala sam je kao opčinjena. Gospe ti, to je mašta! Sasvim nehotice sam je upitala:

— Kakve depresije?

— Jesus, mala, kaj ti nisi išla u školu? Depresija, to je kad je tlo niže od mora. Tamo je gušći zrak, a to je dobro za astmatičare. Kao u Izraelu oko Mrtvoga mora, ili u Kaliforniji Dolina smrti.

Mati moja, nećeš me više vidjeti živu! Pa mrtvo ovo, pa smrt ono...

—...jasno, neću mu uspostaviti most u Dolinu smrti, tamo je prevruće i suh je zrak. Imam jednu predivnu depresiju...

Zaustila sam da je pošaljem k vragu i da se pokupim glavom bez obzira, ali se umjesto toga smrzoh od užasa. Čula sam kako odjekuje ono zvonce obješeno nad vrata od kupaonice, pa kako ona cvile otvarajući se, nečije teške korake sa zvonkih pločica na podu kupaonice na mekši, mukli parket u hodniku, a onda se sobna vrata otvoriše... mati moja... i na njima se pojavi neki dasa.

* * *

Danas, tjedan dana kasnije, mogu sabrano i logično objasniti zašto sam se onda uplašila. Jednostavno, bila sam u onoj kupaonici nekoliko minuta ranije i u njoj nije bilo nikoga. Kao što sam bila potpuno sigurna da nitko nije ušao u tu kupaonicu poslije mene. Kako je, dakle, netko mogao izići iz kupaonice ako nije bio u njoj?

Tih mi se nekoliko trenutaka ušasa glavom utrkivalo cijelo čudo najluđih misli. Lude babe, vještice, Landru, frankenštajni i drakule, misteriozni nestanci, tajna vrata u zidovima, mrtvaci što izranjaju iz kade napunjene hladnom, sluzavom kašom. Možete zamisliti!

Sva je sreća da je dasa izgledao sasvim drugačije nego što čovjek zamišlja nadnaravne posjetioce. Čisti skandinavski tip. Visok, vitak, atletskih mišića koliko hoćeš, plava kosa, polnjumenovske oči. Igrom slučaja upravo tip na kakve sam slaba. Nisam još preboljela Darka (bio me ostavio cukun za volju one koze... ni ime joj neću spomenuti. A Jerko je slaba utjeha) a ovaj mu je tip bio sličan kao brat rođeni.

Pomoglo mi je i njegovo ponašanje. Sasvim je nedrakulinski za trenutak zadržao pogled na mojoj kosi (toga mi je jutra baš uspjela frizura) pa znalački spuznuo pogled niz džemper (sporo: nisam baš daska) i suknju, opet ga za trenutak s očitim odobravanjem zadržao na nogama, pa ga naglo podigao do moga lica, nasmiješio se i rekao »Bok« Sjećam se, kako sam pomislila da mračne sile valjda ne pozdravljaju s »bok«. Osim toga, nije ga zainteresirao moj vrat kako bi se moglo očekivati od jednoga drakule (a vrat mi, da budem samokritična, i nije ništa naročito), nego baš noge. No, dobro, imam gala noge na zavist svim mačkama na godini ali je njegov interes za njih jasno govorio da je običan, živ čovjek. Vraški zgodan čovjek. Imponiraju mi tipovi koji se ne boje pokazati mački kako im se sviđa što na njoj vide.

(U ovakvim situacijama čovjek pomišlja na najbezveznfje stvari. Meni se kroz glavu naganjala misao kako je ono Elza nedavno rekla »Stara moja, ostarjele smo, više nam se dečki ne okreću za nogama«. Jadna Elza, ne vjerujem da se njoj

ikad itko okretao za nogama.)

Bilo kako bilo, dasa se onda okrenuo k milostivi, pružio joj tri crvendaća, rekao »To je taksa za ovaj mjesec, milostiva«, još jednom me ošinuo pogledom (tu sam se čak malo naježila), namignuo, izišao iz sobe, čula sam mu korake kroz hodnik, pa kroz ulazna vrata van iz stana.

Tko zna, što je milostiva pročitala na mome licu, jer se nekako lukavo nasmiješila i rekla:

— To je Andrija. Voli se skijati, pa sam mu uspostavila most u ekvivalent Alpa.

— Aha — rekla sam. A što bih drugo? Baba je očito luda. Ili pak misli da je puno lukava. Ako joj se izmišljaju ovakvi hijeroglifi da sakrije svoje podstanare, neka joj. Neću je valjda pitati da mi polaže račune! Imam prečega posla.

— Samo da mi još Andrija popravi motor, čula si, kako bruji? Nikako da uhvatim vremena da ga podmažem kako valja. Jedoga će mi dana donijeti nevolju. Već mi se čini da mi se rupa ne vrti dovoljno brzo.

— Molim?

— Pa da, mora se vrtjeti dovoljno brzo. Inače zjenica rupe nije dovoljno velika, pa dečki ne bi mogli kroz horizont događanja bez opasnosti da upadnu u singularitet. Taj je sigularitet strašno opasan, znaš, može te začas zgnječiti kao muhu. — Bolno je uzdahnula. — Taj će mi motor živce pojesti.

Neki me vrag potjerao da se krenem šegačiti sa starom pa sam rekla:

— A ne bi moglo bez motora?

— Jel' ti to mene zezaš? Pa još je 1975. Robinson dokazao da je Kerrovo rješenje Einsteinovfh jednadžbi iz 1916. točno, i da je Kerr imao apsolutno pravo kad je u Schvvartzschildov model uključio rotaciju. Sama sam imala problema tko će mi nacrtati Kruskalov dijagram, razumiješ, i bilo bi povuci — potegni da nije bilo Ksenije. Ta mala tako lijepo riše! Najbolja je u razredu. Umjetnica. Ona je moja nećakinja, znaš. Ide u školu primjenjene umjetnosti. Ima zlatne ruke...

Milostiva je vjerovato dalje brbljala, ali je ja nisam čula. Robinson! Kerr! Schumrtzschild! Kruskal! Pa ona to bulazni o crnim rupama, gospe moja! Astronomskim rupama, a ne... Ako se dobro sjećam, Einstein-Rosenov most je veza kroz hipersvemir između crne rupe u našem svemiru i bijele rupe — kvazara?? — u nekom drugom... Nije moguće da me hoće nasanjkati na taj štos! Što sve neće izmisliti da zataje podstanare.

(Ne čudite se što znam za ove stvari. Ako sam zgodna mačka i studiram kemiju ne mora značiti da sam tupoglava. I Marija Curie je bila mačka i studirala je kemiju...)

— Milostiva!

— Kaj? — Izgleda, da sam je prekinula u pola rečenice. Nije se odmah snašla.

— Vi to u stanu imate Einstein-Rosenov most?

— Pa to ti sve ovo vrijeme govorim!

— A kako ste ga, zaboga...

Krivo je razumjela što je želim pitati. Počela mi je tumačiti kako je došla na

ideju da uspostavi most.

— Oh. slučajeo. Sasvim slučajno. Štefa je jednoga dana... znaš Štefu, bila si već kod nje na prvome katu...

— Ona mi je i rekla za vaše podstanare!

— Opet ti o podstanarima! Sad mi je jasno, to je tebi Štefa napunila glavu. Zavidna babetina. Primitivna. Ne razlikuje znanost od vica. Glupa kao noć. Možeš li mi vjerovati, pokušala je s dalekozorom! Hahaha, tobože ako si smanji podstanare, moći će ih više smjestiti u onaj svoj sobičak. Jasno, da joj nije uspjelo.

— Ne razumijem.

— Znaš li onaj vic kako se love krokodili pomoću dalekozora?

— Aha, to je onaj, kad gledate krokodila naopako kroz dalekozor, pa krokodil izgleda mali, pa ga strpate u džepl

— Baš taj. Zamisli blažene glupače, ona je htjela tako sa svojim podstanarima!

— I nije joj uspjelo?

Moj lajavi jezik brži od pameti! Milostiva se namrštita i uvrijeđeno rekla:

— Jel' ti to mene zafrkavaš? Sram te bilo! Razočarala si me, da znaš. Već sam ti povjerovala da si pametna djevojka. Htjela sam ti već ponuditi da i tebi uspostavim most kod mene. Nezahvalno derle.

— Oprostite mi. Pobjeglo mi je. — Samo mi je još trebalo da se naljuti na mene. Kako da je umirim? Još će me nečim tresnuti po glavi... — Nisam ja to ozbiljno mislila. Počeli ste mi pripovijedati kako ste...

— Ah, da Štefa. Bila je jednog dana kod mene na kavici; to ona uvijek nanjuši kad ja imam hausbranticu. Šesto čulo...

Dobro je; izgleda, da sam je umirila, Mačko, drži jezik i pretvaraj se da joj sve vjeruješ! Usput gledaj prema vratima

— ... Jadikovala, kako je kućanstvo rupa bez dna. A baš sam nekako u ono vrijeme čitala o crnim rupama. To mi je dalo ideju.

— Ali, odakle vam crna rupa? — Nisi je valjda kupilo na Ponterossu.

— Pa skuham je, ne?

— Sku-ha-te-je? — Ona je skuha. Gospe ti. Crna rupa na lešo.

— Naravno. Imam prvoklasni recept. Znanost, mala moja, znanost. Astronomija! Kao što sam ti već rekla. Sve tamo piše.

Ma nemoj.

— Ali crne su rupe, ako se he varam, puno guste?

— Još kako. Osam puta deset na petnaestu grama na kubični centimetar. Ali to je prosjek. Singularitet je kud i kamo gušći: deset na stotu grama! Cijeli jedan googol! Dugo sam se mučila... bezuspješno, moram priznati... da dosegnem tu gustoću. Sve dok se nisam dosjetila kvasca.

— Koja korist od kvasca?

— Pa da masa jače kolabira, to je bar jasno! — Opet se počela nervirati. — Kolabirana masa, to ti je, mala moja, kad se slegne pa bude strašno gusta. Vi mladi nemate pojma. Poj-ma. Metneš kvasac, pa kad se masa počne dizati, brzo metneš na hladno. Slegne se k'o sam vrag. Zar se tvojoj materi nikad nije dogodilo da joj

se dizani kolač slegne? Možeš zube polomiti.

Pa, jest, ima pravo. Sjećam se, mati je bila bijesna poput poskoka. Prvi put sam je čula psovati. I posljednji. Čudno je, kako luđaci uvijek pronađu neku logiku kojom će se opravdati. Ova stara je fascinantna.

— I zato mećete kvasac u kolač?

— Kakav kolač? Tko govori o kolaču? Kaša, mala moja, kaša. Najbolja je od fine kukuruzne krupice kuhane u kišnici. Voda iz vodovoda je pretvrda. Stefa se zeznula; nije me htjela slušati, pa je išla kuhati žgance. To vi na moru zovete palentom, zar ne? Aha. Dakle, Stefa je kuhala palentu, pa nije postigla ništa. Kaša je rijetka, pa se ima kamo zgusnuti. A žganci... ne, palenta je već tako i tako gusta, ne? Nema se više kamo zgusnuti. A kavu mećem da rupa bude crna.

Logika, kažem vam!

— Najviše sam se namučila dok sam izračitnala koliko veliku rupu trebam. Nigdje nisam našla formulu odnosa promjera crne rupe i zjenice. To je jako važno. Ako je zjenica premala, buć! upadoše dečki u singularitet. Bilo bi mi žao. Neki su jako simpatični.

I zgodni. Naročito onaj Skandinavac... Andrija.

— I kako ste se snašli? — Neka samo pripovijeda. Kažu, da luđaci nisu opasni dok pripovijedaju.

— Bogme sam se naračunala. Primijetila sam, da je odnos otprilike koliko kilometara promjera crne rupe, toliko metara promjera zjenice, pomnoženo sa deset. Recimo, ako crna rupa ima promjer od 58,3 kilometara, zjenica joj je promjera 590 metara. Ili 23,7 kilometara i 240 metara. A kom da smjestim rupu od 23 kilometra, ha? Koliko bi mi samo grisa trebalo! Osim toga, ne trebam 240 metara zjenice. Dovoljno je koliko treba da se provuče čovjek. Tako mi je ispalo da mi treba 0,04 kilometra crne rupe kako bih dobila 40 centimetara zjenice. Tu sam imala sreće! Zamisli slučaj: trebaju mi četiri metra crne rupe, a baš je toliko velika tava u kojoj Grci u Ateni peku one fine palačinke... kako to oni zovu .., paksos, maksos, tako nekako... zaboravila sam. Nema veze. Bila sam si jednu nabavila, i sad mi je baš dobro poslužila.

Nešto mi se nije slagalo. Izbrbljala sam:

— Milostiva, 0,40 kilometra nije četiri metra, nego četrdeset!

— Nemoj mi reći! — Bila je jako začuđena. — Zar zaista?

Izvadila sam digitron i izračunala. Nije se mogla načuditi.

— Vidi, vidi. Imaš pravo. Zamisli, kako čovjek može pogriješiti! Zato ja nikad ne vjerujem mesarima. Prevare te za tili čas. Kažeš, četrdeset metara? Kakva sreća! Kako bih samo smjestila rupu od četrdeset metara u ovaj moj sobičak od četiri na četiri i po? Kako je dobro, što to nisam ispravno izračunala!

Oh, matematičari cijeloga svijeta, gdje ste? Evo vam ovdje rješenja za sve vaše probleme!

— Samo me tješi, što je i Adrian Berry pogriješio. On je napisao onu krasnu knjigu iz koje sam sve to naučila... Čekaj malo, ili je to bio Carl Sagan? Mmmm... ne. Berry. Sagan je onaj prostak koji je poslao one svinjarije u Svemir na Pioniru Deset. Onu pločicu s golim muškarcem i ženom. Sve im se vidi. Prostak. I još se

vadi da to nije on nacrtao, nego njega žena. Linda. Kako ga nije stid? Svodnik.

Gospe moja, kako da pobjegnem? Proklet neka je dan kad sam se prihvatila ovoga posla. U Životu nisam srela toliko prostaka, fetišista i... sad još ova. Za par bijednih tisuća. Ma skoro da bi mi bilo bolje da sam stala na pločnik...

— Takav učenjak, taj Berry, pa mu se dogodila takva pučkoškolska greška. Zamisli, prema njegovom računu treba mi 0,005 posto mase Sunca da načinim takvu crnu rupu kakva meni treba. Kaj god. Pa on nema pojma da se od nula cijelih dvjestadvadesetipet grama kukuruzne krupice ne može skuhati ni da se mrav dosita najede, a kamoli kaše za četiri metra promjera? A gdje je još kava i kvasac i voda. ha? Vidi se, da u životu nije ništa skuhao.

— Ali, milostiva, 0,005 posto mase Sunca ne može biti nula cijelih koliko-ste-rekla?

— Evo ti, pa važi sama, ako mi ne vjeruješ! Evo ti sunce, ima Četiri i po kile, pa računaj sama! — Rukom je pokazala na električno sunce... sobnu grijalicu... u kutu. Gospe sveta!

— Ma on je mislio na pravo Sunce, na nebu...

— Glupost. Kako je mogao misliti na pravo Sunce, pa sama kažeš da je ono na nebu. I vruće je, ake nisi znala. Povrh toga. Sunce ima masu od skoro 2 000 000 600 000 000 000 000 000 000 000 kiia! I sad izračunaj 0,005 posto od toga. Neka te ne zavara mali postotak! To je još uvijek 100 000 000 000 000 000 000 000 000 kila. Gdje da nađem toliko krupice, ha? U čemu da skuham toliko kaše? Jesi li ti, mala moja...

Opet je netko ušao u stan. Milostiva se ispričala i izišla iz sobe da... da »pusti motor sa staroga mlinca za kavu u pogon kako bi dala potrebnu rotaciju crnoj rupi koja je potrebna da njeni dečki ne upadnu u singularitet, i da tako uspostavi Einstein-Rosenov most«... valjda do kakve lijepe depresije , .

Nisam oklijevala. Čim sam začula poznate mi resko brujanje — taj bi motor zaista valjalo podmazati! — strugnuti sam iz stana glavom bez obzira. Na dizalo nisam ni pomislila. Sletila sam niza stepenice kao da ih nema (izgubivši usput potpeticu s lijeve cipele — moj najbolji par cipela; na ispit sam morala u starima), izjurila van na ulicu (uopće se ne sjećam kako sam otvorila vrata; možda su bila otvorena), i trčala, ne mareći za damsko dostojanstvo, kao da me vile gone dok me nisu noge izdale.

* * *

Formulare sam poslije do kraja ispunila napamet, odoka. Nisu primijetili ništa. Odnijela ih je Elza i rekla da sam bolesna, da ne mogu nastaviti posao.

Sobu još nismo našle. Usred semestra... Imamo JOŠ dva danu. Nemamo pojma kako ćemo. Na klupi u parku...

Čak sam pomislila da ipak odem do milostive. Konačno, premda je očito luda, nije mi se činila agresivnom. Muči me onih trista dinara. Hajde nađite krevet u Zagrebu sa ciglih trista dinara.

Ako ništa drugo, tamo bih možda mogla još jednom sresti onoga Skandinavca Andriju. (Elza mi ne da mira pričama neka pričekam da me potraži s onom potpeticom... kao Pepeljugu. Dok joj ne dam jednu preko nosa.)

Najviše me muči nepobitna činjenica da je taj dasa zaista izišao iz kupaonice u kojoj nije bilo apsolutno nikoga.

Možda sam ja luda što nisam povjerovala milostivi?

A. E. Van Vogt: Dragi prijatelju

Dear Pen Pal

Preveo Zoran Milović

Dragi prijatelju,

Kada sam primio tvoje prvo pismo, preko interstelarnog dopisnog kluba, moja je prva reakcija bila da na njega uopće ne obratim pažnju. Raspoloženje čovjeka koji je posljednjih sedamdeset planetarnih perioda — čini mi se da ih vi nazivate godinama — proveo u zatvoru na Aurigaei, nije raspoloženje koje bi omogućilo ugodno razmjenjivanje pisama. No ipak, život je tako dosadan, da sam napokon odlučio da ti odgovorim.

Tvoj opis Zemlje doista zvuči uzbudljivo i zanimljivo Volio bih bar neko vrijeme proživjeti tamo. U vezi s time imam zanimljiv prijedlog, no neću ti ga iznijeti sada već nešto kasnije, kad ga malo bolje proučim i razvijem.

Opazit ćeš da materijal na kojem ti pišem ovo pismo ima neke neobične karakteristike. To je visoko osjetljiv metal, vrlo tanak i savitljiv. Priložio sam ti nekoliko listova, kako bi mi na njima odgovorio. Volfram umočen u bilo koju jaču kiselinu ostavlja na njima izvanredno jasne tragove. Neobično mi je važno da svoja pisma pišeš na ovim listovima. Razlog je taj što su moji prsti isuviše vrući — doslovno je tako — da bi u njima mogao držati vaš papir a da ga ne uništim.

To bi bilo sve za prvi put, više ti neću ništa napisati u ovom pismu. Možda ti nije stalo do dopisivanja s osudenim kriminalcem, tako da sljedeći potez propuštam tebi, pa odluci.

Hvala ti na pismu što si mi ga poslao. Iako nisi znao kamo će dospjeti, ono je unijelo trenutak radosti u moj sumorni život.

Skander

* * *

Aurigae II

Dragi prijatelju,

Tvoj brz odgovor na moje pismo doista me mnogo razveselio i usrećio.

Žao mi je što tvoj liječnik smatra da te moje pismo suviše uzbudilo, a isto tako mi je žao ako sam svoje stanje opisao na način koji ti je pokvario raspoloženje i učinio te tužnim. Zahvaljujem ti na mnoštvu pitanja koja si mi postavio, pa ću pokušati da ti na sva i odgovorim.

Kažeš da međunarodni dopisni klub nema nikakva traga da je bilo kakvo pismo poslano na Aurigaeu. Također mi pišeš da je, prema njihovim tvrdnjama,

temperatura na drugom planetu sistema Aurigae veća od 280 stupnjeva Celzijusa, te da nije poznato da li na tom planetu postoji život. Što se svega toga tiče, moram priznati da tvoj klub ima pravo što se tiče visoke temperature, po vašim mjerilima, i pisama. Kod nas je, što biste vi rekli, vruća klima. No mi ne pripadamo ugljikovodičkim oblicima života, tako da je za nas temperatura od vaših 280 stupnjeva vrlo ugodna.

Moram te zamoliti da mi oprostiš što sam te malo prevario u vezi s načinom na koji je tvoje pismo stiglo do mene. Nisam te želio možda preplašiti, govoreći ti sve odjednom. Napokon, nisam mogao očekivati da ćeš biti oduševljen što ti pišem.

Radi se o tome da sam znanstvenik, i, zajedno s ostalim pripadnicima svoje vrste, već nekoliko stotina godina znam da u galaksiji postoje i drugi naseljeni sistemi. Budući da mi je dopušteno da se u slobodnim trenucima bavim eksperimentiranjem i istraživanjima, pozabavio sam se problemom komuniciranja. Razvio sam nekoliko jednostavnih sistema za ubacivanje u tokove galaktičkih komunikacijskih putova, no sve dok nisam razvio načine kontrole subsvemirskih zraka nisam mogao uhvatiti tvoje pismo (zajedno s nekoliko ostalih, na koja nisam odgovorio) u hladnu komoru.

Koristim hladnu komoru i kao predajni i kao prijemni centar. Kako si bio dovoljno naklonjen prema meni i mojoj molbi, te si se pri pisanju koristio materijalom i postupkom koji sam ti preporučio, bilo mi je mnogo lakše otkriti tvoje pismo između mnoštva pošte koja je stigla u najbližu ispostavu interstelarnog dopisnog kluba.

Pitaš me još i to kako sam naučio tvoj jezik. On je posve jednostavan, a posebno se prilično jednostavno može naučiti pismo. Nisam s time imao nikakvih problema.

Ako si još zainteresiran, bit ću vrlo sretan da nastavimo naše dopisivanje.

Skander

* * *

Aurigae II

Dragi prijatelju,

Tvoje me oduševljenje doista osvježuje.

Pišeš mi da sam propustio odgovoriti na tvoje pitanje kako namjeravam posjetiti Zemlju. Priznajem ti da sam tom učinio namjerno, a razlog je taj što moji pokušaji u tom smislu i moji eksperimenti da to postignem još nisu daleko odmakli. Želim da se još neko vrijeme, da tako kažem, strpiš, a onda ću ti moći pružiti više detalja. Imaš pravo kad mi pišeš da će se biće koje živi na 280 Celzijusovih stupnjeva biti veoma teško slobodno ponašati na Zemlji i miješati se s tamošnjim ljudima. To mi uopće nije bila namjera, iako da možeš biti potpuno miran. No, ostavimo za sada taj problem po strani.

Cijenim tvoju pažljivost kojom prilaziš pitanju mog zatočenja, no tvoje je ustručavanje sasvim nepotrebno. Obavljao sam neke zabranjene eksperimente na svome tijelu, na način koji su proglasili opasnim za opće dobro planeta. Na primjer, jednom sam, između ostalog, spustio svoju tjelesnu temperaturu na svega

sedamdeset stupnjeva, tako da sam skratio vrijeme radioaktivnog poluraspada svoje okoline. To je uzrokovalo neočekivani prekid u međusobnom protjecanju energije između stanovnika moga grada, tako da su me zbog toga optužili. Ostalo mi je još tridesetak godina zatočeništva. Bit će divno kada napustim svoje tijelo i ostavim ga ovdje, a sam krenem na put svemirom... no, kao što rekoh, o tome ćemo raspraviti nešto kasnije.

Ne bih rekao da smo mi superiornija vrsta. Mi imamo kvalitete koje vaša vrsta nema. Duže živimo, no ne zbog toga jer smo u tom smjeru učinili neka velika otkrića, već zato što je naš organizam uglavnom građen od jednog, nešto trajnijeg, elementa; ne znam kojim ga vi imenom nazivate, no atomska težina mu je 52,9. Naša su znanstvena otkrića od one vrste koju bi u normalnim uvjetima ostvarila bilo koja vrsta naše tjelesne građe.

Činjenica da možemo raditi s temperaturama koje su tako visoke kao — ne znam sa čime bih to točno mogao usporediti — bila nam je od velike pomoći pri razvijanju subprostornih energija izuzetne snage, koje, između ostalog, zahtijevaju izuzetno precizna podešavanja. U kasnijim se fazama ta podešavanja mogu obavljati i uz pomoć strojeva, no najvažniji dio posla, razvijanje u početnoj fazi, mora biti obavljeno 'ručno' — stavio sam ovu riječ pod navodnike zbog toga jer mi nemamo ruke onako kako ih vi imate.

Uz pismo ti šaljem i jednu fotografsku ploču, dovoljno ohlađenu i kemijskim sredstvima obrađenu da bi mogla djelovati i u vašoj klimi. Želio bih da mi na njoj pošalješ svoju sliku. Sve što je potrebno da učiniš jest da je postaviš u skladu sa zakonima kretanja svjetlosti — što će reći, kako svjetlost putuje u pravcu, moraš stati ispred ploče. Kada budeš spreman, samo pomisli »Sad!« i slika će automatski biti gotova.

Hoćeš li mi učiniti to? Ako te zanima, i ja tebi mogu poslati svoju sliku. No, unaprijed te moram upozoriti da će te moj izgled najvjerojatnije šokirati.

Iskreno tvoj,
Skander

* * *

Aurigae II

Dragi prijatelju,

Da ti samo ukratko odgovorim na tvoje pitanje. Nije potrebno postaviti ploču u foto-aparat. Taj si instrument opisao kao tamnu komoru. Ploča će napraviti sliku čim pomisliš »Sad!«. Uvjeravam te da će biti sasvim dovoljno osvijetljena.

Skander

* * *

Aurigae II

Dragi prijatelju,

Kažeš da si u očekivanju odgovora na svoje posljednje pismo pokazao fotografsku ploču jednom od doktora u bolnci — ne mogu sebi predočiti što znače riječi doktor ili bolnica, no to i nije bitno — a on je taj problem iznio vladinim organima. Problem? Ne razumijem. Mislio sam da mi vodimo ugodnu korespondenciju, privatnu i osobnu.

Bit ću ti zaista zahvalan ako mi pošalješ tu svoju sliku.

Skander

* * *

Aurigae II

Dragi prijatelju,

Uvjeravam te da me nije naljutio tvoj postupak. Samo sam zbunjen i žalim što ti ploča nije vraćena. Kako mi je sasvim dobro poznato kakve su vlade, mogu zamisliti da ti ploča neće biti vraćena još neko vrijeme. Stoga se osjećam slobodnim da ti pošaljem još jednu ploču.

Ne razumijem zašto su te opomenuli i savjetovali ti da prekineš dopisivanje. Što očekuju da ću učiniti? Možda misle da ću te pojesti na ovoliku daljinu? Žao mi je, no kisik ne prija mojoj dijeti.

Svakako bih volio da imam tvoju sliku kao uspomenu i podsjetnik na naše prijateljstvo, a ja ću ti poslati svoju čim tvoja stigne meni.

Možeš je zadržati, baciti, ako želiš, ili je dati svojim vlastima — no, u najmanju ruku, znat ću da je razmjena bila poštena.

S najljepšim željama,

Skander

* * *

Aurigae II

Dragi prijatelju,

Tvoje posljednje pismo stiglo je s tolikim zakašnjenjem da sam već pomislio kako si odlučio da prekineš dopisivanje. Sa žaljenjem sam uočio da svome pismu nisi priložio fotografiju. Iznenadila me i zbunila vijest da si bolestan, no razveselile su me tvoje riječi da ćeš mi poslati sliku čim se budeš osjećao bolje, mada mi nije sasvim jasno što time želiš reći.

No, u svemu je tome najvažnije da si mi se javio, i, naravno, cijenim stav tvoga kluba koji od članova traži da u pismima ne pišete o odviše pesimistički obojenim stvarima. Svi mi imamo svoje probleme, za koje, usput budi rečeno, smatramo da su veći od problema s kojima se sukobljavaju drugi. Evo, ja se nalazim ovdje, u zatvoru, osuđen da provedem idućih trideset godina isključen iz društva i glavnih životnih tokova. I sama pomisao na to teško pada mom nemirnom duhu, iako znam da me čeka još dug život nakon što izađem odavde, slobodan.

Unatoč tvom prijateljskom pismu, neću moći osjetiti da si potpuno, iznova ostvario kontakt su mnom sve dok mi ne pošalješ svoju sliku.

U očekivanju, tvoj

Skander

* * *

Aurigae II

Dragi prijatelju,

Tvoja je slika napokon stigla. Kao što si i pretpostavljao, tvoja me slika, odnosno izgled iznenadio. Prema tvojem opisu činilo mi se da sam uspio zamisliti tvoje tijelo i izgled. To još jednom potvrđuje da riječi nisu u stanju opisati predmet, sve dok ga ne vide oči.

Opazit ćeš da sam ti uz pismo priložio svoju sliku, kao što sam i obećao. Zdepast, kao od metala napravljen momak, zar ne, prilično različit od onoga što si očekivao, nisam li pogodio? Razne vrste s kojima bismo uspostavljali kontakte postajale bi vrlo oprezne kada bi otkrile da smo visoko radioaktivni, da smo u doslovnom smislu riječi radioaktivna forma života, jedina (za koju se zna) u cijelom svemiru.

Vrlo je teško biti ovako izoliran kao što smo to mi i, kao što sam ti već pisao, nadam se da ću ipak uspjeti umaći iz ovog nesnosnog zatvora na koji sam osuđen, no ne samo iz zatvora već i iz tijela iz kojeg se obično ne može pobjeći.

Možda će te interesirati da čuješ koliko sam daleko otišao u razvijanju ove svoje ideje. Problem koji je u sve ta uključen jest izmjena ličnosti s nekom drugom osobom. Zapravo, to i nije izmjena u onom smislu u kojem se obično upotrebljava ta riječ. Neophodno je dobiti »otisak« obje osobe, isto kao i »otisak« njihovih mozgova, misli i tijela. Kako je u ovoj fazi procesa stvar jedino tehničke prirode, potrebno je jednostavno dobiti kompletne fotografije i izmijeniti ih. Kada kažem kompletne, onda time mislim reći da na njima mora biti zabilježena svaka vibracija.

Idući je korak provjera jesu li fotografije doista razmijenjene, odnosno, da li svaka strana ima u svojoj blizini kompletnu fotografiju onog drugog. (Već ti je prekasno, dragi moj prijatelju. Već sam pustio u pokret subprostorni međutok energije izmedu ploča, tako da ti je već svejedno i možeš isto tako nastaviti čitati kao i dosad.)

Kao što već rekoh, to nije izmjena ličnosti u doslovnom smislu. Originalna ličnost svake individue jednostavno je — da tako kažem — izbačena iz svijesti, a zamjenjuje ju slika ličnosti s »fotografske« ploče.

Sa sobom ćeš ponijeti potpuno sjećanje na svoj prijašnji život na Zemlji, isto kao što ću ja sa sobom ponijeti sjećanje na svoj život na Aurigaci. Istovremeno, zamućena sjećanja tijela u koje smo stigli također će nam stajati na raspolaganju. Naše će se potisnute ličnosti stalno boriti da dođu do svijesti, no nikada neće imati dovoljno snage da u tome uspiju.

Čim osjetim da sam se zasitio Zemlje, izmijenit ću tijelo s pripadnikom neke druge vrste. Za trideset godina, bit ću sretan da ponovo dobijem svoje tijelo, a ti ćeš onda moći dobiti tijelo u kojem se tada budem nalazio.

Mislim da će ovo biti vrlo sretno rješenje za nas obojicu. Ti ćeš, izbjegavši svoj kratkotrajni život, nadživjeti sve svoje suvremenike, a uz to ćeš doživjeti zanimljivo iskustvo. Priznajem da ja za sebe očekujem bolji dio u ovoj zamjeni, no, za sada, bilo bi dosta objašnjenja.

Dok stigneš do ovih riječi, pismo ću već čitati ja a ne ti. No, ako postoji još ijedan svjesni dio tebe, do viđenja, za sada, dragi prijatelju. Bilo je ugodno razmjenjivati pisma s tobom. Javljat ću ti se s vremena na vrijeme, obavještavajući kako stoje stvari sa mojim putom po svemiru.

Skander

* * *

Aurigae II

Dragi prijatelju.

Mnogo ti zahvaljujem što si ubrzao stvari. Dugo sam oklijevao razmišljajući da li da te pustim da na sebi izvedeš taj trik. Vidiš, vladini su znanstvenici analizirali prirodu i osobine one prve fotografske ploče koju si mi poslao, tako da su mi dopustili da konačnu odluku donesem sam. Odlučio sam da svakako trebaš uspjeti u svojim nastojanjima da me usrećiš.

Sada znam da te ne moram žaliti. Tvoj plan da osvojiš Zemlju nikamo te ne bi doveo, no činjenica da je ta ideja potekla od tebe dopušta mi da prema tebi ne osjećam sažaljenje.

Do ovoga trenutka mora da si već shvatio da čovjek koji od rođenja leži paraliziran, i pati od srčanih mana i napada, ne može očekivati dugotrajan život.

Sretan sam što ti mogu javiti da tvoj, nekad usamljeni, dragi prijatelj uživa u svom novom tijelu i da se s velikim zadovoljstvom potpisuje imenom na koje očekuje da će se ubrzo navići.

S najboljim željama,
Skander

Milanče Marković: Sejač

Na svaku pošalicu prisutnih Danica bi se zarumenela i onda stidljivo spustila pogled. Sedela je za stolom kraj Petra, koji je, za razliku od nje, s oduševljenjem primao čestitke rođaka i prijatelja što su stizali na svadbu.

— Ka bi rekao da je našoj Danici već devetnaesta — čudila se tetka. — Koliko do juče igrala se s devojčicama, a već je došlo vreme i da je udajemo. Vreme kao da jednostavno leti.

— Da nije dece, ne bismo ni opazili da starimo — rekla je Stanka, nevestina majka.

Danica nije volela ovu gužvu, muziku i narod što sedi za stolom prepunim jela i pića. Bila je obična skromna povučena devojka. I vrlo lepa — to je svako morao da prizna. Bela, venčana haljina koju je sada nosila, isticala je svu lepotu mlade, nedirnute žene.

Petra je poznavala od detinjstva; prijateljstvo se pretvorilo u ljubav i niko nije imao ništa protiv da se njihova veza okruni brakom. Peter je krupan, stasit mladić. Četiri godine stariji od nje, dobar i pošten... idealna prilika za mladu i vrednu devojku.

Nestrpljivo je očekivala da ude u njegov dom i preuzme ulogu domaćice.

Tri je još dana trebalo da prođe do tog trenutka.

Običaj je nalagao: pre nego uđe u novi dom, nevesta mora da provede tri dana u Sejačevoj kući. Običaj su svi poštovali. I svi su mu se pokoravali.

Tri dana u kući Sejača. Tri dana u kući Sejača... Tri dana...

Kao mora uvlačilo se ovo saznanje u svaku njenu misao. Drhtala je, iako se trudila da ne pokaže svoje uzbuđenje.

»Čast je za svaku mladu i zdravu ženu da uđe u Sejačevu kuću«, govorili su joj odmalena. »Kada odrasteš i budeš se udala, najpre ćeš otići Sejaču. I onda ćeš postati žena. i ponosićeš se time.«

Ipak, drhtala je.

— Zašto si zamišljenja, kćeri? — upita je majka. — Možda ti nije dobro?

— Ništa od toga, majko. Dobro mi je. Samo sam malo umorna.

Stanka se nasmeši.

— Znam ja šta tebe .muči, dete moje. Previše tragično shvataš običaj, a to nije dobro. Moraš shvatiti da nisi prva koja ide u njegov dom. A ako bog da, opet ćeš ti ići k njemu.

— Ali, mama, ja ne želim da idem tamo. Stidim se.

— Ludo malena — ukori je majka. — Sve žene idu Sejaču, ne jednom već više puta, i nijedna se nije zastidela toga. I kada bismo te sada poštedeli posete, za nekoliko godina bi sama otišla k njemu. Zato ti je bolje da o tome više ne misliš

već prihvatiš običaj kao neophodnost.

Danica nije znala šta bi mogla da odgovori, kako da se brani. Zar je imalo značaja to što ona voli samo Petra, što želi u njegov dom, a ne u Sejačev dom.

— A Petar? Kako će me posle gledati? — upita.

— Petar nije dete, kćeri. I njega su pripremali za ovaj dan. Već znaš da se običaj odnosi i na muškarce, kao i na nas, žene. Govore im: »Kada se oženite vaša će nevesta najpre otići Sejaču. I ostaće kod njega tri dana. I bićete srećni šta je postala žena i s ponosom ćete je odvesti svojoj kući«.

Veče je bilo već odavno palo na selo kad neko najavi da je vreme da se isprati nevesta. Petar je dostojanstveno posmatrao devojku pokušavajući da zatomi svoj nemir. Ni on, kao ni drugi, nije voleo običaj, ali je s ozbiljnošću muža i čoveka prihvatao njegovu neophodnost.

Tada mu rekoše da isprati nevestu.

Išli su lagano kroz gustu, crnu šumu. Za sobom su ponovo čuli pesmu veselih gostiju. Zatim je pesma utihnula u daljini i prijatno šuštanje lišća mešalo se s kricima noćnih ptica.

— Znaš, Petre — reče ona stidljivo — Ja bih najradije sada s tobom...

— Znam, znam — pokušavao je da je uteši. — To nije tvoja volja već se jednostavno pokoravaš običaju. To je iznad nas. Ne smemo se suprotstavljati običaju.

— Ali pre dvadeset godina...?

— To je bilo drugo vreme, vladali su drugi običaji. Sada se sve promenilo...

I nisu imali više ništa da kažu jedno drugom.

Sejačeva kuća nalazila se na vrhu brega, okružena gustom šumom. Nekada je to bio lovački dom, ali su je seljaci preuredili i život Sejača učinili udobnijim. Već je petnaest godina živeo u toj kući.

Kad izbiše gore, dva se mlada bića zaustaviše neodlučno, Šta sada reći?

— Čekaću te — oglasi se Petar. — Ne brini, biću sve vreme tu. A onda ćemo otići u naš dom.

Pokušao je da se osmehne i time je ohrabri. Nije uspeo. Umesto toga Danica mu pade na grudi jecajući.

— Ne želim ići tamo! Hoću s tobom. Zar moramo živeti u selu? Možemo nekamo otići i biti sami, samo ti i ja. U gradu ćemo pronaći sve što nam je potrebno za normalan život.

— Možda za normalan život — reče on — ali ne i srećan. Ne može se sve naći u gradu. Da može, zar bi postojao Sejač? Uz njegovu pomoć život će nam biti lepši. Uostalom, znaš i sama da drugačije ne može da bude.

— Ti me ne voliš! — povikala je ljutito.

— Ne želim te sada nagovarati da učiniš ono što i onako moraš učiniti. Živci su ti popustili i ja te razumem. I volim te. Molim te, veruj mi. I čekaću te tri dana...

— Dobro — rekla je tiho brišući rukama suze. — Oprosti, popustila sam.

— Znaš — Petar ju je nežno milovao po licu — ni ja ne volim što ideš tamo. Ali tako mora biti. Moramo se pokoriti običaju. To je za naše dobro, za dobrobit civilizacije.

Dugo joj je ljubio gustu kosu, lice i usne. A onda su bez reči krenuli prema kući. Na vratimo je već stajala služavka, stara i ružna žena. Uvela je devojku u kuću i Petar je ostao sam. Teška se drvena vrata zalupiše i odvojiše ga od Danice.

Znao je da te je videti tek treće večeri. I bio je spreman da je čeka.

* * *

Sejača je videla mnogo puta dok je dolazio u selo, i uvek je pri tom ispunjao nemir jer je znala da će jednoga dana morati da ode k njemu. Međutim, sada je on bio drugačiii; bio je mnogo više i krupniji nego što ga je poznavala; a zatim i tako star! Znala je da on za sobom ima četrdeset pet godina, ali joj nikada nije izgledao toliko star kao ovaj put.

Bila je tu, i on je bio tu — samo njih dvoje u sobi. Učinilo joj se da čuje otkucaje njegova srca, mada je oduvek verovala da on nema srea. A ipak, bilo je na njemu nešto što se nije uklapalo u njenu viziju o Sejaču. Za nju je on obična bitanga koja se koristi situacijom da radi s devojkama šta hoće, da im nemilosrdno uništava ponos. Postojalo je na njemu nešto što se nije uklapalo u tu sliku.

Bile su to Sejačeve oči. Nežne i tople ljudske oči. Najpre se pobunila protiv toga: Sejač ne može biti dobar, on ženama nanosi zlo.

Ipak, te oči... Kao da su plakale, kao da su žalile nju i ono što će se dogoditi. Na trenutak se ponadala da će se zažaliti i pustiti je da ode Petru. Ali, bila je to samo pusta nada...

— Svuci se! — Čula je najednom. Te reći srušile su sve trenutne iluzije o Sejaču kao dobrom Čoveku. On je bio i ostao bitanga koja iskorištava žene.

— Svući se — reče još jednom. — I ne boj se. Moraš se osloboditi straha i stida. Moramo učiniti ono što nalaže običaj. Stidu tu nema mesta.

Nije ništa rekla, niti je imala šta da kaže. Najpre je pomislila da će se onesvestiti od snažnog uzbuđenja, ali se nekako primirila, i shvativši šta se od nje očekuje, pružila je ruku da rastvori venčanicu. Svukla je haljinu bez oklevanja. Najpre se upitala otkud joj ta iznenadna hrabrost, ali je odlučili da o tome više ne razmišlja. Običaj je morao da se poštuje.

— Svuci sve sa sebe — ču ponovo Sejačev glas. Godinama su je spremali za ovaj susret, godinama su je uveravall u neumitnost ovog susreta. I koliko ju je ranije oblivao stid na svaku pomisao o Sejaču, sada ju je neka nepoznata sila ispunjavala hrabrošću da tom čoveku pokaže ono najlepše na sebi. Bio je to, zapravo, njen ponos, spremnost da prkosi njegovoj pohoti, a da ne ispolji svoje uzbuđenje.

Otkopčala je grudnjak i bacila ga na pod. Prosule su se gole, krupne, bele grudi, poigravajući pri svakom pokretu.

— Da ništa ne ostane na tebi.

Nemajući izbora, svukla je i taj poslednji deo odeće. Njenih golih devetnaest godina stajalo mu je na raspolaganju.

Sejač je ćutao. Iskreno je žalio njenih golih i nedirnutih devetnaest godina koje će sada morati da povredi. Žalio ih je i znao da mu to ona nikada neće poverovati.

»Prokleti običaj«, opsovao je u sebi. »Prokleti da su svi ratovi koji su ikada

vođeni na ovom planetu. Zar sam baš ja morao biti predodređen da im nanosim toliko boli?«

Shvatajući da se mora pokoriti običaju, bila je spremna da mu preda svoje telo. Ali samo telo! Tek kada bude uz Petra biće spremna da pruži i ljubav, da u taj uzvišeni čin utka i celu sebe.

Imao je na sebi samo kućni ogrtač. Bilo je potrebno samo da ga svuče da bi ugledala njegovu nagost. Nikada ranije nije videla golog muškarca i laki joj stid obli obraze.

— Ne boj se, devojko — reče on blago. — Znam da ti ovo nije po volji, ali moraš učiniti ono što se očekuje od tebe. Treba da shvatiš da su ovaj običaj nametnule okolnosti u kojima smo se iznenada našli. Nisam ga ja izmislio, niti bilo ko drugi. Jednostavno je nastao iz potrebe da se očuva čovečanstvo. Prihvatili su ga tvoji susedi i tvoji roditelji. Znali su da će jednoga dana i njihova kći morati da dođe k meni.

— Ali, šta je mene briga za čovečanstvo — usprotivila se — ako se ono mora održati jednim nemoralnim činom? Svaka žena ima čast koju želi sačuvati...

— Oh, kako ti to ne razumeš. Žene nisu izgubile svoju čast zato što dolaze k meni. Naprotiv, ona je potpuno očuvana. Žena i dalje pripada mužu, dok Sejaču dolazi iz nužde. Moraš to prihvatiti. I dalje je nemoralno otići u susedov krevet, zar ne?

— Svaka poštena žena hoće da pripada samo jednom muškarcu. Ona svoju čast gubi čim ode drugome u krevet, bez obzira da li je to zbog ličnog uživanja ili iz nužde.

— Pa ti zaista ništa ne razumeš. Mogu ti reći da o toj časti, koju pominješ, žene uopšte ne razmišljaju kad dolaze k meni. Zapravo, one su se prve odlučile da se oslobode tih stega. Danas je moralno ono što je juče bilo nemoralno. Pravila od juče ne vrede i danas. Uostalom, to su problemi o kojima će razmišljati budući naraštaji. Mi za to nemamo vremena.

— Ja ipak mislim da ni jednom muškarcu nije milo da mu žena dođe u ovu kuću bez obzira što je reč o običaju koji su sami doneli; čak da je ovo i moralno.

Nasmešio se. Nije mu to bilo prvi put da se prepire. I dok sa već udatim i zrelim ženama nije imao problema, neveste je često morao da ubeđuje.

— Imaš pravo — rekao je. — i meni se ponekad čini da ljudima nanosim zlo jer spavam s njihovim ženama. Naravno da muškarcima nije milo što im žene pripadaju i nekom drugom, makar to bilo i jednu noć. Ni tvome Petru nije ovo po volji; on bi sam najpre sprečio da dođeš ovamo, ali shvata da sve ovo mora biti.

Htela je da opet nešto kaže. ali je on prekinu pre nego je uspela da progovori.

— Zar ne misliš da je u ovom trenutku razgovor najmanje poželjan? Postelja nas čeka.

Nezainteresovano je prišla krevetu, legla je i pokrila svoju nagost. On je ugasio svetio, a zatim se našao kraj nje. Osećala se čudno uz njegovo golo telo. Nekakav zlokobni nemir obuzimao ju je sve više. Često je maštala o trenutku kada će se spojiti s muškarcem. Sada je imala muškarca u krevetu; to ju je uzbuđivalo, iako Sejač nije bio onaj koga je volela. Zarekla se da će njegova milovanja podneti

hladno. Ipak, bio je to muškarac potpuno nag, kakva je i sama bila. Muškarac sposoban da oplodi ženu.

Najpre je osetila Sejačevu ruku na svojim grudima. Od njegova milovanja umalo da zaboravi obećanje. »On je muškarac i ja sam žena. I ovo je normalna, prirodna stvar«, mislila je. »Ali on nije moj muž. Petar me čeka napolju jer me voli. Ne smem ga prevariti. Bio bi tužan kad bi znao da sam mu neverna«.

Ledeno hladna, osetila je medu nogama Sejačev snažni pritisak. I onda se sve zbilo.

* * *

Probudila se kasno izjutra i zatekla sebe samu u postelji. U sobi nije bilo nikoga. Kroz otvoren prozor milovali su je zraci jutarnjeg sunca.

Tada se otvoriše vrata i u sobu ude služavka noseći u rukama veliki poslužavnik sa doručkom.

— Hoćeš li jesti u krevetu ili za stolom? — upita devojku.

— Stavi na stol — odgovori Danica.

Služavka tako i učini, a onda iz ormara izvadi dugačku kućnu haljinu. Danica je već bila ustala i golo joj se telo presijavalo na suncu. Dok se oblačila, upita:

— Koliko je žena već oblačilo ovu haljinu?

— Tu haljinu oblače sve koje dođu u ovu kuću. To je nepisano pravilo. Svaka koja dođe Sejaču ostaje tri dana i za to vreme ne izlazi iz kuće i na sebi ne sme imati ništa drugo do ovu haljinu.

Pošto se umila, sela je za stol. Za to vreme služavka je nameštala ležaj.

— Tvoj momak te zaista voli — reče ona pošto je prišla prozoru. — Cele se noći nije micao odavde.

— Zar je to nešto? — upita devojka. Služavka se osmehnu.

— Ima ih koji ne uspevaju da spavaju na betonu. Dok im je nevesta sa Sejačem oni krišom odlaze kući na počinak i vraćaju se rano izjutra. Takvi nikada neće voleti i poštovati svoje žene.

— A zašto običaj zahteva od muškaraca da svoje nevoste čekaju tri dana ne odlazeći?

— Da bi pokazali da zaista žele svoju suprugu. To je deo običaja, a ako želiš to sasvim da shvatiš moraš znati kako je nastao običaj.

Danica prekinu na trenutak doručak.

— Ti si starija žena, preživjela si rat, pričaj mi o toj velikoj katastrofi pre dvadeset godina

— Bila su to strašna vremena — reče žena. — Nikada nismo bili sigurni da ti ćemo dočekati sledeće jutro. Bio je to rat tehnike i strašno razornih oružja. Nisu postojale vojske kao nekada. Nije bilo rušenja. U tom su ratu stradala samo živa bića... ljudi i stoka, dok su materijalna dobra ostala nedirnuta.

— A kako je došlo do velike katastrofe?

— Svet je bio podeljen, kao što i sama znaš, na dve strane: Severnu i Južnu. Svaka je strana pokušavala da uništi narod suprotne strane i prisvoji njene teritorije. Proizvele su bombu velike razorne snage, mnogo veće nego što se očekivalo. Bomba je bila napunjena nekim hemijskim sredstvima koja su mogla

odjednom da unište pola hemisfere. Tako je bar mislila jedna strana. Uzbuna je data vrlo kasno i samo je mali deo stanovništva uspeo da se sakrije u sklonište. Kada su posle mnogo dana izašli na površinu zemlje, više nisu zatekli nikog živog. Ubrzo je ustanovljeno da je sadržaj bombe raznesen po celom planetu i da je stanje svuda jednako. Nije bilo pobednika ni pobeđenih, samo mrtvaca. Gradovi su postali legla zaraze.

— A kada ste izašli, zar na vas bomba nije uticala?

— Stručnjaci su nam objasnili da je sadržaj bombe delovao trenutačno. Najveću snagu ispoljio je prvih nekoliko dana, a zatim se razložio i postao neopasan. Međutim, ne baš potpuno neopasan kao što smo verovali. Ljudi su se organizovali u sela i nastavili da žive život bez rata, ali u svetu sa vrlo malo stanovnika. Međutim, verovali su da će svet, uz malo više napora, dobiti veliki podmladak i da će čovečanstvo biti spašeno.

— I onda?

— I onda se dogodilo da se u narednih godinu i po dana nije rodilo ni jedno jedino dete. Panika je obuzela ljude, strahovito su se uplašili tog otkrića. Zatim su došli stručnjaci i objasnili šta se dogodilo. Zbog uticaja ostataka zračenja muškarci su postali neplodni.

— A Sejač?

— To se zbilo pola godine kasnije. Ljudi su se već bili pomirili sa sudbinom koja je pretila da uništi ljudski rod. Žene su, i dalje sposobne da rađaju, patile što nikada više neće moći da imaju decu, a muževe je progonio osećaj krivice zbog neplodnosti. Ali, kad više nitko nije u to verovao, u selu se jednoga dana rodila beba. Žena Sejača, koji tada još nije bio Sejač, rodila je sina. Zatim su do nas doprli glasovi o još nekoliko sličnih slučajeva. Ponovo su došli stručnjaci da nam to objasne. Igrom slučaja, ili možda prirodnom otpornošću, Sejačevi geni ostali su neoštećeni.

— Mora da je to bio srećan dan — reče Danica udubljena u priču. Na doručak je bila već sasvim zaboravila.

— Da, bio je to srećan dan. U ženama se ponovo probudio materinski nagon. Međutim, isprečile su se nepremostive barijere; brak, poštenje, moralna čistota... Ona koja bi rodila dete pokazala bi svetu da je prevarila muža. Pod pritiskom svojih žena koje su želele da rađaju, muževi su morali da se dogovore šta da čine. Tako je ustanovljen običaj koji je u svojoj suštini delimična izmena dotadašnjim moralnih načela. Odlazak Sejaču nije više značio prevaru muža već jedan uzvišen i svetao čin. Spas čovečanstva pripadao je ženama i one su time mogle da sa ponose. Naravno, u početku je sve to išlo vrlo teško. Velik broj muževa nije, zbog urođene ljubomore, svojim ženama dopuštao da odu Sejaču. Kasnije su se već navikli na to. Kada je pristao da ljudima čini usluge, Sejaća je napustila supruga i danas on živi sam. Ja sam dugo sa njim i mislim da je on nesrećan čovek, iako mu mnogi zavide: Jeste da je imao svaku ženu o kojoj je ranije mogao samo da sanja, ali seks nije isto što i ljubav, a jedino ljubav ispunjava čoveka srećom. Čoveku može pravu sreću da pruži jedino seks koji je odraz iskrene ljubavi.. Međutim, Sejač je prihvatio ovakav život i smatram da mu žene duguju mnogo. — Videvši devojku kako je netremice

posmatra, upita je: — Zar sve ovo nisi znala?

— Znala sam dosta toga — reče Danica — ali vi to tako lepo pričate. Sada me interesuje zašto mladoženja mora sva tri dana da bude pred kućom?

— Da bi dokazao da je prihvatio običaj kao sastavni deo života. Da bi te sutradan, kada poželiš novo dete, opet pustio da dođeš Sejaču. Svojim čekanjem pred kućom on mora da pokaže da je pobedio ljumoboru i da ti ovu posetu nikada neće zameriti. Ostaju pred kućom tri dana, po kiši i suncu, žive od onoga što im se donese iz sela, da bi sutradan mogli kazati da su i oni podneli žrtvu za spas čovečanstva. Znam da ti mrziš što si ovde, mogu ti reći da ni jedna žena ne voli običaj. Ali je on preduslov da bi se dalje živelo. I zato se nemoj mnogo opirati Sejaču. Zatrudnećeš i postaćeš majka. I rodićeš bebu i tvoj će je muž prihvatiti kao svoju. A pravi roditelj je onaj ko odneguje dete.

— Ja sam rođena neposredno posle katastrofe. Međutim, svi kasnije rođeni Sejačeva su deca. Šta će se desiti kad oni odrastu?

— Tada Sejač više neće biti potreban jer sva su novorođena deca, i muška i ženska, sposobna da produže vrstu. Kad odrastu, izmešaće se sa omladinom iz drugih sela i običaj će biti suvišan.

Danica je ćutala. Shvatila je da će uskoro doći i takvo vreme. Međutim, ako je želela da ima decu. Sejač je bio tu kao jedini izlaz. Nije imalo smisla da mu se protivi, njen je stid zaista bio suvišan.

* * *

Sa venčanicom na sebi stajala je pred Sejačem. Napolju se već spuštao mrak. Tri je dana provela u njegovom domu i sada je došao čas da ode k Petru.

— Ja bih da pođem — rekla je.

— Naravno — složio se on. — Želim samo još ovo da ti kažem: ti ćeš sada otići i, siguran sam u to, mrzećeš me dugo, jako dugo. A onda ćeš jednoga dana ostaviti svoga muža i opet češ doći u moju postelju. Jer tako mora biti. Ne ljutim se na tebe; biću tu da ti pomognem.

Napustila je sobu bez reći i nestrpljivo otrčala do izlaznih vrata. Stidljivo se približavala Petru i sa zebnjom očekivala kako će reagovati.

Petar je zagrlio svoju nevestu i poljubio je u obraz. I onda su bez reći krenuli prema selu.

Robert Silverberg: Sakupljačka ekipa

Collecting Team

Prevela Nevenka Furjan

S visine od 80.000 kilometara situacija se činila povoljnom. Bio je to srednje velik, smeđe-zelen planet privlačna izgleda, bez znakova gradova ili sličnih komplikacija. Jednostavno, ugodno mjesto, baš onakvo kakvo smo tražili da bismo izvukli ovu dosad gotovo uzaludnu ekspediciju.

Okrenuo sam se prema Clydeu Holdrethu koji se zamišljeno zagledao u električni termometar.

— Onda što misliš?

— Dobro izgleda. Tamo dolje temperatura je oko 20 stupnjeva: ugodno i toplo, s dosta zraka. Mislim da bi vrijedilo pokušati.

Lee Davidson došetao je iz spremišta, donoseći sa sobom miris životinja, kao i obično. Držao je plavog majmuna, jednog od onih koje smo pokupili na Alpherazu, a mala životinja puzala mu je po ruci.

— Da li smo pronašli nešto?

— Pronašli smo planet — rekao sam. — Da li još ima mjesta u spremištu broda?

— Ne brini o tome. Ima još mjesta za cijeli zoološki vrt prije no što se napuni. Ovaj izlet baš i nije bio plodonosan

— Nije — složio sam se. — Nije bio plodonosan. Dakle, hoćemo li se spustiti i pogledati što tamo ima da se vidi?

— Mogli bismo — rekao je Holdreth. — Pa ne možemo se vratiti na Zemlju samo s parom plavih majmuna i nekoliko mravojeda. — Ja sam također za to da se spustimo — rekao je Davidson.

— A ti?

Kimnuo sam glavom.

— Ubilježit ću položaj u karte, a ti udobno smjesti svoje životinje i pripremi ih za deceleraciju.

Davidson je krenuo u spremište, dok je Holdreth bijesno drljao po brodskom dnevniku, upisujući koordinate planeta ispod nas, njegov opći opis i sve ostalo. Osim što skupljamo primjerke životinja za zoološki odjel Zavoda za medjuzvjezdane poslove, djelujemo i kao brod za nadgledavanje, a planet ispod nas bio je na našim kartama označen kao neistražen.

Bacio sam pogled na šarenu, smeđe-zelenu loptu koja se polako vrtjela, i osjetio upozorujući nalet tuge koja me je obuzimala svaki put kada bismo se spuštali na neki novi i strani svijet. Potiskujući potištenost, počeo sam izračunavati krivulju spusta. Iza mene začulo se žestoko brbljanje plavih majmuna koje je Davidson vezivao remenom za njihove akceleraoijske kolijevke, i nešto dublje, nemelodiozno trubljenje rigelskih mravojeda koji su bučno izražavali svoje nezadovoljstvo.

Planet je bio nenastanjen. Domaća fauna počela se skupljati, a nije prošla ni minuta otkako smo se spustili. Stajali smo uz prozor na boku broda i začuđeno gledali van.

— To je kao jedna od onih stvari o kojima se samo sanja — rekao je Davidson nervozno češkajući bradu. — Pogledaj ih! Tamo vani vjerojatno ima tisuću različitih vrsta

— Nikada još nisam vidio nešto poput ovoga — rekao je Holdreth.

Procijenio sam koliko je još slobodnog prostora u spremištu i koliko ćemo tih stvorenja što su se gurala vani moći ponijeti sa sobom.

— Kako ćemo odlučiti što da uzmemo, a što da ostavimo?

— Da li je to važno? — veselo reče Holdreth.

— Pretpostavljam da je to ono što se naziva preobiljem bogatstava. Zgrabit ćemo tucet najneobičnijih stvorova i odletjeti, a ostatak ćemo sačuvati za drugi posjet. Šteta što smo potratili toliko vremena lutajući oko Rigela.

— Ali ipak smo nabavili mravojede — istakao je Davidson. Oni su bili njegovo otkriće i zbog toga je bio ponosan. Kiselo sam se nasmiješio.

— Aha. Imamo mi ovdje i mravojeda. Mravojedi su u tom času zatrubili jasno i glasno.

— Znaš, mislim da je to vrsta životinja bez koje bih mogao.

— Loš stav — rekao je Holdreth. — Neprofesionalan.

— Tko je uopće i rekao da sam ja zoolog? Ja sam samo pilot svemirskog broda, upamti to. I ako mi se ne sviđa načinila koji se ti mravojedi glasaju — i vonjaju — ne vidim razloga zašto bih...

— Hej pogledajte ono tamo — reče Davidson iznenada.

Nehajno sam pogledao kroz prozor i ugledao novu životinju koja se pojavila iz gusto izrasle vegetacije u pozadini. Vidio sam već neka zaista čudna stvorenja otkako sam dodijeljen zoološkom odjelu, ali evo bi osvojilo prvu nagradu

Bilo je veličine žirafe, kretalo se na dugačkim, klimavim nogama, a na vrhu pretjerano dugačkog vrata nalazila mu se sićušna glavica. Ali, imalo je šest nogu i hrpu zmijolikih ticala sa žalcima, a oči, velike ljubičaste lopte, stajale su ogoljeno na krajevima dviju debelih stabljika. Bila je visoke gotove šest metara Kretalo se pretjerano graciozno kroz gomilu životinja što su okružile brod i zurile ozbiljno kroz prozor u unutrašnjost. Jedno grimizno oko buljilo je ravno u mene, a drugo u Davidsona. čudno, učinilo mi se da mi pokušava nešto reći.

— Velika je, zar ne? — konačno je progovorio Davidson.

— Kladim se da bi htio povesti i jednu sa sobom.

— Možda bismo mogli smjestiti mladunče na brod — reče Davidson.

— Ako uspijemo pronaći jedno mladunče. Okrenuo se prema Holdrethu.

— Kako napreduje analiza zraka? Volio bih izaći i početi skupljati. Kako ludo izgleda ta životinja!

Životinja vani prestala nas je zagledati. Okrenula ja glavu i, podvivši noge pod sebe, čučala je u blizini broda. Malo stvorenje slično psu zalajalo je na veliko stvorenje, ali ono nije obraćalo pažnju. Druge životinje — svih oblika i veličina — i dalje su se vrpoljile ako broda, očito željne da saznaju nešto o došljacima u njihov svijet. Mogao sam vidjeti kake ih Davidson guta očima, želeći ponijeti na Zemlju sve moguće. Znao sam što mu se vrze u glavi. Sanjario je o nebrojenim tisućama vrsta izvanzemaljskih divljih životinja koje su lutale tu napolju, i svakoj je u mislima stavljao urednu pločicu: Ovo — ili — Ono Davidsoni.

— Zrak je u redu — iznenada je najavio Holdreth dižući pogled sa svojih epruveta.

— Uzmite svoje mreže za leptire, pa da vidimo što možemo uloviti.

* * *

Nešto u vezi s tim mjestom nije mi se sviđalo. Jednostavno, bilo je prelijepo da bi bilo istinito, a već odavno sam naučio da ništa nikada nije predobro. Uvijek se negdje krije nekakva zamka.

Ali ovo je izgledalo pošteno. Planet je bio zlatan rudnik za istraživače, pa su Davidson i Holdreth uživali kao nikad dosad, silno se trudeći da ulove primjerke.

— Nikad dosad nisam vidio nešto takvo — govorio je Davidson, već sigurno pedeseti put, dok je lopaticom uzimao sićušno ljubičasto stvorenje slično vjeverici i znatiželjno ga ogledavao. I vjeverica je zurila u njega gledajući ga isto toliko znatiželjno.

— Ponesimo nekoliko od ovih — reče Davidson. — Sviđaju mi se.

— Onda ih unesi unutra — rekao sam sliježuĆi ramenima.

Nije me bilo briga koje će primjerke odabrati. Jedino mi je vrlo važno da brzo napune spremište i tako omoguće polijetanje po planu. Gledao sam Davidsona kako grabi par tih vjeverica i unosi ih u brod.

Holdreth mi se približavao. Nosio je neku vrstu psa s očima kao u insekta i svjetlucavom kožom bez dlake.

— Kakvim ti se čini ovaj, Gus?

— Divan je — rekao sam hladno.

— Prekrasan,

Spustio je životinju na tlo, a ona nije pobjegla. Sjedila je mirno smješkajući nam se — i promatrala me. Holdreth je provukao ruku kroz kosu koja je svakim danom postajala sve rjeđa.

— Slušaj me, Gus. Cijeli si dan tužan. Što te grize?

— Ne sviđa mi se ovo mjesto — rekao sam.

— Zašto? Je li to nešto neodređeno?

— Prelagano je, Clyde. Suviše lagano. Sve te životinje samo šetaju naokolo u gomilama i čekaju da ih pokupimo.

Holdreth se smijuljio.

— A ti si navikao na borbu, zar ne? Ljutiš se na nas jer je ovdje sve tako

jednostavno!

— Kad se samo sjetim kroz kolike smo nevolje prošli da bi došli do para jadnih mravojeda neugodna vonja, i...

— Prestani s tim, Gus. Požurit ćemo s utovarom, ako baš hoćeš. Ali ovo je mjesto pravi zoološki rudnik!

Stresao sam glavom.

— Ne sviđa mi se to, Clyde. Nimalo mi se to ne sviđa.

Holdreth se ponovo nasmijao i podigao svoga psa s očima kao u kukca.

— Reci, znaš li gdje mogu pronaći još jednog ovakvog, Gus?

— Tamo — rekao sam pokazujući rukom. — Pokraj onog drveta, s ispruženim jezikom. Samo čeka da ga odneseš.

Holdreth pogleda i nasmiješi se.

— Što ti o tome znaš!

Uhvatio je novi primjerak i ponio oba psa unutra. Odšetao sam da bih promotrio teren. Planet je bio potpuno nevjerojatan da bih prihvatio njegovu očitu vrijednost, a da se vlastitim očima u to ne uvjerim, usprkos veselosti s kojom su moja dva druga lovili svoje uzorke.

Jedno je sigurno: životinje ne žive na taj način — u velikim mješovitim gomilama, koegzistirajući sretno. Opazio sam ih tek nekoliko od svake vrste, a bilo je oko 500 različitih rodova, sve jedan neobičniji od drugoga. U prirodi toga nema!

A drugo, čini se da su se međusobno vladale prijateljski, iako su sve priznavale neslužbeno vodstvo stvorenja sličnog žirafi. Priroda ne postupa ni tako. Još nisam vidio ni jednu svađu medu tim životinjama što je potvrđivalo da su sve biljožderi, što s ekološke strane nije bilo logično.

Slegnuo sam ramenima i nastavio šetnju.

* * *

Pola sata kasnije znao sam već nešto više o zemljopisu našeg zlatnog rudnika. Nalazili smo se na nekoj vrsti otoka ili poluotoka jer se petnaestak kilometara dalje, uz rub kopna, mogla nazreti golema masa vode. Oko nas je tlo bilo prilično ravno, osim povećeg brežuljka s kojeg sam promatrao okolicu.

Nedaleko od broda prostirala se neprohodna gusto izrasla prašuma u jednom pravcu sve do ruba vode, ali je na drugoj strani završavala naglo. Sletjeli smo na sam rub čistine Očito je većina životinja koje smo vidjeli živjela u prašumi.

Na drugoj strani, kod krčevine, nalazila se duboka, prostrana ravnica koja je u daljini prelazila u pustinju; vidio sam neprivlačno područje neplodna pijeska koji je bio u čudnom kontrastu s plodnom prašumom. Na kraju se nalazilo malo jezero. Vidio sam da je to zemlja koja može privuci vrlo lako različite vrste životinja, jer je tu na malom prostoru bilo svih vrsta živih bića.

A fauna! Iako sam zoolog jedino po interesu i znanju koje sam pokupio iz druge ruke, upijajući ga od Holdretha i Davidsona, iznenadilo me mnoštvo čudnovatih životinja. Bile su svih oblika i veličina, boja i mirisa, a jedina zajednička crta bila im je dobroćudnost. Za mog poslijepodnevnog lutanja gotovo stotinu životinja nabasalo je ravno na mene, odmjerilo me od pete do glave i odšetalo dalje. Među njima bilo je i pet-šest vrsta koje nikada nisam vidio, zatim

žirafa inteligentna izgleda izbočenih očiju, te bezdlaki pas. I opet sam imao osjećaj da mi žirafa pokušava nešto priopćiti.

Nije mi se to svidjelo. Uopće mi se to nije svidjelo.

Vratio sam se na našu čistinu i ugledao Holdretha i Davidsona kako još zuje naokolo kao ludi, pokušavajući natrpati što više životinja u tovariti prostor broda.

— Kako napreduje posao? — upitao sam.

— Spremište je puno — rekao je Davidson— Sada odabiremo primjerke.

Vidio sam kako Davidson iznosi dva bezdlaka psa i umjesto njih kupi par osmonogih stvorova nalik na pingvine koji su bez ikakva otpora dopustili da ih unese u brod.

Holdreth se, nesretan, mrgodio.

— Što će ti ovi, Lee? Oni slični psu izgledaju mnogo zanimljivije, ne misliš li i ti tako?

— Ne mislim — rekao je Davidson.

— Radije bih ponio sa sobom ovo dvoje. Nisu li to čudne zvjerke? Pogledaj im samo mrežu mišića koja povezuje...

— Prestanite, momci — rekao sam.

Zagledao sam se u životinju u Davidsonovim rukama i, podigavši pogled, rekao:

— Ovo je zaista čudna zvjerka. Ima osam nogu.

— Zar postaješ zoolog? — upitao je Holdreth zabavljajući se.

— Ne — ali postajem zbunjen. Zašto bi ova životinja imala osam nogu, dok neke druge ovdje imaju šest, a neke samo četiri?

Blijedo su me gledali, s prezirom profesionalaca.

— Mislim, trebalo bi da postoji neka logična evolucija, zar ne? Na Zemlji se razvio četveronožni životinjski svijet, na Veneri obično trče Šestoronošci. A jeste li ikad vidjeli ovakvu evolucijsku zbrku kao što je ova ovdje?

— Imi i neobičnijih evolucija — reče Holdreth.

— Simbioti sa Siriusa Tri, lisice s Mizara.... ali, imaš pravo, Gus. Ovo je zaista osebujna evolucijska raspršenost. Mislim da bismo morali ostati i detaljno to istražiti.

U trenu sam po ozarenosti Davidsonova lica shvatio da sam teško pogriješio i učinio stvari gorima no ikada. Pokušao sam ispraviti što se još moglo.

— Ne slažem se s tobom — rekoh.

— Mislim da treba da odletimo s ovim što imamo i da se vratimo kasnije, s većom ekspedicijom,

Davidson se smješkao.

— Hajde, Gus, ne budi smiješan! Ovo je naša životna šansa. Zašto bismo pozvali cijeli zoološki odjel da u tome sudjeluje?

Nisam im htio reći da se bojim da dulje ostanemo. Prekrižio sam ruke.

— Lee. ja sam pilot ovoga broda i morat ćete me slušati. Prema planu, ovdje jc trebalo da se zaustavimo samo nakratko i da odmah nastavimo dalje. Ne govori mi da sam smiješan.

— Ali ti to jesi, čovječe! Sasvim slučajno našao si se na putu velikog znanstvenog otkrića...

— Slušaj me, Lee Količina naše hrane proračunata je u tančine, i vrlo je ograničena, i to radi toga da biste vas dvojica imali više mjesta za spremište. A osim toga ovo je ekipa za sakupljanje Nemamo zaliha za produženi boravak na bilo kojem planetu. Predlažem da nam omogućite odlazak odavde osim ako ne želite završiti jedući vlastite primjerke.

Za trenutak su ušutjeli, a onda je Holdreth rekao:

— Protiv toga se ne možemo boriti, Lee. Poslušajmo Gusa i vratimo se ovaj put. Imat ćemo joi vremena napretek da istražimo ovo mjesto, a onda ćemo duže ostati.

— Ali... no dobro — složio se Davidson protiv svoje volje.

Podigao je osmonoge pingvine. — Stavit ću ove stvarčice na sigurno, u spremište, pa onda možemo otići.

Čudno me je gledao, kao da sam učinio neko zlodjelo. Kad je krenuo prema brodu, zazvao sam ga.

— Nešto nije u redu, Gus?

— Slušaj. Lee. Ne želim te odvlačiti odavde, radi se samo o hrani — lagao sam prikrivajući svoje maglovite sumnje,

— Znam kako ti je, Gus. Okrenuo se i ušao u brod.

Zastao sam na trenutak ne razmišljajući ni o čemu, a onda sam i ja ušao i počeo se pripremati za izbacivanje u orbitu.

Upravo sam izračunao potrošnju goriva, kad sam iznenada opazio nešto. Dovodni kablovi vislli su mlitavo iz kontrolne kabine. Netko je pokvario naš pogonski mehanizam, i to temeljito.

Dugo sam ukočeno buljio u komandnu ploču, a onda sam se okrenuo i uputio prema spremištu.

— Davidsonel

— Što je, Gus?

— Dođi ovamo na trenutak!

Pričekao sam nekoliko minuta, a onda se pojavio Davidson. mršteći se nestrpljivo.

— Što hoćeš, Gus? Imamo toliko posla i... — usta mu ostadoše širom otvorena.

— Pogledaj komandnu ploču!

— Ti je pogledaj! — izderao sam se.

— Zlo mi je. Pozovi odmah Holdretha!

Davidson je otrčao po Holdretha, a ja sam pokušao popraviti uništeni mehanizam. Čim sam skinuo gornji dio komandne ploče i vidio unutrašnjost, osjećao sam se malo bolje; mehanizam nije bio nepopravljivo uništen iako je oštećenje bilo prilično. Tri-četiri dana naporna rada s odvijačem i lemilom moglo bi brod vratiti u ispravno stanje.

Ali to nije smanjilo moj bijes. Čuo sam kako mi se s leđa približavaju Holdreth i Davison, pa sam se naglo okrenuo.

— U redu, glupani! Koji je od vas dvojice ovo učinio? Obojica su u isto vrijeme otvorila usta, uvjeravali me i kriještali protestirajući. Slušao sam ih neko vrijeme, a onda sam viknuo:

— Jedan po jedan, molim vas!

— Ako misliš da je jedan od nas namjerno izvršio sabotažu na brodu — rekao je Holdreth htio bih da znaš da...

— Ja ništa ne mislim, ali kako mi se čini, vas ste dvojica odlučili ostati ovdje malo duže da biste mogli nastaviti istraživanja, i smislili ste najlakši način da se složim s vama na ste pokvarili pogonski mehanizam. — Gledao sam ih uzrujan. — Hm, imam novosti za vas. Mogu popraviti kvar za nekoliko dana. Zato odlazite, nastavite posao. Strpajte sve moguće primjerke u brod, dok još imate vremena. Ja...

Davidson mi blago spusti ruku na rame.

— Gus — reče tiho. — Mi to nismo učinili. Ni on, ni ja.

Iznenada je sav bijes ispario iz mene, a zamijenio ga je strah. Vidio sam da Davidson zaista misli ono što govori.

— Ako to nisi učinio ti, nije Holdreth, a ni ja nisam, tko je onda?

Davidson je slegnuo ramenima.

— Možda je to ipak učinio netko od nas ne znajući što radi. Možda... — prekinuo sam se — Oh, to su gluposti. Dohvati mi alat, Lee.

Otišli su svojim životinjama, a ja sam se prihvatio posla, otjeravši sva nagađanja i sumnje iz misli, usredotočivši se samo na spajanje veze A na ulaz A i tranzistora F s polenciemetrom K, kao što je bilo označeno. Bio je to spor posao koji je kidao živce i do ručka sam završio tek pripreme. Prsti su mi zbog preciznog, pipavog posla počeli drhtati od napora, pa sam odlučio prekinuti za taj dan i nastaviti sljedećeg.

Spavao sam nemirno, a moje noćne more prekidalo je zavijanje onih prokletih mravojeda, povremeno kvocanje. skvičanje. blejanje i siktanje raznih stvorova iz spremišta. Bila su već četiri sata ujutro prije nego što sam zaspao u zdrav san, pa je ostatak noći prošao brzo. Sljedeće čega sam postao svjestan bile su nečije ruke koje su me tresle. Otvorio sam oči i ugledao blijeda, napeta lica svojih drugova

Širom sam otvorio slijepljene oči i zatreptao.

— Oh? Sto se dogodilo?

Holdreth se sagnuo i grubo me prodrmao.

— Ustaj! Gus!

Polako i s naporom uspravio sam se na noge.

— Kakva jeziva stvar, probuditi nekog usred...

Odvukli su me iz sobe niz hodnik u kontrolnu kabinu. Nejasno sam vidio pravac koji mi je pokazivao Holdreth, a onda sam se na brzinu razbudio.

Mehanizam je ponovo bio uništen. Netko — ili nešto — potpuno je upropastilo ono što sam bio popravio.

* * *

Ako je ikada medu nama i bilo svađe, sada je prestala. Ovo nije bila šala;

nismo se tome mogli smijati, i ponovo smo radih kao povezana grupa, očajnički pokušavajući riješiti problem prije no što bude prekasno.

— Hajdemo ponovo razmotriti cijelu situaciju — rekao je Holdreth koračajući nervozno gore-dolje po kabini. — Mehanizam je dvaput pokvaren. Nitko od nas ne zna tko je to učinio, a svaki je uvjeren da on to nije učinio svjesno.

— Postoje dvije mogućnosti — rekao sam. — Ili, kao što je Gus natuknuo, netko od nas čeprka po mehanizmu, a da toga nije svjestan, ili to čini netko četvrti kad ga nas trojica ne vidimo. Nijedna mogućnost nije baš optimistična. I zato predlažem spavanje u smjenama, a to znači da netko čuva mehanizam dok ga ja ne popravim. Također predlažem da izbacimo sve životinje s broda.

— Što kažeš?

— Ima pravo — reče Davidson.

— Ne znamo što smo sve donijeli na brod. Životinje se ne doimaju kao razumna bića, ali u to ne možemo biti sigurni. Ono žirafino mladunče grimiznih očiju, na primjer, pretpostavimo da nas hipnotizira i da sami uništavamo pogonski mehanizam. Nikad se ne zna.

— Da, ali... — Holdreth se počeo buniti a onda je zastao namrgodivši se, zatim nastavio: — Pretpostavljam da moramo dopustiti i tu mogućnost — kazao je, očito nesretan zbog izgleda da se oslobode naši zarobljenici. — Ispraznit ćemo spremište, a ti pogledaj možeš li to popraviti. Možda ćemo ih kasnije moći sve ponovo uhvatiti, ako se ne dogodi nešto nepredviđeno.

Složili smo se s njim. Holdreth i Davidson izbacili su životinje s broda, dok sam se ja odlučno prihvatio posla na komandnoj ploči. Do sumraka sam uspio popravili onoliko koliko i prethodnog dana.

Ostao sam bdjeti u prvoj smjeni, na neobično tihom brodu. Koračao sam gore-dolje po kabini boreći se s velikim iskušenjem da zadrijemam. Ipak, uspio sam se odrvati sve do trenutka kada je Holdreth stigao da me zamijeni.

Samo, kad se pojavio, zaprepašteno je pokazao na komandnu ploču. Bila je ponovo razrovana.

Ovaj put nismo imali ni izgovora, ni objašnjenja.

Mogao sam samo tvrditi da sam ostao budan sve vrijeme dežurstva, i da nisam vidio nekoga niti išta da se približava komandnoj ploči. A takvo nas objašnjenje nije moglo zadovoljiti. Ili sam ja saboter, ili je neka nevidljiva vanjska sila kvarila mehanizam. Nijedna od tih pretpostavki nije imala smisla, bar meni.

Dosad smo na tom planetu proveli četri dana i hrana nam je postajala najvažniji problem. Prema mojem pažljivo isplaniranom letu mogli smo se na ovom planetu zadržali dva dana pri povratku na Zemlju. A mi nismo bili bliži polasku nego prije četiri dana.

Životinje su i dalje lutale naokolo. Njuškale su oko broda, ispitujući ga, gotovo ga tetošeći, a one proklete pseudožirafe stalno su buljile u nas, kao da imaju dušu. Zvjerke su se vladale prijateljski kao i obično, ne znajući ništa o napetosti koja je vladala na brodu i postajala sve većom. Nas trojica hodali smo naokolo poput zombija, sjajnih očiju i stisnutih usana. Bili smo uplašeni.

Nešto nas je sprečavalo da popravimo mehanizam.

Nešto nije željelo da napustimo planet.

Pogledao sam kroz brodski prozor u blago lice žirafe grimiznih očiju koje su me krotko promatrale. Naokolo se sakupio ostatak mjesne faune, ta nemoguća zbrka nevjerovatnih vrsta i rodova.

Te noći na straži u kontrolnoj kabini ostali smo sva trojica. Ali mehanizam je i tako bio neupotrebljiv. Žice su dosad bile zalemljene na toliko mjesta da je kontrolna ploča nalikovala na hrpu svjetlucava kositra, i znao sam da bi još nekoliko zlonamjernih kvarova na stroju potpuno onemogućilo popravak — ako za to već i sada nije kasno.

Slijedeće noći nisam posustao. Nastavio sam lemljenje poslije ručka (a bio je to vrlo škrt ručak jer su nam sada obroci bili umanjeni), duboko u noć.

A jutro je sve bilo kao da ništa nisam uradio.

— Odustajem — najavio sam pregledajući štetu. — Nema nikakva smisla da uništavam živce pokušavajući popraviti nešto što ne može ostati popravljene.

Holdreth je kimnuo glavom. Bio je strašno blijed.

— Morat ćemo pronaći neko novo rješenje.

Naglo sam otvorio ormar i pogledao zalihe. Računajući i sintetičku hranu, kojom bismo hranili životinje da ih nismo pustili, naše su zalihe bile mršave. Prekoračili smo čak i posljednje rezerve. Bio bi to gladan povratak — ako se ikada budemo vraćali.

Popeo sam se kroz vrata do velike stijene nedaleko od broda. Jedan bezdlaki psić približio mi se i ponjušio mi košulju. Davidson me je pozvao kroz prozor.

— Što radiš napolju, Gus?

— Izašao sam udahnuti malo svježeg zraka. Dosta mi je života na tom brodu.

Počešao sam psa iza uzdignutih ušiju i pogledao uokolo.

Životinjama smo prestali biti zanimljivi. Više se nisu kretale u grupama. Krivudale su po cijeloj ravnici, grickajući kupčiće neke bijele škrobaste tvari koja je padala poput kiše svake noći. Zvali smo je »mana«. Čini se da su se sve životinje njome hranile.

Prekrižio sam ruke i naslonio se.

Osmog dana bili smo već strašno mršavi. Nisam više ni pokušavao popraviti pogonski mehanizam. Glad me je počela iscrpljavati. Vidio sam Davidsona kako tumara s mojim lemilom u ruci.

— Što to radiš?

— Popravit ću stroj — rekao je. — Ti to ne želiš, a ne možemo se samo vrzmati ovuda.

Zabio je nos duboko u moj priručnik za popravke i prtljao oko prekidača lomila.

Slegnuo sam ramenima.

— Nastavi samo, ako baš želiš.

Nije me bilo briga što radi. Sve o čemu sam brinuo bilo je kako da ispunim zjapeću prazninu u želucu, i o činjenici koju sam naslućivao — da smo se zaista nasukali.

— Gus!

— Hm?

— Mislim da je vrijeme da ti nešto kažem. Već četiri dana jedem manu. Hranjiva je to stvar.

— Jeo si manu? Nešto što raste na stranom planetu? Jesi li ti lud?

— A što drugo možemo učiniti? Pocrkati od gladi?

Slabašno sam se nasmiješio priznajući da ima pravo, čuo sam Holdretha kako hoda u unutrašnjosti broda. Njega je to pogodilo najteže. Na Zemlji ima obitelj i počeo je shvaćati da je više nikad neće vidjeti.

— Zašto ne odeš po Holdretha? — predložio je Davidson. — Izađite i natrpajte se te mane. Ta morate nešto jesti.

— Da, što time mogu izgubiti?

Krećući se poput robota uputio sam se k Holdrethovoj kabini. Izaći ćemo i utoliti glad, bilo kako bilo.

— Clyde! — zazvao sam ga. — Clyde?

Ušao sam u njegovu kabinu. Sjedio je na radnom stolu, tresući se i grčeći, zureći u dva potočića krvi što su u crvenim mlazovima tekla iz njegovih prerezanih žila.

Clyde!

Nije se opirao dok sam ga vukao prema prostoriji za prvu pomoć i podvezao mu žile čvrstim zavojem, sprečavajući krvarenje. Samo je tupo zurio preda se i jecao

Pljusnuo sam ga da dođe k sebi. Stresao je glavom kao da je u transu, ne znajući gdje je.

— Ja — ja...

— Polako, Clyde. Sve je u redu.

— Nije u redu — rekao je promuklo. — Još sam živ. Zašto me nisi pustio da umrem? Zašto nisi...

Davidson je ušao u kabinu.

— Što se dogodilo, Gus?

— Clyde... pritisak je za njega prevelik. Pokušao se ubiti, ali mislim da mu je sada dobro. Natjeraj ga da nešto pojede, hoćeš li?

* * *

Do večeri, Holdreth je ojačao. Davidson je skupio najviše mane što je mogao, pa smo imali gozbu.

— Da bar imamo malo više hrabrosti i ubijemo neku od ovih životinja — rekao je Davidson.

— To bi tek bila gozba, odresci i sve ostalo!

— A bakterije? — tiho je kazao Holdreth.

— Ne usuđujemo se.

— Znam. Samo sam razmišljao.

— Bez razmišljanja — oštro sam rekao.

— Sutra ujutro ponovo ćemo početi popravljati komandnu ploču. Možda ćemo s punim želucem biti u stanju probdjeti cijelu noć i vidjeti što se zbiva.

Holdreth se nasmiješio.

— Dobro. Ne mogu dočekati da izađem iz ovog broda i vratim se u normalan život. Jedva to čekam!

— Hajdemo malo odspavati. Sutra ćemo ponovo pokušati. Vratit ćemo se mi — rekao sam sa samopouzdanjem koje nisam osjećao.

Rano sljedećeg jutra ustao sam i uzeo alat. Glava mi ja bila bistra, no bezuspješno sam pokušavao sastaviti dijelove. Krenuo sam prema kontrolnoj kabini.

I stao.

I pogledao kroz prozor.

Vratio sam se i probudio Holdretha i Davidsona,

— Pogledajte kroz prozor — kazao sam promuklim glasom.

Pogledali su i zinuli od čuda.

— Izgleda baš poput moje kuće — rekao je Holdreth. — Moje kuće na Zemlji. I sa svim komforom, u to bih se mogao okladiti.

Krenuo sam uzbuđen prema vratašcima i izvirio.

— Pogledajmo je izbliza.

Približili smo se kući dok su životinje skakutale pored nas. Velika nam se žirafa približila i ozbiljno zakimala glavom. Kuća je bila usred iskrčene poljane, mala, uredna i sježe obojena.

Sad mi je bilo jasno. U toku noći nevidljive su je ruke tu postavile. Sklopile dijelove i sagradile udobnu kućicu, zemaljskog tipa, spustile je pokraj našeg broda da bismo u njoj živjeli.

— Ista je kao i moja kuća — začuđeno je ponavljao Holdreth.

— Trebalo bi biti — rekao sam.

— Iz tvojih misli ukrali su njen oblik Ćim su ustanovili da u brodu ne možemo živjeti do beskonačnosti.

Holdreth i Davidson upitali su kao jedan:

— Što time misliš kazati?

— Hoćete reći da još niste shvatili ovo mjesto?

Oblizao sam usne, privikavajući se na činjenicu da ću ovdje provesti ostatak života.

— Zar još ne shvaćate što bi ova kuća trebala predstavljati?

Odmahnuli su glavom, zbunjeni. Pogledom sam kružio naokolo, od kuće do beskorisnog broda, od prašume do ravnice i malog jezera. Sada je sve imalo smisla.

— Žele nas usrećiti — rekao sam.

— Znači, shvatili su da ne možemo ugodno živjeti na brodu, pa su nam sagradili nešto što više sliči dom.

— Oni? Žirafe?

— Zaboravi na žirafe. One su nas pokušale upozoriti, ali sad je kasno. One su razumna bića, ali su zatočene kao i mi. Govorim o gospodarima ovog mjesta. Ti supertuđinci koji nas navode da sami uništavamo svoj brod a da to i ne znamo, oni koji odnekud zure u nas. Govorim o onima koji su sakupili ove raznovrsne životinje iz cijele galaksije. A sad smo i mi dio te zbirke. Cijelo je ovo prokleto

mjesto zoološki vrt za tuđince, koji su toliko napredni da se ne usuđujemo ni sanjariti o tome kako izgledaju.

Pogledao sam u svjetlucavo plavo-zeleno nebo, na kojem su se nalazile nevidljive rešetke što su nas zarobile, i klonuo sam neveselo na prag našeg novog doma. Pomirio sam se sa sudbinom. Nije imalo nikakva smisla boriti se protiv nadmočnih gospodara.

U mislima sam već mogao vidjeti malen, uredan natpis:

ZEMLJANI
Native Habitat, Sol III.

Riječ urednika

Dragi čitatelju!

Dat ću, evo, odmah riječ Vama i objaviti zanimljivo pismo koje sam upravo primio:

• U OBRANU A. E. VAN VOGTA

U broju 61 Siriusa na stranici 133 mogli smo pročitati nekoliko teških reči o piscu van Vogtu. Stajalo je: „...minorni pisac... može se dopasti samo imbecilima.“ Dopustile da kažem nekoliko reči u odbranu van Vogta.

Alfred Elton van Vogt (čita se: van Fogt) rođen je 1912. godine u Kanadi. Počev od 1939. piše i ob-javljuje naučnu fantastiku. Te je godine izašao njegov »Crni raza-rač« (Black Destrover. 1939) Iste godine se i oženio. Njegova supruga Edna Mayne Hull (1905— 1975) autorica je nekolicine SF priča i romana; dve njene priče videli smo u Siriusu (broj 17 i broj 33). A. E. van Vogt postao je za samo nekoliko godina jedan od nosilaca takozvanog zlatnog doba američke naučne fantastike. Pod snažnim uticajem slavnog urednika Johna W. Campbella. van Vogt, Isaac Asimov. Robert A. Heiniein. Theodore Sturgeon i drugi dali su nov sadržaj naučnoj fantastici. Godine 1944. van Vogt se dose-ljava u SAD gde i ostaje tako da se ovaj pisac holandskog imena (sin holandskih roditelja), rođen i odrastao u Kanadi, danas ipak smatra američkim piscem. Svoja najveća dela stvara do 1950, godine, ali je aktivan pisac i danas u poznim godinama.

Napisao je mnogo izvrsnih SF priča, od kojih se izvestan broj pojavio i u Siriusu (na primer u brojevima 6. 20. 29, 46. 49). Njegovi najbolji romani, po mnogim mišljenjima, su Slan (1946), Oružarnice Ishera (1941-2) i Oružari (1946). Intenzitet i snaga ovih dela. njihov zamah i kompleksnost, nisu do tada viđeni. Junaci ovih dela su ljudi posebnih sposobnosti koje se u toku radnje postepeno otkrivaju. Nema potrebe da navodimo kompletnu i detaljnu van Vogtovu bibliografiju, ali pored ta tri romana, moram spomenuli još i sledeće njegove knjige: Svet A (aristotelovski). 1948: Svet nul-A, 1949; Knjiga Ptatha. objavljeno kasnije i pod naslovom Leto gospodnje 200.000. 000 (1943. 1947); Zver, 1944; Putovanje svemirskog Beaglea. 1950; Odredište svemir. 1952; Dalje i iza, 1952; Rat protiv Rulla. 1940—1950 (serija priča ujedi-njena 1959. u roman); Kavez za um, 1957: Silkie, 1969; Planete na prodaju. 1965; Nasilnik, 1962: Deca sutrašnjice, 1970; Tajni Galaktici 1974, Covek sa hiljadu imena 1974; Seperum. 1977; Više nego nadljudski. 1971. Tipičan van Vogtov zaplet je kompleksan, a svaki novi događaj daje novo značenje predhodnim događajima. Tipična van Voglovska bitka vodi se u nanosekundima. intelektom, direktnom kontrolom energije, kako će to u najdaljoj budućnosti možda i biti. Neka njegova dela jesu slabija od drugih, ali za kojeg pisca se to ne može reći? Ako naučnu fantastiku vrednujemo, kao što i moramo činiti, po kriterijima koji su njoj samoj inherentni, a

ne samo po opštim kriterijima glavnog toka, onda ne možemo prevideti van Vogtovu veličinu i značaj. U ovome žanru, on je jedan od velikana. Njegovi grandiozni juriši kroz celokupnost univerzuma u prostoru i vremenu, vatrometni i bezdahni životi njegovih junaka, zadivljuju nas i oduševljavaju bez obzira na mnoge slabosti i promašaje, generacija van Vogta je generacija divova koji su. u određenom periodu. pokrenuli naučnu fantas-tiku silovito napred; na njihovim plećima stoje mnogi potonji pisci. To ne smemo podceniti; jer, kao što je kazao pisac i urednik Donald Wollheim. naučna fantastika se zida na naučnoj fantastici. Vrednost van Vogtovih dela nije samo istorijska. nego i aktuelna: i danas, u devetoj deceniji dvade-setog veka. mnoga njegova dela jednostavno su bolja od većine drugih SF dela na policama velikih knjižara. (To naravno važi samo za knjižare u inostranstvu. Kod nas ie uvoz knjiga pre dve godine prekinut.) Zaključio bih: iako nije U svemu najbolji, poštujmo van Vogta.

Prof. mr
Aleksandar B. Nedeljković

x x x

— Dopustite, dragi čitatelju, da na kraju i ja pokušam reći koju o pismu, njegovu autoru i o Van Vogtu. Prof. Nedeljković je magistar književnosti (magistrirao je 1976. u Beogradu s tezom o znanstvenoj fantastici) i njegova sažeta, a ipak krcata podacima »obrana« Van Vogta svakako je vrijedan prilog SIR1USU i zahvaljujem mu se u svoje, a nadam se i u Vaše ime. Samo još jedna napomena, tek da ne bude zabune: ono o »minornom piscu... koji se može dopasti samo imbecilima doista piše u SIRIUSU, ali kao Lemova ocjena svoga kolege po peru Van Vogta. Uostalom, u SIRIUSU je objavljeno već mnogo Van Vogtovih priča, što se vjerojatno ne bi dogodilo da se uredništvo slaže s Lemovim mišljenjem o tom autoru.

— Eto, vidite, ja dogurao do kraja ovog ljetnog pisma sve s tuđim mišljenjima. Pa da i završim u tom stilu: čitateljica iz Sarajeva (koja nije napisala adresu pa joj ne mogu odgovoriti na drugi dio pisma) piše: »Oduševljena sam naslovnom stranicom 59. SIRIUSA, ne znam treba li je nazvati crtežom ili slikom, a bila je pun pogodak ne samo zbog likovne obrade nego i zbog tematske povezanosti s pričom, što se kod čitanja odmah moglo uočiti. Moje iskrene čestitke Vjekoslavu Ivezića, a i SIRIUSU zbog odluke da naslovnu stranicu povjeri domaćem likovnom stvaraocu.«

— Dakako, takvih je pisama još, sva otprilike u tom stilu. Ne da se hvalim. Ima i drukčijih, doduše ne na temu domaće naslovne stranice, no o njima u jednoj od idućih prilika.

Vaš
Borivoj Jurković

SCAN i OCR: Sekundica
Ispravka: ender33
Prelom: MasterYoda
www.sftim.com

e-knjiga:

Chita(m) 2012